

OMAN ELÄMÄNSÄ REERAAJAT

Sosiaalinen toimintakyky ja osallisuus Lähde mukaan! -hankkeen toiminnallisisissa ryhmissä

Outi Rantanen

Opinnäytetyö, syksy 2017

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Rantanen, Outi. Oman elämänsä reeraajat – Sosiaalinen toimintakyky ja osallisuus Lähde mukaan! -hankkeen toiminnallisissa ryhmissä. Syksy 2017. 93 s., 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli toteuttaa ja kehittää Lähde mukaan! -hankkeessa matalan kynnyksen sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoimintaa syrjäytymisvaarassa olevien tai jo syrjäytyneiden pitkäaikaistyöttömien sosiaalisen toimintakyvyn sekä osallisuuden edistämiseksi. Opinnäytetyön tavoitteena oli toteutetun ryhmätoiminnan pohjalta luoda matalan kynnyksen ryhmätoiminnan toimintamalli, jota voidaan myöhemmin hyödyntää pitkäaikaistyöttömien sosiaalisessa kuntoutuksessa.

Lähde mukaan! -hanke toimi Porissa kevästä 2015 kevääseen 2017 Leader Karhuseudun ja Diakonia-ammattikorkeakoulun yhteistoteutuksena. Sen tavoitteena oli yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisääminen sekä työttömyyden vähentäminen. Pitkäaikaistyöttömien työ- ja toimintakyvyn parantamiseksi hanke järjesti toiminnallisia kaapelivalmennusryhmiä sekä sosiaalisen kuntoutuksen Reeraa!-ryhmiä.

Reeraa!-ryhmät kokoontuivat kerran viikossa syksystä 2016 alkaen kolmessa eri Porin lähiössä. Niiden tavoitteena oli tutustua alueen harrastusmahdollisuuksiin, tehdä tutustumiskäyntejä mielenkiintoisiin kohteisiin, valmistaa ruokaa sekä vahvistaa yleisesti arjen sujumista. Ryhmäläiset olivat pitkäaikaistyöttömiä, joilla oli myös muita syrjäytymistä aiheuttavia ongelmia. Ryhmien ohjelma keskittyi oman elämän hallintaan ja työllistymisen edistämiseen. Asiakkaita ryhmiin lähettivät Porin kaupungin eri toimijat. Ryhmillä pystyttiin parantamaan asiakkaiden toimintakykyä ja osallisuutta. Ryhmien päätyttyä todettiin, että Reeraa!-ryhmien kaltaiselle sosiaaliselle kuntoutukselle on tarvetta Porissa.

Reeraa!-ryhmistä saatujen kokemusten perusteella muodostettiin matalan kynnyksen ryhmätoiminnan malli pitkäaikaistyöttömien sosiaaliseen kuntoutukseen. Mallissa sosiaalisen kuntoutuksen ryhmät edeltävät kuntouttavaa työtoimintaa joko yksin tai yhdistettynä siihen. Niille henkilöille, jotka eivät kykene siirtymään kuntouttavaan työtoimintaan jostain syystä, pitäisi järjestää sosiaalista kuntoutusta omassa ryhmässä.

Asiasanat: sosiaalinen toimintakyky, syrjäytyminen, osallisuus, yhteisötyö, sosiaalinen kuntoutus, ryhmät

ABSTRACT

Rantanen, Outi.

Renovators of their own lives – Improving the measures of social rehabilitation as a part of Lähde mukaan! -project. 93 p., 1 appendix. Language: Finnish. Autumn 2017. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

The purpose of this development oriented thesis was to create a model of low threshold group activities as part of social rehabilitation for the long-term unemployed who are socially excluded or are at risk. The aim of rehabilitation was to increase the social ability and participation. The study was carried out within the project Lähde mukaan! – Come along!

The project was implemented in co-operation of Leader Karhuseutu and Diaconia University of Applied Sciences in Pori between spring 2015 and spring 2017. As a part of the project there were organized functional CABLE groups and the social rehabilitation groups called Reeraa!

Reeraa!-groups gathered once a week. The target was to increase the group member's participation and social ability. The agenda of the group meetings concentrated on coping with one's own lives and supporting the employment. According to the enquiries, the groups achieved their goals. It was found also was that there is a need for organizing social rehabilitation in the city of Pori.

Based on the experiences from Reeraa! -groups a model for social rehabilitation was created. After the social rehabilitation, the rehabilitative work is the next step alone or combined with it. A chance for the social rehabilitation should always be provided for the people who are not able to continue to the rehabilitative work for some reason.

Keywords: social ability to function, social exclusion, participation, community social work, social rehabilitation, groups

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 SOSIAALINEN TOIMINTAKYKY, SYRJÄYTYMINEN JA OSALLISUUS SOSIAALISEN KUNTOUTUKSEN NÄKÖKULMASTA	8
2.1 Sosiaalinen toimintakyky kuntoutuksen lähtökohtana	8
2.2 Syrjäytyminen sosiaalisena ongelmana.....	9
2.3 Osallisuus sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteena	9
3 YHTEISÖVALMENNUSTA KAAPELI-MENETELMÄLLÄ.....	13
3.1 Kaapeli-valmennus yhdyskuntatyön menetelmänä	13
3.2 Kaapeli-valmennuksen vaiheet.....	14
4 SOSIAALISTA KUNTOUTUSTA JA RYHMÄTOIMINTAA	16
4.1 Sosiaalinen kuntoutus kuntoutuksen nelikentässä	16
4.2 Ryhmät ja niiden ohjaaminen	20
5 LÄHDE MUKAAN! -HANKE	25
5.1 Hankkeen toteutus ja tavoitteet	25
5.2 Hankkeen toimenpiteitä	26
6 KÄYTÄNNÖN KAAPELI-VALMENNUSTA.....	28
6.1 Kaapeli-yhteisövalmennusryhmät.....	28
6.2 Yhteisövalmennusryhmät	29
6.3 Palautetta yhteisövalmennusryhmäläisiltä	30
6.4 Ryhmätoiminnan jatkosuunnitelmat.....	31
7 SOSIAALISTA KUNTOUTUSTA REERAA!-RYHMISSÄ	32
7.1 Reeraa!-ryhmät yhteisövalmennuksen jälkeen.....	32
7.2 Ohjaustyöskentely Reeraa!-ryhmien tukena.....	35
7.3 Sosiaalisen toimintakyvyn ja osallisuuden muutoksia Reeraa!-ryhmissä	36
7.4 Reeraa!-ryhmäläisten palaute	39
7.5 Viranomaisyhteistyökumppaneiden palaute	42
8 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	44

9 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	46
9.1 Ryhmätoiminnan arviointia	46
9.2 Matalan kynnyksen ryhmätoimintaa pitkäaikaistyöttömille.....	50
LÄHTEET.....	54
LIITTEET	60
Liite 1: Sosiaalista kuntoutusta lähiöissä – Reeraa!-ryhmät	60

1 JOHDANTO

Ihmiset kuuluvat luontaisesti eri ryhmiin, joita ovat esimerkiksi perheet, työyhteisöt ja kaveripiirit. Osiin ryhmistä he joutuvat, mutta osan he valitsevat vapaaehtoisesti. Kaikki ryhmät eroavat toisistaan, sillä ne muodostuvat yksilöistä, jotka tuovat ryhmään oman elämäkokemuksensa. (Laine, Ruishalme, Salervo, Sivén & Välimäki 2003, 152.) Ryhmässä tapahtuvassa toiminnassa osallistujat joutuvat etsimään tasapainoa omien ja ryhmän intressien välillä. Ryhmän tehtävän ymmärtäminen kuitenkin on tärkeää ja myös edellytys ryhmätoiminnan tavoitteisiin pääsemiseksi (Järvilehto & Kiiski 2009, 40). Ryhmäohjaukselliseen työskentelyyn ajaa usein taloudelliset syyt, mutta myös ajan säästö. Toisaalta ryhmätoiminnasta osallistujat saavat vertaistukea, ja parhaimmillaan ryhmätoiminta voimaannuttaa niin osallistujia kuin ohjaajaa. (Vänskä, Laitinen-Väänänen, Kettunen & Mäkelä 2011, 87.)

Kuntoutuksella tuetaan vaikeissa tilanteissa olevien elämää ja selviytymistä vaikuttamalla yksilöön eli kuntoutujaan sekä muutokseen yksilön ja yhteisön välisissä suhteissa. Tällöin tavoitellaan esimerkiksi toimintakyvyn, osallisuuden, hyvinvoinnin, itsenäisen selviytymisen ja työllisyyden sekä yhteisöllisyyden edistämistä. Kuntoutus on aina suunnitelmallista toimintaa, jossa pyritään auttamaan yksilön oman elämäntilanteen hallinnassa ja jossa kuntoutuja on aktiivinen, tavoitteellinen toimija. Kuntoutuksessa korostuu yksilön tai ympäristön muutosprosessi, jonka tarkoituksena on saada aikaan keinoja selviytymiseen. (Jalava & Seppälä 2010, 251.) Sosiaalisella kuntoutuksella edistetään syrjäytyneiden henkilöiden osallisuutta vahvistamalla sekä sosiaalista toimintakykyä että vuorovaikutusta, ja siitä säädetään sosiaalihuoltolaissa (Kuntoutusportti. Kuntoutujalle. Kuntoutuksen jaottelut. Sosiaalinen kuntoutus).

Opinnäytetyön tarkoituksena oli toteuttaa ja kehittää matalan kynnyksen sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoimintaa Lähde mukaan! -hankkeessa Kaapeli-valmennuksen pohjalta syrjäytymisvaarassa olevien tai jo syrjäytyneiden henkilöiden sosiaalisen toimintakyvyn sekä osallisuuden edistämiseksi. Sen lähestymistapa on toiminnallinen. Tällöin pyritään tuottamaan esimerkiksi uusia käytänteitä

ammattilliseen toimintaan (Näkki, Pyykkönen & Valtonen 2016). Opinnäytetyön tavoitteena oli toteutetun ryhmätoiminnan pohjalta luoda matalan kynnyksen ryhmätoiminnan toimintamalli, jota Lähde mukaan! -hankkeen sidosryhmät voivat soveltaa hankkeen päättymisen jälkeen omassa toiminnassaan. Kehitystyö perustuu asiakkailta saatavaan palautteeseen ja omaan kriittisen arviointiin toteutetusta toiminnasta.

Keväällä 2015 alkoi Porissa Karhuseudun, paikallisen Leader-toimijan ja Diakoniammattikorkeakoulun aloitteesta Lähde mukaan! Työtä, hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä Porin seudulle -hanke, joka tähtäsi kansalaistoimijalähtöiseen kehittämiseen Porin lähiöissä, erityisesti Itä-Porissa, Pormestarinluodossa ja Sampolassa. Sen tavoitteena oli yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisääminen sekä työttömyyden vähentäminen. (Leader Karhuseutu. Porin lähiöt. Hankkeen taustaa.)

Hankkeen ryhmätoiminnoissa oli tarkoitus käyttää niin sanottua Kaapeli-yhteisövalmennusmenetelmää, jolla pyritään osallistamaan yhteiskunnasta syrjäytyneitä (ELY-keskus. Karhuseutu. Lähde mukaan! -ESR-hanke). Kaapeli-valmennuksessa käydään läpi omaa elämää ja verrataan sitä havaintojen avulla ympäröivään yhteiskuntaan ja sen ilmiöihin. Valmennuksella pyritään toimintaan, jossa osallistujat löytäisi omat voimavaransa ja paikkansa yhteisössä sekä alkaisi toteuttaa toimintaa omaehtoisesti. (Sitra. Hankkeet. Kaapeli – syrjäytyneestä täysivaltaiseksi kansalaiseksi.)

Opinnäytetyössä käsitellään teoreettisesti tarkemmin Kaapeli-valmennusta ja sosiaalista kuntoutusta sekä ryhmätoimintaa ja sen ohjausta. Lisäksi selvitetään aiheeseen liittyviä käsitteitä. Tässä työssä esitellään Lähde mukaan! -hanke ja sen toteuttama Kaapeli-valmennus sekä Reeraa!-ryhmät. Ryhmistä on kirjoitettu hanketta varten loppuraportti, jossa on esitelty ryhmätoimintaa ja toiminnasta saatua palautetta tätä opinnäytetyötä tarkemmin ja joka on opinnäytetyön liitteenä (liite 1). Saadun palautteen ja oman arviointini perusteella on arvioitu toteutettua ryhmätoimintaa. Tältä pohjalta olen muodostanut toimintamallin pitkäaikaistyöttömille tarkoitettuun sosiaalisen kuntoutuksen matalan kynnyksen ryhmätoiminnasta, joka esitellään raportin lopuksi.

2 SOSIAALINEN TOIMINTAKYKY, SYRJÄYTYMINEN JA OSALLISUUS SOSIAALISEN KUNTOUTUKSEN NÄKÖKULMASTA

2.1 Sosiaalinen toimintakyky kuntoutuksen lähtökohtana

Toimintakyky tarkoittaa niitä edellytyksiä, joita ihminen tarvitsee selviytyäkseen jokapäiväisestä elämästään häntä ympäröivässä yhteiskunnassa. Se muodostuu fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta osa-alueesta, joista sosiaalinen toimintakyky voidaan jakaa kahteen osaan: ihmisen toimintaan vuorovaikutussuhteissa sekä osallistumiseen yhteisön ja yhteiskunnan toiminnassa. (Järvikoski & Härköpää 2011, 92.) Se syntyy yksilön ja häntä ympäröivien eri yhteisöjen välisessä dynaamisessa vuorovaikutuksessa mahdollisuudet ja rajoitukset huomioon ottaen. Sosiaalinen toimintakyky näkyy muun muassa sosiaalisena aktiivisuutena ja osallistumisena sekä koettuna yhteisyytenä ja osallisuutena. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Mitä toimintakyky on. Toimintakyvyn ulottuvuudet.) Sosiaalinen toimintakyky, jota sääntelee ympäröivien yhteisöjen ominaisuudet, nojautuu osittain toimintakyvyn muihin alueisiin (Koskinen, Sainio, Tiikkainen & Vaarama 2012, 137).

Sosiaalinen toimintakyky, joka on sosiaalisen kuntoutuksen lähtökohta, tarkoittaa yksinkertaisimmillaan arkipäivän elämisen taitoja, mutta myös kykyä toimia osana yhteiskuntaa. Se muodostuu aineellisista resursseista, joita ovat asunto, ruoka ja vaatteet, sekä sosiaalisista resursseista, joita ovat sosiaalinen verkosto, kyky hoitaa ihmissuhteita, ottaa muut huomioon ja ottaa apua vastaan. Näiden lisäksi sosiaaliseen toimintakykyyn kuuluvat henkiset resurssit, kuten kyky hahmottaa ja hallita arkea, sekä omasta henkisestä hyvinvoinnista huolehtiminen. (Lahti & Pienimäki 2008, 138.)

2.2 Syrjäytyminen sosiaalisena ongelmana

Syrjäytyminen on prosessi, jossa ihminen vähitellen liukuu yhteiskunnan normaalityöimintöjen, esimerkiksi opiskelun, työn ja avun hakemisen, ulkopuolelle. Nykyään siitä on muodostunut vakava sosiaalinen ongelma. Prosessin pitkittyessä ihminen passivoituu ja erilaiset ongelmat, esimerkiksi päihteiden käyttö ja heikko toimeentulo, alkavat kasautua. Tärkeää on huomata etukäteen niiden henkilöiden ongelmat, jotka ovat syrjäytymisvaarassa. (Forss & Vatula-Pimiä 2014, 138–139.) Syrjäytymisen riski onkin peruste sosiaalisen kuntoutuksen tarpeen arvioinnille ja sitä kautta sen käynnistämiseksi (Järvikoski 2013, 40).

Syrjäytyminen koskettaa eri ikäluokkia; esimerkiksi lapsilla ja nuorilla voidaan puhua koulutuksellisesta syrjäytymisestä. Tällöin henkilöllä on puutteita koulussa vaadittavissa valmiuksissa, mikä saattaa vaikeuttaa koulutusuraa ja myöhäisessä elämässä aiheuttaa työmahdollisuuksien kaventumista. Tämä puolestaan näkyy työmarkkinallisena syrjäytymisenä, joka johtaa edelleen sosiaaliseen syrjäytymiseen. Tällöin sosiaalisia suhteita on joko vähän tai ne puuttuvat kokonaan ja ihminen kokee yksinäisyyttä, mikä johtaa perhesiteiden heikkenemiseen ja muun lähiyhteisön kaventumiseen tai häviämiseen. (Vertanen 2008, 14.)

Syrjäytymisprosessin indikaattoreita ovat muun muassa matala koulutustaso, kesken jäänyt koulutus ja työttömyys sekä ahdas, huonosti varusteltu asunto. Syrjäytymiseen saattavat johtaa myös pienituloisuus ja taloudelliset ongelmat. Ongelmalliset ihmissuhteet, elämänhallinnan ongelmat, runsas päihteiden käyttö sekä heikentynyt terveys voivat myös ennustaa syrjäytymistä. (Järvikoski & Härköpää 2011, 149.)

2.3 Osallisuus sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteena

Syrjäytymisen ollessa peruste sosiaaliselle kuntoutukselle on osallisuus sen tavoite (Järvikoski 2013, 40). Se tarkoittaa ihmisen pääsyä erilaisiin suhteisiin, yhteisöihin ja rakenteisiin, jotka kuuluvat normaalin elämään ja joissa syrjäytymisen vaara on vähäinen. Tämä voi olla pääsy työhön, koulutukseen sekä sosiaali- ja

terveyspalveluihin. Osallisuus voi tarkoittaa mahdollisuutta asuntoon tai kaupassakäyntiin. Alimmalla tasolla se voi olla osallisuutta perhe-elämään ja sosiaalisiin verkostoihin. Huomio osallisuudessa kiinnittyy yhdenvertaisuuteen, tasa-arvoiseen kohteluun ja oikeuksiin. (Järvikoski & Härkäpää 2011, 147.)

Osallisuus voidaan käsittää prosessina, kuten sen vastapari syrjäytyminenkin. Sen aste vaihtelee ihmisen elämäntilanteen ja -vaiheen mukaan. Jossakin vaiheessa elämäänsä ihminen on osallisempi tai yhteiskunnallisesti aktiivisempi kuin toisessa. Osallisuus on ensisijaisesti yksilöllinen kokemus, johon liittyy aina vapaaehtoisuus, joten siihen ei voi pakottaa. (Raivio & Karjalainen 2013, 14–15.)

Raivion ja Karjalaisen mukaan (2013, 16) osallisuus voidaan jakaa kolmeen ulottuvuuteen: taloudelliseen (HAVING), toiminnalliseen (ACTING) ja yhteisölliseen (BELONGING) osallisuuteen, jotka vastaavat Erik Allardtin (1976) hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Taloudelliseen osallisuuteen kuuluu, että ihmisellä on käytössään riittävät aineelliset resurssit eli riittävä toimeentulo ja hyvinvointi. Toiminnallinen osallisuus tarkoittaa mahdollisuutta olla toimijana omaa elämäänsä koskevissa asioissa, kun taas yhteisöllinen osallisuus kattaa ihmisen sosiaalisesti merkitykselliset ja tärkeät suhteet eli jäsenyyden erilaisissa ryhmissä. (Raivio & Nykänen 2014, 19.) Jokaista osallisuuden ulottuvuutta vastaa syrjäytymisen ulottuvuus, joita ovat taloudellinen ja terveydellinen huono-osaisuus, vieraantumien ja objektiivius sekä vetäytyminen ja osattomuus. Jos ihminen kokee jollakin osallisuuden ulottuvuudella vajausta, tarkoittaa se osallisuuden vähentymistä ja vastapari syrjäytymisen riskin kasvua. (Raivio & Karjalainen 2013, 17.)

Raivion (2017, 11) mukaan ihmisen sosiaalisen toimintakyvyn taidot voidaan jaotella alla olevan taulukon mukaisesti osallisuuden ulottuvuuksien mukaan. Ympäristö asettaa tälle odotukset, mahdollisuudet ja rajat.

TAULUKKO 1. Sosiaalisen toimintakyvyn taidot osallisuuden ulottuvuuksissa (Raivio 2017, 11)

Osallisuus	Sosiaalinen toimintakyky		
	Sosiaaliset taidot	Arkitaidot	Yhteisötaidot
Taloudellinen	Luottamus Arvostus	Koti Työuranvakaus	Valta ja vallankäyttö Raha ja sen käyttö
Toiminnallinen	Kyky luoda ihmissuhteita Kyky ottaa vastuuta Kyky huolehtia muista Kyky ylläpitää yhteyksiä	Kyky hankkia koulutus Kyky tehdä työtä Kyky organisoida Riippuvuuksien hallinta	Itsensä elättäminen Kyky osallistua, harrastaa Kyky suunnitella tulevaa Kyky sopeutua
Yhteisöllinen	Itseilmaisu Vuorovaikutuskyvyt	Itsestä huolehtiminen Arjesta selviäminen Kyky toimia perheessä	Itsen ja ympäristön tiedostaminen Tunteiden hallinta Kyky asioida

Yhteiskunta edistää osallisuutta sosiaali- ja terveystaloudellilla sekä erilaisilla työllistymispalveluilla, minkä lisäksi monilla muilla toimijoilla, kuten seurakunnilla, yhdistyksillä, seuroilla ja järjestöillä, on merkittävä rooli osallisuuden tukemisessa. Tämä on mahdollista erilaisin keinoin: Koulutuksen lisäämisellä ja riittävällä toimeentulolla sekä asumisen tukemisella ja voimavarojen vahvistamisella voidaan edistää osallisuutta. Myös mahdollisuus osallistua vapaa-ajan toimintaan sekä työllisyyden esteiden madaltaminen vaikuttavat positiivisesti osallisuuden kokemukseen. Näiden lisäksi osallisuutta voidaan vahvistaa kehittämällä uusia tapoja vaikuttaa yhteiskunnan rakenteisiin. (Terveystalouden ja hyvinvoinnin laitos. Hyvinvointi- ja terveysstrategia. Eriarvoisuus. Hyvinvointi. Osallisuus.)

Vaikka olennainen osa osallisuuden kokemuksesta on palveluiden saavutettavuus, jotkut palveluista on kuitenkin edelleen asiakkaiden vaikeasti saavutettavissa. Matalan kynnyksen palveluilla pyritään saavuttamaan ne, jotka ovat jostain syystä jääneet palveluiden ulkopuolelle, esimerkiksi moniongelmaiset ja huonossa osassa, ja edistämään heidän osallisuuttaan. Lisäksi tavoitteena on, että kynnyksen palveluihin hakeutumiseen olisi helposti ylitettävissä. Matalan kynnyksen palveluilla mahdollistetaan varhainen puuttuminen ongelmiin sekä niiden puheeksi ottaminen ilman pelkoa leimautumisesta, sillä näissä palveluissa apua voi pyytää erikokoisiin huoliin normaalia helpommin. (Leeman & Hämäläinen 2015, 1, 3, 5.)

Matalan kynnyksen palveluille on tunnusomaista, että niissä voidaan asioida nimettömänä ilman lähetettä eivätkä ne edellytä elämäntapojen muutoksia. Ne ovat usein sijainniltaan helposti saavutettavissa, ja niiden aukioloajat on sovitettu kohderyhmän tarpeisiin. Matalan kynnyksen palveluissa byrokratia on vähäisempää kuin normaalipalveluissa, ja ne tarjoavat apua esimerkiksi lomakkeiden täyttämässä. Yksi tärkeä ominaisuus matalan kynnyksen palveluille on niiden maksuttomuus. Niissä on usein myös tingitty päihteettömyystavoitteista eivätkä ne edellytä päihteistä eroon pääsemistä. Matalan kynnyksen palveluissa keskiössä ovat asiakkaan arvostaminen ja oma tahto sekä ymmärrys huono-osaisuuden ilmiöistä. (Törmä 2009, 48.)

3 YHTEISÖVALMENNUSTA KAAPELI-MENETELMÄLLÄ

3.1 Kaapeli-valmennus yhdyskuntatyön menetelmänä

Community Action Based Learning for Empowerment, lyhennettynä CABLE, on yhteisö- eli yhdyskuntatyön menetelmä, joka muodostuu erilaisista tiedostamista ja yhteisöllisyyttä vahvistavista metodeista (Siirto 2013, 6–7). CABLE-valmennus on valtauttava, pedagoginen oppimisprosessi, joka pohjautuu yhteisötoimintaan ja jossa edetään omasta elämänhistoriasta lähiympäristön ja yhteiskunnan analysointiin. Tavoitteena on aktiivinen toiminta omassa yhteisössä. (Siirto 2015, 301.) Menetelmänä CABLE-valmennus on suunnattu sosiaali- ja diakonia-alalle, ja sitä on käytetty esimerkiksi kuntouttavan työtoiminnan menetelmänä sekä laitostyöskenteläisten työn ja yhteisöllisyyden työtoiminnan kehittämiseen (Valve 2015, 281). Näistä saadut kokemukset menetelmän käytöstä ja soveltamismahdollisuuksista ovat olleet positiivisia (Siirto & Tuuri 2015, 134).

CABLE-valmennus pohjautuu 1990-luvun brittiläisiin ja hollantilaisiin yhteiskuntatyömalleihin, jotka selvästi erosivat suomalaisesta yhdyskuntatyöstä. Britanniassa painopiste oli kansalaisten yhteisöllisessä toiminnassa, kun Hollannissa puolestaan kehitettiin yhdyskuntatyön jalkautuvia malleja. Suomessa yhdyskuntatyö oli tällöin lähinnä viranomaisyhteistyötä ja kaupunkisuunnittelua. Yhteisöllisyys ideologiana saapui Suomeen 1990-luvun lopulla. (Kylmä 2014, 9.) Alun perin CABLE-valmennus oli kehitetty syrjäytyneiden kanssa työskenteleville menetelmäksi nähdä asiakkaiden todellisuus ja kehittää yhteistyötä heidän kanssaan (Siirto 2015, 301).

Suomalaisen version CABLE-menetelmästä on toteuttanut Helsingin Diakonissalaitos, jonka valmennusta kutsutaan Kaapeliksi (Kylmä 2014, 11). Kaapeli-valmennuksessa tehdään omasta elinympäristöstä, omista arvoista ja toimintatavoista havaintoja, joiden avulla tunnistetaan hyvinvoinnin esteitä ja uusia mahdollisuuksia. Valmennuksen tuloksena syntyy ihmisistä itsestään nousevia innovatiivisia ratkaisuja, omaehtoista toimintaa sekä halu positiiviseen muutokseen. (Helsingin Diakonissalaitos 2013.) Menetelminä valmennuksessa käytetään

muun muassa itsereflektiota, ryhmätyöskentelyä, luovia menetelmiä sekä havainnointia ja analyysia (Siirto 2013, 6).

Kaapeli-valmennus perustuu ajatukseen, että jokaisella ihmisellä on vahvuuksia ja voimavaroja, joita hän voi käyttää mahdollisuuksiensa mukaan niin omassa elämässään kuin ympäröivän yhteisön hyväksi. Sillä voidaan saada tuloksia erityisesti silloin, kun vaikeassa asemassa olevat ihmiset saavat kokemuksia oman elämän kulkuun vaikuttamisesta positiivisella tavalla ja huomaavat pystyvänsä haastamaan yhteiskunnan valtarakenteita. (HDL. Kaapeli. Kaapelin tarkoitus.) Kaapeli-valmennus voi saada osallistujat aikaisempaa oma-aloitteisemmiksi ja motivoida työskentelyyn itsen ja yhteisön hyväksi. Parhaassa tapauksessa valmennus voi saada aikaan ihmisissä uusia alkuja, kun valmennuksen aikana huomataan, kuinka tärkeää on uudistua. Uuden alun mahdollistaa itsereflektoinnin kautta saavutettu positiivinen vahvistuminen. (Hakkarainen & Kylmä 2015, 19.)

3.2 Kaapeli-valmennuksen vaiheet

Kaapeli-yhteisövalmennus muodostuu viidestä eri vaiheesta: In: orientoituminen työskentelyyn, In & Out: Millaisiin yhteisöihin kuulun, Out & Exposure: mitkä ovat hyvinvoinnin esteitä ja mahdollisuuksia, Action: mitä itse voimme tehdä arjen ongelmien selättämiseksi ja Change: mitä myönteistä muutosta saamme aikaan. Valmennusprosessi, joka muokataan aina valmennettavan ryhmän tarpeita vastaavaksi, voidaan kuvata ympyränä, sillä valmennuksena aikana tapahtuvalla muutoksella ei ole selvää alku- tai loppukohtaa. (HDL. Kaapeli. Kaapeli-menettelyn vaiheet.) Valmennusprosessissa siirrytään yksilön oman mukavuusalueen ja totuttujen käytäntöjen ulkopuolelle uusia näkökulmia etsittäessä (Siirto & Tuuri 2015, 135).

In-vaiheessa käydään läpi valmennuksen tavoitteet ja sisältö sekä tutustutaan muihin ryhmäläisiin ja ryhmäydytään. Kysymysten *Kuka olen, Missä olen hyvä ja Mitkä minun arvoni ovat* avulla osallistujat tarkastelevat itseään, arvojaan ja voimavarojaan. Näistä tekijöistä muodostuu pohja muutokselle. In & Out -vaiheessa

pohditaan niitä yhteisöjä, joihin osallistujat kuuluvat. Apuna tässä vaiheessa käytetään esimerkiksi arvosukupuutyöskentelyä sekä sukupolvikokemuksia, joiden avulla siirretään ajatukset itsestä ympäröivään yhteisöön ja yhteiskuntaan. Out & Exposure -vaiheessa etsitään vastauksia kysymykseen *Mitkä ovat hyvinvoinnin esteitä ja mahdollisuuksia* havainnoimalla ympäröivää yhteiskuntaa. Pyrkimyksenä on nähdä se uusin silmin ilman ennakko-oletuksia. Action-vaiheessa aikaisemmissa vaiheissa tehtyjen havaintojen perusteella pohditaan konkreettisia toimenpiteitä arjen ongelmien ratkaisemiseksi. Change-vaiheessa mietitään, mitä valmennuksella on saatu aikaan ja miten tästä eteenpäin jatketaan. Tavoitteena on saavuttaa osallistujien voimaantuminen siitä, kuinka he voivat itse vaikuttaa elämäänsä ja kokemus itsestä positiivisen muutoksen tekijänä. Viimeisen vaiheen jälkeen toiminta jatkuu omatoimisesti. (HDL. Kaapeli. Kaapeli-menetelmän vaiheet.)

4 SOSIAALISTA KUNTOUTUSTA JA RYHMÄTOIMINTAA

4.1 Sosiaalinen kuntoutus kuntoutuksen nelikentässä

Huhtikuussa 2015 tuli voimaan sosiaalihoitolaki, jossa säädetään sosiaalisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämisestä sekä muista, kuntien vastuulla olevista sosiaalihoitoon tehtävistä ja palveluista. Lain kohderyhmänä ovat kaikki ikäryhmät nuorimmasta vanhimpaan. (Sosiaali ja terveysministeriö 2017, 13.) Laissa määriteltiin tällöin ensimmäinen kerran sosiaalinen kuntoutus, jonka käsite ja käytännöt vahvistuivat, selkeytyivät ja vakiintuivat. Merkittävää oli myös se, että sosiaalisesta kuntoutuksesta tuli lakisääteistä ja sen asema osana monialaista kuntoutusjärjestelmää vahvistettiin. Sosiaalisen kuntoutuksen määritelmä laissa on kuitenkin väljä, sillä palvelun todellinen sisältö syntyy kuntoutujakohtaisesti asiakkaan ja asiantuntijan välisessä yhteistyössä. (Ala-Kauhaluoma & Tuusa 2015, 35.)

Sosiaalinen kuntoutus on osa kuntoutuksen nelikenttää, jonka muita osa-alueita ovat lääkinällinen, ammatillinen ja kasvatuksellinen kuntoutus (Kuntoutussäätiö. Kuntoutujalle. Kuntoutuksen jaottelut). Toisaalta sen voidaan katsoa olevan kuntoutuksen kattokäsite, joka käsittää muut kuntoutuksen osa-alueet. Tämä kuvastaa kaikkien kuntoutuksen osa-alueiden sosiaalista perusluonnetta. (Vilkkumaa 2008, 28.) Sosiaali- ja terveysministeriön (2017) mukaan sosiaalista kuntoutusta on toteutettava yhteistyössä muiden kuntoutuksen osa-alueiden kanssa esimerkiksi työllisyyttä edistävissä monialaisissa yhteispalvelupisteissä (TYP). Sosiaalisella kuntoutuksella on usein asema ennen ammatillista kuntoutusta tai lääkinällisen kuntoutuksen jälkeen, kun paluu arkeen on vaikeaa. Sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaat voivat tarvita sosiaalipalveluiden lisäksi myös muita palveluita, kuten liikuntapalveluita ja psyykkistä valmennusta. Vankien sosiaaliseen kuntoutukseen voi olla tarvetta liittää esimerkiksi kasvatuksellista kuntoutusta. (Järvi-koski 2013, 53–55.)

Sosiaalihuoltolain (L 1301/2014) mukaan sosiaalinen kuntoutus on sosiaalista tukea, jota annetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin ja jonka tarkoituksena on toimintakyvyn vahvistaminen, syrjäytymisen torjuminen ja osallisuuden edistäminen. Sosiaalinen kuntoutus muodostuu sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittämisestä, kuntoutusneuvonnasta ja -ohjauksesta sekä kuntoutuspalvelujen yhteensovittamisesta. Sosiaalisella kuntoutuksella pyritään valmentamaan arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan. Se voi olla myös ryhmätoimintaa ja tukea sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiin, minkä lisäksi siihen voi liittyä muita sosiaalista kuntoutumista edistäviä toimenpiteitä. Useat sosiaalihuollon palvelut ovat perusteiltaan kuntouttavia, minkä vuoksi niitä voidaan tarjota samanaikaisesti kuntoutujalle sosiaalisen toimintakyvyn varmistamiseksi (Kähäri-Wiik, Niemi & Rantanen 2007, 58).

Sosiaalisen kuntoutuksen tarpeen kartoittamiseksi selvitetään aina asiakkaan toimintakyky ja kokonaisvaltainen kuntoutustarve. Sosiaalisen kuntoutuksen prosessi on yleensä pitkäkestoinen, sillä tilanteeseen johtaneet ongelmat ovat syntyneet ajan kuluessa, minkä takia niiden korjaaminen vaatii myös aikaa. Sosiaalisen kuntoutuksen tarvetta ei voida ratkaista myöskään yksittäisillä toimenpiteillä, vaan se vaatii kokonaisvaltaista työskentelyä ongelmien poistamiseksi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 56.) Huomattavaa onkin, että pelkällä toimeentulotuella ei päästä vaikuttavuuteen kuntoutuksessa, vaan lisäksi tarvitaan laaja-alaista arjen hallinnan tukemista (Ala-Kauhaluoma & Tuusa 2015, 36).

Sosiaalisen kuntoutuksen käytännön toteutukselle tyypillistä on verkostoituneisuus, moniammatillisuus sekä monialainen työtapa, mikä edellyttää vuorovaikutusta, yhteyksien luomista ja sovittelua eri näkökulmien välillä. Moniammatillisiin työryhmiin kuuluu edustajia muun muassa terveydenhuollosta, Kelasta ja TE-hallinnosta. (Ala-Kauhaluoma & Tuusa 2015, 36.) Kuntoutusta järjestetään kunnissa monella eri tavalla, ja siihen käytetään usein hankerahoitusta. Kolmannen sektorin toimijoilla onkin merkittävä rooli sosiaalisen kuntoutuksen järjestämisessä ja kehittämisessä. (Kuntoutusportti. Kuntoutujalle. Kuntoutuksen jaottelut. Sosiaalinen kuntoutus.)

Sosiaalisen kuntoutuksen kohderyhmään ovat perinteisesti kuuluneet ne henkilöt, joilla on psyykinen tai fyysinen vamma tai sairaus, ja jotka tämän vuoksi ovat joko syrjäytymisvaarassa tai jo syrjäytyneet. Näiden ryhmien lisäksi sosiaalista kuntoutusta voidaan järjestää henkilöille, jotka tarvitsevat sitä toimintakyvyn, sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisyn, perhe- tai lähisuhdeväkivallan tai äkillisen kriisitilanteen takia. Nämä henkilöt ovat usein työelämän ja yhteiskunnan ulkopuolelle jääneitä pitkäaikaistyöttömiä, päihdeongelmaisia ja rikollisia tai nuoria, joilla ei ole koulutusta tai työtä eri syiden takia. (Järvikoski 2013, 47.) Muita sosiaalisen kuntoutuksen kohderyhmiä ovat uusavuttomat, lapsiperheet, vanhukset, mielenterveysasiakkaat sekä maahanmuuttajat (Forss & Vatula-Pimiä 2014, 181). Sosiaalihuoltolain mukaan nuoret ovat sosiaalisen kuntoutuksen kehittämisen ja sen palveluiden lisäämisen keskiössä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 57).

Sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu yksilöllisen tuen lisäksi toiminnallisuus, kun se on tavoitteellista ja kuntoutussuunnitelmassa mainittu. Tavoite, joka voi olla esimerkiksi arjen hallinta, päihteetön elämä tai työhön tarvittavien taitojen harjoittelu, määrittää toiminnallisen kuntoutuksen toteutustavan. Yksilöllinen tuki ja siihen liittyvä lähityö sisältävät muun muassa kotikäyntejä, rinnalla kulkemista ja kasvatuksellisesta tukea omien asioiden hoidossa. Yhtä lailla sosiaalista kuntoutusta voidaan toteuttaa osallistumalla vapaaehtoistyöhön tai työtoimintaan ja erilaisilla toiminnallisilla ryhmillä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 57.) Ryhmät voivat olla esimerkiksi työ-, päivä- ja vertaistukitoimintaa tai harrastus- ja kerhotoimintaa (Palola 2012, 32). Laajemmin sosiaaliseen kuntoutukseen lasketaan kaikki ne tukitoimet ja palvelut, jotka on otettu huomioon yksilön kuntoutussuunnitelmassa, esimerkiksi päihde- ja mielenterveyspalvelut (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 57).

Valitun sosiaalisen kuntoutuksen toteutustavan toimivuuden edellytyksenä ovat asiakaskeskeisyys, joka rakentuu asiakkaan elämäntilanteesta ja lähtökohdista, sekä luottamuksellinen asiakassuhde. Muita toteutustavan toimivuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat työntekijän suhtautuminen ja persoona sekä asiakkaan motivaatio ja sitoutuminen. Asiakkaan vapaaehtoinen osallistuminen kuntoutukseen on tulosten saavuttamisen kannalta tärkeää. (Hinkka, Koivisto & Haverinen 2006, 27.)

Sosiaalisen kustannuksen valtakunnallinen kehittämishanke (SOSKU) on esittänyt laadukkaan sosiaalisen kuntoutuksen pitkän tähtäimen periaatteita, jotka soveltuvat myös SOTE-aikaan: Sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaiden toimijuuden ja osallistumisen edellytyksinä ovat mahdollisuus ja oikeus avunsaantiin ja tukeen. Toisaalta asiakkaalla on mahdollisuus säännellä toimijuuttaan ja osallistumistaan omien intressiensä ja voimavarojensa mukaisesti. Näiden kannalta on tärkeää, että sosiaalinen kuntoutus syntyy asiakkaiden ja ammattilaisten välisissä yksilöllisissä ja yhteisöllisissä suhteissa vapaaehtoisesti. Matalan kynnyksen yhteisöt, jotka vastaavat kaikkien tarpeisiin, ovat myös oleellisessa osassa tämän haasteen toteutuksessa. Muita laadukkaan sosiaalisen kuntoutuksen periaatteita ovat esimerkiksi omaehtoisen motivaation syntymisen edistäminen ja luottamuksellinen yhteistyösuhde. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2017). Tutkimus- ja asiantuntijatyö. hankkeet ja ohjelmat. Sosku. Sosiaalinen kuntoutus. Laadukkaan sosiaalisen kuntoutuksen periaatteita.)

Sosiaalisen kuntoutuksen ja kuntouttavan työtoiminnan välistä suhdetta on arvioitu kuntahaastatteluissa, joissa sosiaalisen kuntoutuksen on katsottu olevan matalan kynnyksen kuntouttavaa työtoimintaa. Toisaalta sen on katsottu edeltävän kuntouttavaa työtoimintaa, jonne on voitu siirtyä toimintakyvyn parannuttua sosiaalisen kuntoutuksen keinoin. Sosiaalinen kuntoutus on voitu nähdä myös laajempänä kokonaisuutena, jolloin sidos kuntouttavaan työtoimintaan on löysä. Joka tapauksessa sosiaalisen kuntoutuksen on katsottu sopivan niille sosiaalityön asiakkaille, jotka eivät pärjää kuntouttavassa työtoiminnassa. (Blomgren ym. 2016, 89, 92.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toteutti vuonna 2016 kuntakyselyn, jolla selvitettiin kuntien näkemystä sosiaalihuoltolaista ja sen toteutuksesta sekä siitä, miten lain mukainen sosiaalisen kuntoutuksen käsite konkretisoituu kunnissa. Lisäksi pyrittiin saamaan käsitys sosiaalisesta kuntoutuksesta kunnissa sekä suunnitelmista kehittää sitä. Kyselyn tulosten mukaan sosiaalinen kuntoutus sekä sen tavoitteet ovat selkeitä. Kunnissa siihen katsotaan kuuluvan laaja-alaisesti niin SOTE- kuin päihde-, mielenterveys- ja työllisyyspalveluita. Vastaavanlaista toimintaa on kunnissa ollut jo pitkään ennen lain voimaantuloakin. Kunnat ovat tietoisia sosiaalisen kuntoutuksen moninaisista toimintamuodoista. Epäselvyyttä on

kyselyn mukaan siitä, milloin asiakas saa parhaimman hyödyn sosiaalisesta kuntoutuksesta ja mihin hänen palvelupolkunsa johtaa sen jälkeen. Jatkoapaikkoina mainittiin ensisijaisesti kuntouttava työtoiminta ja työllistymispalvelut. Sosiaalisen kuntoutuksen ensisijaisena tavoitteena pidettiin sosiaalisen toimintakyvyn edistämistä, jonka lisäksi tavoitteena on työelämävalmiuksien parantaminen. Sosiaaliseen kuntoutukseen osallistujat ovat yleensä työikäisiä ihmisiä, jotka ohjautuvat sinne eri reittejä pitkin, useimmiten kunnan sosiaalitoimesta. Sosiaalisen kuntoutuksen palveluja tarjoavat kuntien lisäksi muun muassa erilaiset hankkeet ja kolmannen sektorin toimijat. (Puromäki, Kuusio, Tuusa & Karjalainen 2017, 3, 42.)

Kuntakyselyn mukaan sosiaalista kuntoutusta ei ole riittävästi tarjolla ja sen kehittämiseen tulisi ohjata resursseja. Lisäksi vastaajat pitivät uhkana, että sosiaalisesta kuntoutuksesta tulee vain kuntien tapa sakkolistojen purkamiseksi ja oikeasti kuntoutusta tarvitsevat jäävät ilman sitä. Sosiaalisen kuntoutuksen vakiointia pitäisi myös välttää, jotta kuntoutus oikeasti perustuisi kuntoutettavien palvelutarpeisiin. (Puromäki ym. 2017, 42–43.)

4.2 Ryhmät ja niiden ohjaaminen

Yksilöistä muodostuu ryhmä, kun jäsenillä on yhteinen tavoite, keskinäistä vuorovaikutusta ja selvyys jäsenistä. Välttämättä ryhmä ei tarvitse ohjaajaa, mutta tavoitteellinen vuorovaikutus onnistuu parhaiten, kun ryhmällä on ohjaaja. Hänen tavoitteenaan on voimaantumisen kokemuksen antaminen ryhmäläisille. Ryhmiä voidaan jaotella eri tavalla, joista yksi tapa on jakaa ne aihekeskeisiin ryhmiin, vertaisryhmiin ja psykoterapiaryhmiin. Psykoterapiaryhmät vaativat syvällistä psykoterapeuttista otetta, kun taas asiakeskeisissä elämämpiiriä ei tarkastella, vaan ne keskittyvät tiedon välittämiseen sekä ennaltaehkäisevään muutokseen. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2008, 270–271.) Vertaisryhmissä osallistujilla on jokin yhteinen tekijä, esimerkiksi sama ongelma, ja niissä pyritään asennemuutokseen. Ohjaajan tulee olla perehtynyt aiheeseen, ja hänen pitää osata eläytyä ryhmän jäsenten ongelmaan, minkä lisäksi hänen pitää olla objektiivinen ja tasa-

puolinen. Vertaisryhmissä samanlaisuuden kokeminen on tärkeää ja niissä keskitytään arjenhallintaan. Niiden maksimikoko on 10 henkilöä. (Vilén ym. 2008, 272–274.)

Ryhmätoiminnan etuna voidaan pitää sen osallistujien osaamista ja kokemusta, jota he voivat hyödyntää ryhmässä. Sanotaankin, että ryhmä on enemmän kuin osiensa summa. Ryhmäläisillä on ongelmiin erilaisia ratkaisuja, ja he opettavat toisilleen uusia taitoa. Yksi merkittävä ryhmien etu on ryhmän jäsenten tukeminen ja sitoutuminen ongelmien ratkaisuun. (Vänskä ym. 2011, 92.) Ryhmätoiminta voi olla myös terapeutista, vaikkei ohjaaja olisikaan terapeutti. Yhteenkuuluvuuden tunne on usein ryhmien parasta antia. Ryhmässä samanlaisuus ja toisaalta erilaisuus voivat auttaa ryhmäläistä suhteuttamaan oman ongelmansa koon. (Martin, Heiska, Syvälahti & Hoikkala 2012, 14.) Yksi merkittävimmistä ryhmätoiminnan haasteista on ryhmän toiminnan perusedellytysten eli positiivisen ilmapiirin sekä avoimuuden ja luottamuksen luonti. Ryhmäläisten erilaiset roolit ja heidän omat tavoitteensa, jotka eivät välttämättä ole ryhmän tavoitteiden mukaisia, luovat painetta ryhmän toiminnalle. (Vänskä ym. 2011, 92–93.)

Ryhmän haasteisiin ohjaaja voi varautua jo suunnitteluvaihteessa miettimällä ryhmän toimintatapoja. Turhat ristiriidat voidaan välttää sopimalla yhteisistä toimintatavoista, jolloin ryhmä sitoutuu niitä noudattamaan ja joihin voidaan myöhemmin palata. Toimintatavoissa on hyvä mainita luottamuksellisuudesta ja vaitiolovelvollisuudesta eli mitä ryhmässä puhutaan, se jää ryhmään. Tärkeää on sopia tilan antamisesta toisille, jotta myös hiljaisemmat voivat esittää omia mielipiteitään. Niin epäselvyyksien sopimisesta kuin vastuun ottamisesta sekä itsestään että muista on hyvä sopia jo toimintatavoissa. Poissaolo- ja ilmoituskäytännöistä sopiminen kuuluu myös toimintatapoihin. Ryhmäläiset eivät välttämättä ole kiinnostuneita tehtävien tekemisestä, minkä vuoksi niiden tekemisestä on hyvä sopia toimintatavoissa, kuten myös kännykän käytöstä ryhmätapaamisissa. (Vänskä ym. 2011, 93–95.)

Toimivassa ryhmässä vuorovaikutus on avointa, monipuolista ja rakentavaa. Ryhmäläiset ovat sitoutuneita yhteisiin tavoitteisiin ja toimivat sovittujen ryhmäsääntöjen mukaan. Ryhmässä kaikki otetaan huomioon ja heitä rohkaistaan

osallistumaan ryhmän toimintaan. Lisäksi kaikkia kuunnellaan, kun heillä on asiaa. Ryhmäläiset ovat motivoituneita ja valmiita ottamaan vastuuta ryhmässä. Toimiva ryhmä pyrkii päätöksissään yksimielisyyteen, mutta jos se ei siihen pysty, niin ainakin kaikkia tyydyttävään ratkaisuun. Ryhmä pystyy kehittymään ja tarvittaessa sopeutumaan uusiin tilanteisiin. (Kauppila 2006, 107–108.)

Toimiakseen ryhmä tarvitsee yleensä ohjaajan, joka näyttää ryhmälle suuntaa, tekee ryhmää koskevat päätökset ja luo visioita. Tämän lisäksi hän vastaa toiminnan sisäisestä organisoinnista ja työnjaosta. Palautetta antamalla ohjaaja varmistaa ryhmän sisäisen työnjaon säilymisen. Ryhmä pystyy toimimaan vain, jos sillä on resursseja, joiden hankkiminen on ohjaajan vastuulla. Tavoitteellisen toiminnan edellytys on tiedon välitys, niin sisäinen kuin ulkoinenkin. Ohjaaja vastaa toiminnan puitteiden luomisesta sekä rakentaa ryhmäkulttuuria. Tarvittaessa ohjaaja puolustaa ryhmäänsä, mikä luo yhteenkuuluvuuden tunnetta ja ylpeyttä ryhmään kuulumisesta. (Kopakkala 2011, 91, 93.)

Ryhmän ohjaajan taidot ovat keskeinen tekijä ryhmän kehittymisen kannalta (Kopakkala 2011, 88). Ne voidaan jakaa reaktio-, vuorovaikutus- ja toimintataitoihin. Reaktiotaitoja, joita ovat esimerkiksi aktiivinen kuuntelu, empatia ja tiedon jakaminen, tarvitaan ryhmän ja sen jäsenten tarpeiden ja toiminnan ymmärtämiseen. Tasapuolisuus, tukeminen sekä yksimielisyyden ja työyhteyden rakentaminen ovat ryhmätaitojen ydin, jolla ryhmää tuetaan vuorovaikutukseen. Toimintataidoiltaan ohjaaja rohkaisee ryhmäläisiä ilmaisemaan itseään sekä auttaa heitä hankalissa tilanteissa, esimerkiksi vaikeiden kokemusten käsittelyssä. Toimintataitoja ovat esimerkiksi omien kokemusten kertominen, empatia, mallin antaminen, vahvuuksien esiintuonti sekä tavoitteiden asettaminen ja niihin sitoutuminen. (Vilén ym. 2008, 280–281.)

Ryhmäkoko on hyvin merkittävä käytännön ryhmätoiminnassa, sillä mitä suurempi ryhmä on, sitä enemmän siinä on ihmisten välisiä vuorovaikutussuhteita. Hyvä ryhmäkoko on 8–10 henkilöä, sillä siinä osallistujat pystyvät vielä tutustumaan toisiinsa sekä käymään vertaistuellista keskustelua. Suuremmissa ryhmissä osallistujat jäävät toisilleen vieraammiksi ja pienemmissä ryhmissä vertais-

tukiympäristö ei ole riittävän monipuolinen. Yhteiset kiinnostuksen kohteet helpottavat ryhmäläisten tutustumista ja ryhmätyöskentelyä. Etua on myös siitä, että osallistujat ovat samassa elämänvaiheessa, sillä tällöin he ymmärtävät paremmin toisiaan. Toistuvat tapahtumat ja keskinäiset keskustelut edistävät ryhmäläisten toisiinsa tutustumista ja vertaistuellisuutta. (Järvilehto & Kiiski 2009, 37,12–14.)

Ryhmän kokoontumistilaan ei välttämättä kiinnitetä huomiota, vaan sitä pidetään itsestään selvyytenä. Ryhmätila kuitenkin mahdollistaa toiminnan onnistumisen ja tavoitteiden saavuttamisen, minkä vuoksi sen pitää olla suunniteltua toimintaa tukeva. Asianmukainen, viihtyisä tila huomataan, ja se kertoo osallistujille heidän arvostamisestaan. (Järvilehto & Kiiski 2009, 37.)

Ohjaajan tehtävä on ohjata ryhmää niin, että suunniteltu toiminta toteutuu. Tämän vuoksi ohjaajan on paneuduttava huolellisesti ohjelman suunnitteluun. Ohjelma suunnitellaan niin kokonaisuutena kuin päiväkohtaisesti, ja näin saatu suunnitelma on runko koko toiminnalle. Suunnittelu ja valmistelu takaavat ohjaustyön laadun: ryhmätilanteessa ohjaaja on läsnä sekä pystyy keskittymään ohjaukseen ja kuunteluun. Poikkeus- ja ongelmatilanteissa alkuperäinen ohjelmarunko on tuki, johon aina voi palata ja joka palauttaa toiminnan suunniteltujen tavoitteiden mukaiseksi. (Järvilehto & Kiiski 2009, 32–33, 40.)

Työparina työskenneltäessä toinen ohjaajista voi ohjata ryhmää päivän toiminnassa. Taka-alalle jäävällä ohjaajalla on tällöin mahdollisuus keskittyä kuuntelemaan ryhmää sekä tekemään havaintoja ryhmän toiminnasta, esimerkiksi vuorovaikutuksesta. Lisäksi kuunteleva ohjaaja pystyy tarkastelemaan ryhmäläisten tarpeita ja tilanteen ilmapiiriä sekä tarvittaessa aktivoitumaan ja tukemaan työpariaan. (Järvilehto & Kiiski 2009, 33.) Parina ohjattaessa ohjaajat voivat antaa ryhmäläisille hyvän esimerkin rakentavasta vuoropuhelusta, mikä saattaa auttaa ryhmää parempaan keskinäiseen keskusteluun. Lisäksi he voivat antaa hyvin erilaisia, mutta kuitenkin omalta kannaltaan hyviä esimerkkejä vuorovaikutukseen. Ohjaajaparityöskentelyn ehdoton etu on mahdollisuus vaihtaa mielipiteitä ryhmästä ja sen ilmiöistä ryhmien ulkopuolella sekä ryhmän arvioinnin monipuolistuminen. Yhdessä ohjattaessa ohjaajien onkin hyvä käsitellä päivän tapahtumat

heti ryhmän jälkeen, jolloin ohjaajat voivat antaa myös palautetta toisilleen. (Martin ym. 2012, 19.) Tämän lisäksi ohjaajille on hyvä järjestää yhteistä työnohjausta, jossa tunteita ja kokemuksia voidaan purkaa (Järvilehto & Kiiski 2009, 50).

5 LÄHDE MUKAAN! -HANKE

5.1 Hankkeen toteutus ja tavoitteet

Kaksivuotinen Lähde mukaan! Työtä, hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä Porin seudulle -hanke alkoi keväällä 2015 ja päättyi keväällä 2017. Sen toteutuksesta vastasivat sekä Karhuseutu ry, paikallinen Leader-toimija, että Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sillä pyrittiin parantamaan työllisyyttä sekä lisäämään osallisuutta Porin alueella, etenkin itä-Porissa, Pormestarinluodossa ja Pihlavassa. Hanke keskittyi paikallisiin tarpeisiin ja mahdollisuuksiin sekä asukkaiden, yhdistysten ja alueiden muiden toimijoiden yhdessä tekemiseen ja lähidemokratian edistämiseen. (Leader Karhuseutu. Porin lähiöt.)

Hankkeen ensisijainen kohderyhmä olivat lähiöiden työttömyyden takia syrjäytymisvaarassa olevat henkilöt, esimerkiksi nuoret, työttömät, osatyökykyiset sekä maahanmuuttajataustaiset henkilöt. Välillisen kohderyhmän muodostivat muut alueen asukkaat, yhdistystoimijat, yrittäjät ja julkisen sektorin toimijat sekä Porin kaupungin virkamiehet ja luottamushenkilöt. (ELY-keskus. Karhuseutu. Lähde mukaan -ESR-hanke.)

Hankkeen tavoitteena oli edistää osallistuja-alueiden sisäistä yhteenkuuluvuutta ja yhteisöllisyyttä. Tähän pyrittiin lisäämällä toimijoiden välistä yhteistyötä, ottamalla asukkaat mukaan oman alueensa kehittämiseen sekä parantamalla heidän vaikutusmahdollisuuksiaan kunnallisessa päätöksenteossa. Toisena merkittävänä tavoitteena oli alueen työttömien työllistymismahdollisuuksien ja palveluohjauksen parantaminen. Lisäksi pyrittiin löytämään uusia toimintatapoja heikossa työmarkkina-asemassa olevien työ- ja toimintakyvyn parantamiseksi. (Leader Karhuseutu. Porin lähiöt. Hankkeen taustaa.)

Hanketta rahoitti Euroopan sosiaalirahaston toimintalinja 5, joka pyrkii sosiaalisen osallisuuden lisäämiseen sekä köyhyyden torjuntaan. Lisätavoitteina sillä on

kansalaisten aktiivisen osallistumisen lisääminen sekä kaikille yhtäläisten osallistumisen mahdollisuuden parantaminen. Oma rahoitusosuutensa hankkeessa oli myös Porin kaupungilla. (Leader Karhuseutu. Porin lähiöt. Hankkeen taustaa.)

5.2 Hankkeen toimenpiteitä

Alueille tehtiin kaupunginosasuunnitelmat, joilla pyrittiin löytämään paikallisesti suunniteltuja tapoja alueen asukkaiden hyvinvoinnin lisäämiseksi. Erityisesti keskityttiin osallisuuden lisäämiseen, työllisyyden parantamiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen. Suunnitelmien toteuttamiseksi oli tarkoitus kerätä yhteistyöryhmiä alueen eri toimijoista. (Leader Karhuseutu. Porin lähiöt. Hankkeen taustaa.) Kaupunginosasuunnitelmien tekoa varten järjestettiin lähiöissä kaupunginosailtoja, esimerkiksi Pihlavassa 9.3.2016 (Leader Karhuseutu. Porin lähiöt. Pihlava).

Kohderyhmän työ- ja toimintakyvyn edistämiseksi järjestettiin Kaapeli-menettelmällä yhteisövalmennusryhmät Pihlavassa ja Sampolassa (Leader Karhuseutu. Porin lähiöt). Ryhmiin osallistui niin paikallisia henkilöitä kuin hankkeen henkilökuntaa. Näiden ryhmien pohjalta muodostettiin hankkeen omat yhteisövalmennusryhmät, joista saadun kokemuksen perusteella perustettiin sosiaalisen kuntoutuksen Reeraa!-ryhmät. Niiden kohderyhmä oli pitkäaikaistyöttömät, jotka kaipasivat arkeensa tekemistä ja niiden tarkoituksena oli tarjota tukea, tietoa ja neuvoja elämänlaadun ja -hallinnan kohentamiseen ryhmän luoman vertaistuen ja yhdessä suunnitellun tekemisen kautta. Lisäksi Reeraa!-ryhmien tarkoituksena oli toteuttaa erilaisia tempauksia oman lähiön hyväksi. (Raisa Ranta. Sähköposti 1.7.2016.)

Työllistymismahdollisuuksien kartoittamiseksi ja edistämiseksi Lähde mukaan! -hanke tarjosi yksilöllistä Duuniin!-valmennusta. Valmennuksen avulla annettiin osallistujille tukea ja tietoja työllistymiseen ja kouluttautumiseen liittyvissä asioissa. Valmennuksessa sai apua työhakemuksen ja ansioluettelon tekemisessä sekä työ-, työkokeilu- ja koulutuspaikkojen kartoituksessa. Lisäksi Duuniin!-valmentajilta oli mahdollista saada apua viranomaisasioiden kanssa, esimerkiksi KE-LAssa ja TE-keskuksissa. Heidän kanssaan oli myös mahdollista kartoittaa omia

työhaussa tarvittavia ominaisuuksia ja vahvuuksia. (Leader Karhuseutu. Porin lähiöt. Valmennusryhmät.)

Taloudellinen tilanne ja velkaantuminen voivat olla työllistymisen esteitä, tai ne ainakin koetaan esteiksi. Esteiden madaltamiseksi hanke järjesti ”Taloutta kansanomaisesti” -info- ja keskustelutilaisuuksia, joissa käsiteltiin muun muassa arjen säästövinkkejä, oman talouden hallintaa ja talousongelmien ratkaisuvaihtoehtoja. Tilaisuudet, joiden materiaalista on tehty video ja opas, oli suunnattu paitsi taloudellisissa vaikeuksissa oleville myös rinnalla kulkijoille puheeksi ottamisen tueksi. (Leader Karhuseutu. Porin lähiöt. Oma talous.) Keskustelutilaisuuksien materiaaleja hyödynnettiin myös Reeraa!-ryhmissä.

Työ- ja toimintakyvyn edistämiseksi hanke järjesti lähiöissä toimintatuokioita terveellisestä ravinnosta, liikunnasta ja levon merkityksestä. Työllistymismahdollisuuksista kerrottiin Työnhakijan aamukahveilla, ja puheeksi oton merkityksestä päihdeasioissa keskusteltiin Vaihtoehtoisissa pikkujouluissa. Maahanmuuttajille järjestettiin yhdessä paikallisten Marttojen kanssa kokkauskursseja. Lisäksi hanke osallistui Porkka-päivän, Sampola-päivän ja Pihlavan kylätalon avajaisten sekä Sampolan Monikulttuurinen Naistenpäivä -tapahtuman ja Asunnottomien Yön tapahtumien järjestämiseen. (Leader Karhuseutu. Porin lähiöt. Pihlava; Leader Karhuseutu. Porin lähiöt. Pormestarinluoto; Leader Karhuseutu. Porin lähiöt. Sampola.)

6 KÄYTÄNNÖN KAAPELI-VALMENNUSTA

6.1 Kaapeli-yhteisövalmennusryhmät

Paikalliset Kaapeli-valmennusryhmät toimivat keväällä 2016 Sampolassa ja Pihlavassa. Ryhmiin kuului niin pitkäaikaistyöttömiä ja hankkeen työntekijöitä kuin Diakonia-ammattikorkeakoulun opettajia ja opiskelijoita. Onkin todettu, että valmennukset, joihin osallistuu palvelujen käyttäjiä ja ammattilaisia, ovat hedelmällisiä, sillä valmennus antaa uusia ajattelutapoja ja tietoa toiminnan kehittämiseen yhdessä (Siirto & Tuuri 2015, 137). Ryhmät kokoontuivat Helsingin Diakonissalaitokselta tulleiden yhteisövalmentajien ohjaamana neljä kertaa.

Kaapeli-yhteisövalmennuksen, jonka toteutus oli räätälöity hanketta varten, ensimmäisellä kerralla aiheena oli ”Mikä Kaapeli-valmennus on”, ”Keitä me olemme” ja ”Mitä me tavoittelemme”. Toisella kerralla teemana olivat ”Minä olen minä” ja ”Kuinka liitymme yhteen”. Työskentelymenetelminä olivat arvosukupuu, jolla selvitettiin, mitä arvokasta kannamme mukanaamme sekä voimavaratyöskentely, jolla selvittiin, mitä osaamista ja lahjoja meillä on. Sukupolvityöskentelyä, jossa etsittiin ryhmäläisten oman nuoren aikuisen ajan ilmiöitä, käytettiin selvittämään, miten ryhmät jäsenet liittyvät toisiinsa. Kolmannella kerralla ryhmäläiset kävivät pienryhmissä havainnoimassa lähiympäristöä. Viimeisellä kerralla purettiin havainnointi ja käytiin läpi toiminnan kehittämisideoita teemalla ”Mitä tämän jälkeen”. Tällöin syntyi ohjelma kesän yhteisövalmennusryhmille, joita hanke jatkoi omatoimisesti.

Suunniteltuun ohjelmaan, jota oli tarkoitus toteuttaa samanlaisena niin Sampolassa kuin Pihlavassa, kuului muun muassa omien työllistymismahdollisuuksien parantaminen CV:n ja työhakemuksen päivittämisellä. Lisäksi tarkoitus oli harjoitella työhaastattelutilanteita. Yhtenä aiheena oli Porin alueen kurssi- ja koulutusmahdollisuuksiin perehtyminen ja oppisopimuskoulutuksen mahdollisuudet. Tutustumiskäyntikohteiksi oli suunniteltu muun muassa työvoimatoimistoa, vapaaehtoistoiminnan keskus Liisaa ja Porin luontopajaa. Lisäksi oli tarkoitus tutustua

paikallisiin toimijoihin, Sampolassa esimerkiksi Himmeliin, Nuokkariin ja seurakuntaan. Yhtenä teemana ohjelmassa oli itsensä työllistäminen osuuskuntatoiminnan tai yrittäjyyden kautta. Suunniteltua ohjelmaa noudatettiin ryhmissä pienin muutoksin, esimerkiksi juhannusviikolla järjestettiin ryhmien yhteiset juhannusjuhlat.

6.2 Yhteisövalmennusryhmät

Sampolan yhteisövalmennusryhmä aloitti toimintansa välittömästi Kaapeli-valmennuksen jälkeen. Ryhmäläiset, joita oli kuusi, olivat kaikki olleet jo siinä mukana, joten he tunsivat toisensa. Taustaltaan ryhmäläiset olivat hyvin erilaisia ja yksi ryhmäläisistä oli maahanmuuttaja. Kaikilla ryhmäläisillä oli taustalla jonkinlainen koulutus, joka joko oli vanhentunut tai ei kiinnostanut enää. Ryhmäläisistä yksi oli samanaikaisesti kuntouttavassa työtoiminnassa muualla. Ryhmä kokoontui kaiken kaikkiaan kymmenen kertaa ja oli aktiivinen alkukankeudesta päästyään sekä työllistymis- ja kouluttautumishakuinen, mikä olikin ryhmän tavoite.

Pihlavan ryhmä aloitti toimintansa hieman Sampolan ryhmän jälkeen, joten se ehti kokoontua kahdeksan kertaa. Ryhmä oli pääosin ollut osa Pihlavan Kaapeli-ryhmää ja ryhmäläiset, joita oli kuusi, tunsivat toisensa entuudestaan. Pitkäaikaistyöttömiä ryhmäläisistä oli neljä ja yksi odotti armeijaan menoa. Lisäksi yksi heistä oli vielä ansiosidonnaisella päivärahalta ja sen päättymisen jälkeen hän suunnitteli hakeutuvansa työkokeiluun vanhusten hoivatyöhön. Juuri Pihlavaan muuttanut henkilö osallistui ryhmän toimintaan vapaaehtoisena.

Jo ensimmäisellä kokoontumiskerralla Pihlavassa selvisi, että ryhmä eroaa paljon Sampolan ryhmästä ja että suunniteltu ohjelmarunko sellaisenaan ei sopisi Pihlavaan, vaan sitä pitäisi soveltaa ryhmän tarpeet huomioon ottaen. Ryhmäläisillä oli sekä päihde- että mielenterveysongelmia ja sairauksia, jotka selkeästi alensivat ryhmäläisten toimintakykyä. Ryhmä olikin luonteeltaan sosiaalisen kuntoutuksen ryhmä, jolle tavoitteeksi asetettiin läsnäolo ryhmässä ja ohjelmaan si-

toutuminen omien voimavarojen mukaisesti. Tietoa työllistymis- tai koulutusvaihtoehtoista annettiin henkilökohtaisena ohjauksena. Pihlavan ryhmä oli yhteisöllinen ja kävi vertaistuellista keskustelua keskenään.

6.3 Palautetta yhteisövalmennusryhmäläisiltä

Molemmilta yhteisövalmennusryhmiltä pyydettiin palautetta ryhmien toiminnasta. Sampolan ryhmä piti palautteessaan tutustumiskäyntejä, joita tehtiin muun muassa Porin Sininauhaan ja Länsi-Suomen Diakonialaitokselle, hyödyllisinä. Yksi asiakas totesi palautteessaan hyvää olleen juuri monipuolisen valikoiman tutustumiskohteissa vanhustentalosta Diakiin ja Sampolan asuinlähiöön Sampola-päivineen. Toinen asiakas oli tyytyväinen siihen, että oli vierailtu paikoissa, joista muuten ei olisi ollut tietoinen. Tutustumiskäyntien koettiin antaneen entistä selkeämmän kuvan Porin alueen työllistämispalveluista ja työllistymismahdollisuuksista. Suurimpana hyötynä ryhmätoiminnasta sampolalaiset nimesivät kuitenkin mahdollisuuden vertaistuelliseen keskusteluun sekä saadun henkilökohtaisen ohjauksen; esimerkiksi asiakas oli saanut apua viranomaispäätösten läpikäynnissä. Lisäksi asiakkaat olivat tyytyväisiä siihen, että he olivat oppineet työhaussa tarvittavia taitoja, esimerkiksi CV:n tekemistä tai saaneet vanhan CV:nsä päivitettyksi ryhmän aikana.

Pihlavalalaisten palautteessa tärkeiksi asioiksi nousivat vertaistuellisuus, hyvä ryhmähenki ja mahdollisuus keskusteluun. Ryhmäläiset arvostivat myös kunnan aamupalan tarjoamista ja kokivat saaneensa ryhmätoiminnasta apua arjenhallinnassaan. Tutustumiskäyntien eri kohteisiin he arvioivat olleen hyödyllisiä. Poriin juuri muuttanut ryhmäläinen oli tyytyväinen toimintaan, sillä hän oli ryhmän mukana pystynyt tutustumaan siihen, mitä Porissa tapahtuu ja mitä porilaisessa yrityselämässä on tarjolla. Ryhmäläiset pitivät ryhmätoimintaa kaiken kaikkiaan hyödyllisenä, esimerkiksi yhden asiakkaan mielestä ryhmäkokoontumiset olivat terapeutteja. Toinen asiakas oli pystynyt ryhmän avulla muuttamaan arkirytmäänsä, ja hänen mielestään ryhmätapaamiset katkaisivat viikon mukavasti. Pihlavalalaisten mielestä tämänkaltaiselle ryhmätoiminnalle olisi tarvetta myös jatkossa, mitä tuki myös Porin kaupungilta saatu palaute toiminnan tuloksista.

6.4 Ryhmätoiminnan jatkosuunnitelmat

Yhteisövalmennusryhmistä saadun palautteen perusteella ryhmätoimintaa oli tarkoitus jatkaa syksyllä 2016 Duuniin!- ja Reeraa!-ryhmissä. Duuniin!-ryhmien piti olla työllistymissuuntautuneita yhteisövalmennusryhmiä, joissa olisi käsitelty työllistymiseen ja koulutukseen liittyviä aiheita. Tällaiselle ryhmätoiminnalle ei kuitenkaan ollut tarvetta, joten ryhmät eivät aloittaneet, vaan palvelua tarjottiin yksilöllisesti sitä tarvitseville. Reeraa!-ryhmät olivat puolestaan sosiaalisen kuntoutuksen ryhmiä, joille myös Porin kaupungilla oli kysyntää. Ne olivat uudentyypisiä ryhmiä, joten niille piti luoda oma ohjelma ja etsiä menetelmät sen toteuttamiseksi.

7 SOSIAALISTA KUNTOUTUSTA REERAA!-RYHMISSÄ

7.1 Reeraa!-ryhmät yhteisövalmennuksen jälkeen

Reeraa!-ryhmät perustettiin yhteisövalmennusryhmistä saatujen kokemusten pohjalta, ja niitä kokoontui kolme, yksi jokaisessa hankkeen kohdelähiössä eli Pormestarinluodossa, Sampolassa ja Pihlavassa. Ryhmät olivat luonteeltaan avoimia, joten niissä pystyi aloittamaan myös kesken toimintajakson, joka oli kolme kuukautta. Niiden tavoitteena oli tutustua alueen harrastusmahdollisuuksiin, tehdä tutustumiskäyntejä mielenkiintoisiin kohteisiin, valmistaa ruokaa sekä vahvistaa yleisesti arjen sujumista. Alkuperäisenä tavoitteena oli myös pienten korjaus- ja kunnossapitotöiden tekeminen asuinalueen viihtyisyyden ja turvallisuuden parantamiseksi, mistä johtaa ryhmien nimitys. Vaikka hankkeen ryhmätoiminnassa oli tarkoitus käyttää Kaapeli-valmennusta, Reeraa!-ryhmissä sitä ei käytetty. Kaapeli-valmennuksessa opittuja elementtejä sisällytettiin kuitenkin ryhmien ohjelmaan.

Reeraa!-ryhmäläiset olivat pitkäaikaistyöttömiä, jotka olivat syrjäytymisvaarassa myös muiden tekijöiden takia. Osalla asiakkaista oli sekä alkoholi- että huumeongelmia ja osa kärsi masennuksesta ja sosiaalisten tilanteiden pelosta. Muuttamalla fyysinen vamma oli peruste sosiaaliselle kuntoutukselle. Heikko luku- ja kirjoitustaito vaikeutti joidenkin osallistumista ryhmän aktiiviseen toimintaan. Lisäksi joillakin oli rikollinen tausta. Suurin osa asiakkaista asui yksin vuokralla. Kelan toimeentulotukiasiakkuus oli liki kaikille tuttua. Tulevaisuuden tavoitteeseen ryhmäläiset nimesivät muun muassa työpaikan, perheen perustamisen ja oman kodin sekä päihteettömän elämän. Vanhempien asiakkaiden tavoitteena oli usein eläkkeelle siirtyminen. Harkon, Ala-Kauhaluoman ja Lehikoisen (2012, 59) mukaan pitkäaikaistyöttömät ovat yleensäkin keskeinen osa sosiaalisen kuntoutuksen kohderyhmää ja heidän kuntoutukseensa pitäisi liittyä etenkin ammatillista kuntoutusta. Ensisijaisesti on kuitenkin ratkaistava syrjäytymiseen liittyvät tekijät, kun kohderyhmää kuvaa pitkittynyt työttömyys ja alhainen tulotaso.

Asiakkaita Reeraa!-ryhmiin lähettivät Porin kaupungin aikuissosiaalityön kuntouttavan työtoiminnan ohjaajat, työllisyyspalveluiden palveluohjaajat sekä työllistymistä edistävä monialainen palvelu (TYP). Viranomaisyhteistyökumppaneiden tavoitteita asiakkaille ja Reeraa!-ryhmille oli esimerkiksi ryhmätoimintaan osallistuminen sekä tuen, tiedon ja neuvojen saaminen elämänlaadun ja elämönhallinnan kohentamiseksi. Tärkeää oli saada myös arkeen tekemistä sekä omien jatkosuunnitelmien tekeminen ryhmäjakson aikana.

Reeraa!-ryhmillä oli kolme toimintajaksoja, joista viimeinen oli muita lyhyempi hankkeen päättymisen takia. Ryhmät kokoontuivat kerran viikossa, joten toimintajaksossa oli tapaamisia yleensä 12. Ryhmätapaamiset alkoivat kello yhdeksältä ja niiden kesto oli neljä tuntia. Varhaisen aloituksen takia ryhmissä tarjottiin kunnan aamupala. Usealle tämä saattoi olla päivän, jopa viikon, ainut kunnollinen ateria.

Ryhmiä ohjaajina toimivat työhön palkattu sosionomi (AMK), joka oli vastuussa toiminnasta sekä Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija, joka teki hankkeessa työharjoitteluaan. Lisäksi joissakin ryhmissä oli apuohjaajina Diakonia-ammattikorkeakoulun ja Satakunnan ammattikorkeakoulun työharjoittelussa olleita opiskelijoita.

Peruseriaatteena ryhmissä oli, että ryhmään osallistuttaisiin vain yhden toimintajakson ajan. Poikkeustapauksissa olisi ollut mahdollista jatkaa vielä toisen toimintajakson ajan, jolloin jälkimmäinen jakso olisi tukijakso kuntouttavassa työtoiminnassa olevalle. Osa ryhmäläisistä oli kuitenkin pidemmän aikaa joko omasta halustaan tai siksi, että sopivaa jatkopaikkaa ei löytynyt. Tämä kuitenkin hankaloitti ryhmän toimintaa, sillä ohjelma oli suunniteltu kolmelle kuukaudelle.

Ryhmille oli suunniteltu perusohjelma, joista kolme kertaa oli varattu ryhmän aloitus- ja lopetustoimiin sekä ryhmäytymiseen ja joka oli laadittu asiakkaita kunnioittaen. Ensimmäisillä kerroilla ryhmäläisille tehtiin myös alkuhaastattelut, joissa kartoitettiin lomakkeen avulla henkilöiden nykyistä elämäntilannetta ja tulevaisuuden tavoitteita. Ryhmäytymisvaiheessa ryhmät laativat itselleen säännöt, joissa

korostettiin muun muassa luottamuksellisuutta ja toisten kunnioittamista. Varsinaisen ohjelma painottui arjenhallintaan, työllistymisen edistämiseen ja terveelliseen elämään sekä omien voimavarojen löytämiseen painottaen sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteita. Sen toteuttamisessa käytettiin eri menetelmiä, jotka on tarkemmin esitelty liitteessä (Liite 1). Ryhmät ulkoilivat sään niin salliessa ja ryhmäläisten fyysisten edellytysten mukaan. Ohjelmaan mahtui myös kevyempiä osioita, esimerkiksi rentoutusta, ruuanlaittoa ja tv-dokumenttien katselua. Tarvittaessa ohjelmaan, johon myös ryhmäläiset pystyivät vaikuttamaan, tehtiin muutoksia ajankohtaisten tapahtumien mukaan. Varsinaisen ohjelman lisäksi ryhmissä käytiin hyvää keskustelua erilaisista asioista, esimerkiksi kuuntelemisen taidosta ja ensivaikutelman luomisesta.

Reeraa!-ryhmissä kävi asiakkaita yhteensä 45, joista miehiä oli 35 ja naisia 10. Heidän keski-ikänsä oli 40 vuotta. Ryhmäläisistä suurin osa kävi paikalla säännöllisesti, mutta jotkut kävivät vain muutaman kerran. Keskeytysten syynä oli todennäköisesti motivaation puute ja elämäntilanteen epäselvyys, esimerkiksi normaalin unirytmien puuttuminen. Joidenkin ryhmäläisten sopimukset purettiin ryhmän aikana, sillä heillä oli liikaa poissaoloja. Muutamalla asiakkaalla käynnit yhdistettiin Duuniin!-valmennuksen käynteihin, jotta asiakkaalle saatiin parempi palvelukokonaisuus.

Reeraa!-ryhmät tekivät yhteistyötä paikallisten asukastupien kanssa, minkä lisäksi seurakunnat olivat niiden yhteistyökumppaneita. Yhteistyön tiiviys vaihteli yhteisöittäin: tiiveintä yhteistyö oli Pihlavassa ja heikointa Sampolassa. Myös paikallisten asukasyhdistysten kanssa tehtiin yhteistyötä. Porkan ryhmä kävi tutustumassa Porkan kirja- ja pyöräpajan toimintaan. Pihlavassa ryhmä puolestaan haravoi vanhan koulun ympäristöä yhteisöllisyshengessä.

Reeraa!-ryhmien tapahtumista pidettiin päiväkirjaa, johon merkittiin päivän tapahtumat, normaalista poikkeavat asiat sekä läsnäolijat. Lisäksi läsnäolijat raportoitiin Porin kaupungin kuntouttavan työtoiminnan järjestelmään ja poissaoloista täytettiin Kelan TT3-lomakkeet.

7.2 Ohjaustyöskentely Reeraa!-ryhmien tukena

Kun aloitin työparini kanssa sosiaalisen kuntoutuksen ryhmien ohjaajina, olimme molemmat melko kokemattomia. Yhteistä kokemusta ryhmän ohjaamisesta meillä oli kesän ajalta, miltä pohjalta lähdimme suunnittelemaan ensimmäisten ryhmien toimintaa. Tietoa menetelmistä etsimme internetistä, esimerkiksi Suomen mielenterveysseuran sivuilta, minkä lisäksi hyödynsimme Kaapeli-valmennuksen menetelmiä ja niitä menetelmiä, joita olimme oppineet opintojen aikana. Hanke kuitenkin luotti meihin: saimme itsenäisesti suunnitella ryhmien ohjelman ja ohjata käytännön toimintaa.

Tavoitteenamme oli tarjota asiakkaille ryhmätoimintaa, jonne kaikki osallistujat tuntevat olevansa tervetulleita ja jossa heitä kunnioitetaan ihmisinä. Ohje-
nuoranamme olikin, että huolimatta asiakkaiden taustoista arvostamme heitä aina ihmisinä. Ohjelman piti tarjota vaihtelevuutta, esimerkiksi välillä ryhmätöitä, välillä yksilötehtäviä ja välillä keskusteluja, tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ohjaajina täydensimme parini kanssa toisiamme: toinen meistä oli suuntautunut selvästi ryhmän ohjaamiseen ja toinen yksilöllisen tuen antamiseen, minkä pohjalta syntyi selkeä työnjako välillemme. Ryhmätilanteissa olimme kuitenkin yleensä yhdessä läsnä, jollei asiakkaiden henkilökohtaisten asioiden hoitaminen muuta vaatinut. Tällöin toinen meistä keskittyi ohjaamiseen ja toinen tilanteen havainnointiin. Osassa ryhmissä tiimiin kuului myös apuohjaajia, joista oli paljon hyötyä etenkin ryhmätilanteissa ja jotka täydensivät meitä ohjaajina.

Keskenämme purimme vertaistuellisesti ryhmien toiminnan aina päivän päätyttyä, jolloin pystyimme käsittelemään vaikeatkin asiat heti, mikä oli tarpeellista etenkin hankalissa ryhmissä ja yllättävien tapahtumien jälkeen. Samalla pystyimme arvioimaan ryhmätoimintaa ja tekemään suunniteltuun ohjelmaan tarvittavia muutoksia. Varsinaiseen työnohjauksen tarpeeseen ja työsuojelullisiin seikkoihin havahduimme vasta yhden ryhmän tapahtumien jälkeen.

Onnistuimme Reeraa!-ryhmien ohjaamisessa hyvin. Ongelmia meille aiheutti ai-noastaan Pormestarinluodon ensimmäinen ryhmä. Se oli iso ja passiivinen eikä

siihen saanut kunnolla kontaktia. Lisäksi ryhmässä oli muutama asiakas, joilla oli hyvin negatiivinen käsitys kuntouttavasta työtoiminnasta ja jotka hallitsivat mieliteillään koko ryhmää. Oma kokemattomuutemme ryhmän ohjaamisessa ja ongelmien ratkaisussa olivat varmasti myös osasy siihen, että emme saaneet ryhmää toimimaan kunnolla.

Sosiaalinen kuntoutus on aikaa vievä prosessi ja muutokset tapahtuvat vähitellen. Ohjaajina jaksoimme iloita asiakkaidemme pienistäkin edistymisistä, jotka ulkopuolisista saattaisivat tuntua pieniltä. Asiakkaille muutokset olivat kuitenkin suuria, etenkin kun otetaan huomioon heidän lähtötilanteensa.

7.3 Sosiaalisen toimintakyvyn ja osallisuuden muutoksia Reeraa!-ryhmissä

Asiakkaat olivat hyvin sitoutuneita Reeraa!-ryhmiin: yksi heistä oli esimerkiksi valmis pitämään yhden selvän päivän viikossa pystyäkseen osallistumaan ryhmätoimintaan. Päihtyneenä ryhmään ei saanut tulla. Aikatauluja ryhmäläiset noudattivat hyvin ja poissaoloista ilmoitettiin ohjaajille. Jos asiakas ei ollut aamulla saapunut ryhmään, ohjaajat soittivat ja tarkistivat tilanteen, minkä jälkeen asiakas yleensä ilmaantui paikalle. Yksi asiakas olikin asettanut itselleen tavoitteen aikataulujen noudattamisesta, mihin hän melko hyvin pystyi. Aikainen aikataulu ei ollut ongelma sillekään asiakkaalle, joka ei aikaisemmin ollut pystynyt sitoutumaan kuntouttavan työtoiminnan aikatauluihin.

Asunto on yksi ihmisen perusresursseista. Asiakkaalla oli ongelmia vuokranmaksussa ja maksamattomia vuokria oli kertynyt häätöuhkaan saakka. Ryhmäohjaajan avulla tilanne saatiin selvitettyä ja asiakas sai pitää asuntonsa, mikä oli hänelle hyvin tärkeää. Toinen asiakas oli muuttanut Poriin lähiaikoina ja hänen asuntonsa oli pitkään kalustamaton. Ryhmässä hän kyseli, mistä hän voisi hankkia huonekaluja asuntoonsa. Ryhmän tuki auttoi osittain ja asiakas sai asuntonsa kalustettua ainakin perustarpeiden osalta.

Osallisuuden kokemusten kannalta työ ja koulutus ovat merkittäviä asioita. Asiakas, joka oli tullut vapaaehtoisena ryhmään tavoitteenaan saada elämäänsä järjestystä, sai kuntoutuksen aikana töitä, joiden hakemiseen häntä rohkaisivat niin Duuniin!-valmentajat kuin Reeraa!-ryhmien ohjaajat. Kahdelle asiakkaalle vahvistui ryhmän aikana palkkatukipaikka, joiden hakuprosessissa ohjaajat heitä tukivat. Asiakas kipuli lukio-opiskeluidensa kanssa ja ne olivat jäämässä kesken, sillä hänen kiinnostuksensa oli aivan muualla. Ryhmäohjaajien kanssa selviteltiin häntä kiinnostavan alan koulutusmahdollisuuksia. Kevään yhteishaussa hän haki tämän alan koulutukseen. Suurin osa ryhmien asiakkaista oli valmiita siirtymään kuntouttavaan työtoimintaan ryhmien päätyttyä. Jotkut aikaisemmin ryhmistä siirtyneet jatkoivat Reeraa!-ryhmissä tukitoimena kuntouttavalle työtoiminnalle. Yksi asiakkaista, jolla oli ongelmia asiakirjojen täytössä, päätyi hakemaan ryhmän päätyttyä pitkäaikaistyöttömille tarkoitettua eläketukea oivallettuaan, että hän selviäisi pienemmällä byrokratialla kuin työttömänä ollessaan.

Työllistymismahdollisuuksien parantamiseksi on tärkeä hallita niin CV:n kuin työhakemuksen tekeminen. Ryhmissä näitä taitoja harjoiteltiin, minkä lisäksi asiakkailla oli mahdollisuus saada halutessaan henkilökohtaista neuvontaa Duuniin!-valmentajilta. Asiakas haki useaan työpaikkaan päivitettyään oman CV:nsä ja tehtyään työhakemuksen yhteistyössä Duuniin!-valmennuksen ja Reeraa!-ryhmän ohjaajien kanssa.

Reeraa!-ryhmissä asiakkaat saivat vertaistukea toisiltaan. Ryhmään tullessaan yksi heistä oli hyvin epäileväinen eikä osallistunut mihinkään toimintaan. Vähitellen hän ystäväystyi kahden muun asiakkaan kanssa, sillä heitä yhdisti eläinrakkaus. Tämä asiakas ei ollut aikaisemmin uskaltanut hakea perheelleen ruokapua, vaikka siihen oli ollut tarvetta. Keskinäisen luottamuksen synnyttyä hän uskaltautui hakemaan ruokakassin näiden ryhmäläisten kanssa. Keskusteltaessa raha-asioista asiakas kertoi muille esimerkkinä, kuinka hän sai rahapelaamisensa kuriin alkamalla seuraamaan sitä paperilla.

Asiakkaat sanoivat usein, että he eivät voi mennä töihin, sillä ulosotto vie heidän palkkansa vanhojen velkojen maksuun. Asiakas sai kuitenkin kimmokkeen raha-

asioidensa kuntoon laittamiseen, kun keskustelimme talous- ja velkaneuvonnasta. Hänellä oli ollut puhelinnumero lompakossaan puolen vuoden ajan ja ryhmän tukemana hän otti yhteyttä talous- ja velkaneuvontaan.

Asiakkaita rohkaistiin ryhmissä omien ongelmiansa selvittämiseen. Moniongelmaisen asiakkaan perhe oli ajautunut suurempiin vaikeuksiin perheen toisenkin aikuisen jäätyä työttömäksi. Perheen ongelmat olivat niin moninaiset, että ohjaajina emme pystyneet auttamaan, vaan ohjasimme heidät hakemaan apua sosiaalitoimesta, jonne perhe varasikin ajan.

Reeraa!-ryhmät olivat matalan kynnyksen paikkoja, joissa asiakkaita ei pakotettu työtehtäviin, vaan he saivat tehdä niitä omien vahvuuksiensa ja voimavarojensa sekä päivittäisen kuntosuorituksen mukaan. Asiakas oli jäänyt järjestelmän ulkopuolelle ja hänellä oli ryhmien aikana niin huonoja kuin hyviä päiviä. Asiakas edistyi kuitenkin ryhmässä niin paljon, että hänen tuttavansa antoi meille positiivista palautetta asiasta. Ryhmän päätyttyä hän oli valmis aloittamaan kuntouttavassa työtoiminnassa ilman sosiaalisen kuntoutuksen ryhmän tukea.

Terveys ja hyvinvointi ovat tärkeitä sosiaalisen toimintakyvyn ja osallisuuden kannalta. Asiakkaalla oli ollut aikaisemmin ongelmia kuntouttavassa työtoiminnassa päihteiden käytön takia. Reeraa!-ryhmissä hän kykeni käymään kerran viikossa, vaikka ongelmia oli edelleen ja niihin jouduttiin puuttumaan. Hänen kanssaan keskusteltiin asiasta muutaman kerran henkilökohtaisesti ryhmätapaamisten ulkopuolella. Ongelmista huolimatta asiakas pystyi sitoutumaan ryhmään, minkä jälkeen hän jatkoi kuntouttavassa toiminnassa ensin Reeraa!-ryhmän tukemana ja myöhemmin ilman tukea.

Hyvään talouden hallintaan kuuluu, että kaikki taloudelliset tuet on haettu. Sosiaaliset tuet olivat ryhmäläisillä pääsääntöisesti haettuna, mutta henkilökohtaisissa haastatteluissa selvisi, että joillakin osa tukia oli hakematta. Näiden haussa asiakkaita neuvottiin. Toimeentulotuen siirryttyä haettavaksi KELAsta asiakkailla oli paljon ongelmia, mikä horjutti heidän uskoaan järjestelmään. Joidenkin asiakkaiden kanssa käytiin henkilökohtaisesti läpi, miten hakemukset täytetään internetissä, jotta he pystyivät tekemään ne jatkossa itsenäisesti.

Mahdollisuus kuulua johonkin ja mahdollisuus vuorovaikutukseen on yksi osallisuuden ulottuvuuksista. Ryhmä oli tärkeä asiakkaille, sillä siellä oli mahdollisuus keskusteluun toisten kanssa, minkä mahdollisti turvallinen ja luottamuksellinen ilmapiiri. Asiakas, joka oli juuri muuttanut Poriin, kertoi, kuinka tärkeää hänelle oli tavata edes kerran viikossa muita ihmisiä kuin omaa puolisoa. Myös yksinäisille asiakkaille ryhmä oli mahdollisuus muiden ihmisten tapaamiseen.

Kaikkia kuntoutukseen osallistuneita ei pystytty auttamaan: Osalla oli motivaatio-ongelmia, sillä he eivät hyväksyneet sosiaalisen kuntoutuksen ideaa, tai heillä ei ollut itsestä johtuvista syistä, esimerkiksi akuutin päihdeongelman takia, mahdollisuutta edistymiseen. Osalle asiakkaista, jotka eivät pystyneet sitoutumaan sosiaalisen kuntoutukseen ryhmään, etsittiin tukipalveluita joko hankeen omasta Duuniin!-palvelusta tai kaupungin kuntouttavasta työtoiminnasta.

7.4 Reeraa!-ryhmäläisten palaute

Viimeisten Reeraa!-ryhmien päättyessä ryhmäläisille tehtiin loppukysely, jossa kartoitettiin heidän mielipidettään toiminnasta ja jonka tulokset on tarkemmin esitelty liitteessä (Liite 1). Aikaisemmin päättyneille ryhmille on tehty pienimuotoisempi kysely. Loppukyselyyn vastasi 14 asiakasta. Porkkalaisista puuttui kahden ryhmäläisen vastaukset ja pihlavalaisista yhden ryhmäläisen vastaukset, sillä he eivät olleet viimeisellä kerralla paikalla, kun kyselyt tehtiin. Sampolasta puolestaan oli vain yksi vastaus.

Ryhmäläiset katsoivat hyötynensä Reeraa!-ryhmien toiminnasta ja sosiaalisen toimintakykynsä parantuneen ryhmän aikana. Heidän mukaansa ryhmätapaamiset olivat terapiaa ja apua oli saatu lomakkeiden täytössä. Yhden vastaajan mukaan ryhmä oli merkinnyt hänelle sitä, että yhtenä päivänä viikossa oli tekemistä. Samaa mieltä oli toinenkin vastaaja, jonka mielestä ryhmä oli antanut toimintaa viikkoon. Lisäksi hän oli oppinut eri mahdollisuuksista vaikuttaa omaan työttömyystilanteeseensa ja verkkopalveluiden käytöstä. Yksi ryhmäläinen nimesi hyödyksi sen, että hän oli saanut CV:nsä päivitettyksi sekä apua työnhaussa. Ryh-

missä oli todettu olevan myös keskusteluseuraa. Yksi ryhmäläisistä sanoi saaneensa ryhmästä "aamukaffeen", "täyttöapua kelapapruissa" ja "asiallista informaatiota". Vastaavasti yksi ryhmäläinen kertoi saaneensa lisää yleistietoa sosiaalisten asioiden hoidosta.

Reeraa!-ryhmien kaltaiselle ryhmätoiminnalle on selvästi tarvetta tulevaisuudessa, sillä vastaajat pitivät niitä pääsääntöisesti tarpeellisina. Ryhmäläiset olivat mielestään saaneet riittävästi ohjausta esimerkiksi Kela-hakemusten täyttämässä. Viranomaisyhteistyökumppaneiden asettamat tavoitteet ryhmäläiset katsoivat saavuttaneensa ainakin osittain, vaikka tavoitteet eivät välttämättä olleet heille selvät.

Reeraa!-ryhmät oli pyritty kokoamaan paikallisesti eli niin, että ryhmäläiset olisivat olleet samasta lähiöstä. Ryhmäläiset kokivat tästä olevan hyötyä ryhmän toiminnassa. Ryhmätoiminta oli ryhmäläisten mielestä riittävän monipuolista. Joku olisi toivonut kuitenkin enemmän vierailu- ja tutustumiskäyntejä sekä yhteistä tekemistä.

Arjenhallinta oli parantunut suurimmalla osalla ryhmäläisistä ryhmätoiminnan aikana. Joillakin tämä oli kuitenkin jo kunnossa, joten heille ei parannusta tullut. Työelämän valmiuksien parantamiseen ryhmätoiminnalla ei välttämättä pystytty, mutta suurin osa vastaajista katsoi kuitenkin valmiutensa parantuneen ainakin jonkin verran.

Hankkeelle itselleen oli tärkeää, että se on palveluntarjoajana kolmannen sektorin toimija ja piti sitä etunaan ryhmätoiminnassa. Asiakkaat olivat hankkeen kanssa samaa mieltä, sillä melkein kaikki vastaajat katsoivat kolmannen sektorin toimijuudesta olleen etua ryhmän toiminnan järjestämisessä.

Vapaassa palautteessa ryhmäläiset vaikuttivat hyvin tyytyväisiltä toimintaan. Heidän mielestään "homma" oli mennyt hyvin tai erittäin hyvin. Ryhmissä oli rento meininki ja ryhmäläisillä oli ollut mahdollisuus vaikuttaa myös ohjelman sisältöön. Ryhmään oli ollut mukava tulla joka viikko. Ohjelma oli monipuolista sekä ryhmä ja ohjaajat kivoja. Samanlaisessa toiminnassa haluttaisiin käydä myös jatkossa.

Joku olisi halunnut osallistua vielä enemmän, mutta oman tilanteensa vuoksi ei ollut siihen pystynyt.

Ensimmäisen ja toisen jakson Reeraa!-ryhmille tehtiin suppeampi kysely kuin viimeisen jakson ryhmille. Vastauksia ryhmäläisiltä saatiin yhteensä 28 kappaletta. Kyselyssä kysyttiin ryhmän hyödyllisyyttä, työllistymistä, arjenhallintaa ja työkykyä koskevia kysymyksiä. Lisäksi tiedusteltiin, vastasiko ryhmän toiminta odotuksia, ja pyydettiin antamaan toiminnalle arvosana, joka oli keskiarvona hyvä. Saatua palautetta hyödynnettiin myöhempien ryhmien toiminnassa.

Enemmistö vastaajista katsoi ryhmän toiminnasta olleen hyötyä itselleen. Melko moni ryhmäläisistä oli sitä mieltä, että oli saanut apua työllistymiseen liittyvissä asioissa. Toisaalta liki yhtä moni oli sitä mieltä, ettei ollut saanut apua. Huomattavaa on, että liki yhtä suuri osuus ei osannut sanoa, oliko saanut apua työllistymiseen liittyvissä asioissa.

Arjenhallintaan kurssista oli osa saanut apua, mutta suurempi osa oli sitä mieltä, ettei heidän arjenhallintansa ollut parantunut. Reeraa!-ryhmien toiminta ei ole kohentanut ryhmäläisten työkykyä. Toisaalta tämä ei ollutkaan sosiaalisen kuntoutuksen päätavoite, vaan lähinnä työelämän valmiuksien parantaminen. Ryhmätoiminta kokonaisuudessaan oli kuitenkin melko hyvin vastannut asiakkaiden odotuksia.

Vapaassa palautteessa kritisoitiin yleisesti kuntouttavan työtoiminnan järjestämistä ja tarpeettomuutta. Tämä mielipide tuotiin usein ryhmässä muutenkin esille, mikä vaikeutti kyseisen ryhmän toimintaa melko paljon. Palautteessa kritisoitiin vierailu- ja tutustumiskäyntien puutetta sekä kännykän käyttöä tapaamisten aikana, mihin puututtiinkin seuraavissa ryhmissä. Joidenkin mielestä käsitellyt asiat olivat itsestään selviä ja turhia. Ohjelmarunkoon kaivattiin selkeyttä. Tehtäviä oli myös liikaa ja ryhmätyöt olisi voinut jättää kokonaan pois. Näitä kohtia pyrittiinkin ottamaan huomioon seuraavien jaksojen ohjelmissa lukuun ottamatta vierailu- ja tutustumiskäyntejä.

Ilmapiiri ryhmissä oli hyvä ja salliva, minkä vuoksi oman mielipiteen ilmaisemista ei tarvinnut pelätä. Ryhmäkaverit olivat mukavia, ja heidän kanssaan pystyi verkostoitumaan. Ryhmiin oli myös helppo tulla, ja ne olivat syy, miksi tuli lähdettyä edes kerran viikossa aamulla ulos. Ryhmätoiminta oli tuonut ryhmäläiselle itsevarmuutta ja parantanut sosiaalista kanssakäymistä. Ryhmäläinen oli saanut vinkkejä työnhakuun, esimerkiksi kuinka itseään voi tuoda esille työnhakutilanteessa. Ryhmäläiset arvostivat myös mahdollisuutta vaikuttaa ohjelmaan, vaikka he eivät tätä mahdollisuutta omasta mielestään välttämättä olleetkaan hyödyntäneet. Ohjaajien todettiin olleen hyviä ja mukavia sekä osanneen antaa ohjeita ja neuvoja eri asioissa, esimerkiksi toimeentulotukiasioissa.

Pihlavan ryhmän jatkosta oli keskustelua ensimmäisen jakson päättyttyä. Asiakkailla oli syvä huoli toiminnan jatkumisesta. Heidän mielestään ryhmien olisi pitänyt ehdottomasti jatkaa, kuten ne sitten tekivätkin. Lisäksi toivottiin useampina toimintapäiviä viikkoon. Tämä kertoo siitä, millainen tarve sosiaalisen kuntoutuksen ryhmille yleensäkin oli.

7.5 Viranomaisyhteistyökumppaneiden palaute

Viranomaisyhteistyökumppaneille lähetettiin hankkeen päättyessä kysely, jossa kysyttiin niiden mielipidettä Reeraa!-ryhmien toiminnasta. Kysely lähetettiin 12 henkilölle. Siihen saatiin viisi vastausta, joista kolme oli Porin aikuissosiaalityön kuntouttavan työtoiminnan ohjaajilta ja kaksi Porin kaupungin työllisyyspalveluiden palveluohjaajilta. Vastaajien mielestä heidän asiakkaansa olivat hyötäneet Reeraa!-ryhmästä. Nämä olivat saaneet vertaistukea sekä kädestä pitäen ohjausten lomakkeiden täytössä. Ryhmissä oli hyväksyvä ja asiakkaasta välittävä ilmapiiri, joka sitoutti asiakkaita toimintaan sekä edisti osallisuutta ja toimijuutta. Lisäksi asiakkaat olivat saaneet tekemistä päiväänsä ja oppineet sosiaalista vuorovaikutusta. Ryhmissä oli myös saanut apua työhakemusten ja CV:den kanssa sekä koulutusmahdollisuuksien selvittämisessä. Reeraa!-ryhmät olivat matalan kynnyksen palvelu niille asiakkaille, jotka sitä tarvitsivat.

Vastaajien mielestä Reeraa!-ryhmien toiminta oli vastannut sosiaalisen kuntouksen tavoitteita, joten niiden voidaan katsoa onnistuneen toimintansa perustehtävässä. Vastaavalle toiminnalle oli vastaajien mukaan tarvetta myös tulevaisuudessa. Ryhmäläisille oli pystytty tarjoamaan ryhmissä sosiaaliohjausta melko hyvin, ja paikallisuudesta oli ollut hyötyä ryhmien toiminnassa. Ryhmäläiset eivät olleet välttämättä saavuttaneet tavoitteitaan eivätkä heidän arjenhallintataitonsa tai työkykynsä olleet parantuneet. Ryhmien ohjelmasisältö tuntui jääneen ainakin jonkin verran epäselväksi vastaajille. Vastaajien mielestä ryhmäläisten osallisuus sekä sosiaalinen aktiivisuus olivat parantuneet ryhmätoiminnan aikana. Kolmannen sektorin toimijasta kuntoutuksen järjestäjänä oli ollut etua ryhmätoiminnassa.

Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmässä pitäisi keskittyä viranomaisyhteistyökumppaneiden mielestä asiakkaaseen ja hänen elämänhallintaansa. Toiminnan pitäisi olla tavoitteellista, ja myös ryhmäläisille pitäisi olla omat henkilökohtaiset tavoitteensa, kuten työaikojen noudattaminen ja läsnäolo ryhmässä. Näitä tulisi seurata ja tarvittaessa raportoida poikkeamista eteenpäin. Ryhmäohjaajien ja viranomaistahon välinen yhteistyö asiakkaiden asioissa, esimerkiksi jatkopolutuksissa, on tärkeää. Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmiin ei pitäisi laittaa sellaisia asiakkaita, joilla ei siihen ole tarvetta, sillä oikeasti tällaista ryhmätoimintaa tarvitsevat hyötyvät niistä eniten. Yhteistyökumppaneilla on myös tarve tietää ohjelman sisällöstä tarkemmin.

Vastaajat toivoivat Reeraa!-ryhmien kaltaiselle toiminnalle jatkoa. Asiakkaista oli pidetty huolta ja he olivat olleet sitoutuneempia ryhmätoimintaan kuin perustyötoimintaan. Asiakkaat olivat viihtyneet ryhmissä, mikä sinänsä kertoo ryhmätoiminnan onnistumisesta.

8 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Toteutuakseen laadukas kuntoutus vaatii selkeän eettisen perustan. Eettinen tietoisuus on puolestaan kuntoutustyöntekijän, joka kohtaa asiakkaiden ahdistuksen, ammatillisuuden selkäranka. (Metteri & Haukka-Wacklin 2008, 54.) Sosiaalityön etiikan tärkeimmät periaatteet ovat ihmisarvo, ihmisoikeudet ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus, jotka sisältävät muun muassa ihmisen oikeuden kaikenlaisiin tunteisiin sekä arvostavan vuorovaikutuksen ja luottamuksen. Lisäksi niihin kuuluvat itsemääräämisoikeus ja osallisuus, jokaisen ihmisen ainutlaatuisuus, henkilökohtaiset voimavarat ja vahvuudet sekä yhdenvertaisuus. (Talentia ry 2017, 7.) Opinnäytetyössä on myös vastaavia periaatteita, kuten keskinäinen kunnioitus, tasa-arvo sekä demokraattinen oppiminen ja vastavuoroisuus (Gothóni 2016).

Sosiaalihuoltolaki perustuu asiakaslähtöisyyteen, jonka keskeinen periaate on, että palveluita tuotetaan asiakkaan tarpeiden mukaan. Tärkeää on, että asiakas voi itse ottaa osaa palveluiden suunnitteluun. Tämä edellyttää asiakkaan ja palveluntarjoajan keskinäistä, luottamuksellista vuorovaikutusta ja yhteistä näkemystä, miten palvelu pitäisi toteuttaa. Asiakkaalla on oikeus hyvään palveluun ja kohteluun. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 16.)

Reeraa!-ryhmien ohjelmarunko lähti asiakkaiden tarpeista ja heillä oli vielä mahdollisuus vaikuttaa ryhmän ohjelmaan, jotta se olisi parhaiten vastannut heidän omia tarpeitaan. Ryhmien säännöissä oli sovittu toisten kunnioittamisesta ja luottamuksellisuudesta. Kenenkään ei tarvinnut pelätä omien mielipiteiden kertomista ja kaikki, mitä ryhmissä tapahtui ja kuultiin, jäivät ryhmään. Vaitiolovelvollisuus ja luottamuksellisuus koskivat myös ohjaajia, jotka kuuluivat erilaisia asioita esimerkiksi asiakkaiden taustoista. Toiminnan onnistumisen kannalta oli tärkeää, että asiakkaat pystyivät luottamaan ohjaajiin.

Lähde mukaan! -hankkeessa toimivia sitoi salassapitovelvollisuus, josta kerrottiin myös asiakkaille. Tämän lisäksi heille kerrottiin kaikkien käytävien keskustelujen

olevan luottamuksellisia ja asiakkaiden asioissa edettävän vain, jos ohjaajilla on siihen lupa. Näin kunnioitettiin asiakkaiden itsemääräämisoikeutta.

Kukin asiakas sai osallistua Reeraa!-ryhmän toimintaan omien voimavarojensa ja vahvuuksiensa mukaan. Ohjelmaan osallistuminen oli vapaaehtoista ja ketään ei siihen pakotettu, mutta ohjaajat pyrkivät kuitenkin motivoimaan asiakkaita, että he osallistuisivat. Jokaisella asiakkaalla oli yhdenvertainen oikeus ryhmän palveluihin ja yksilölliseen tukeen, minkä vuoksi ohjaajien ammatillinen suhde asiakaisiin oli tärkeää; esimerkiksi asiakkaita ei hyväksytty kavereiksi Facebookissa. Ohjaajien peruseriaatteena kaiken kaikkiaan oli asiakkaiden kunnioitus ihmisinä heidän teoistaan ja taustoistaan huolimatta.

Eettisesti hankalia kysymyksiä pohdittiin yhteisesti työnohjauksellisissa palaverissa, joissa ohjaajana oli Diakonia-ammattikorkeakoulun opettajia. He osallistuivat Lähde mukaan! -hankkeeseen muissa tehtävissä kuin suorassa asiakastyössä. Heidän kanssaan käytiin läpi hyviä menettelytapoja vaikeissa asioissa etenemiseksi.

Opinnäytetyön liitteenä on Lähde mukaan! -hanketta varten kirjoitettu tarkempi raportti Reeraa!-ryhmien toiminnasta. Liitteestä on kuitenkin jätetty pois asiakascaset, jotta niistä ei voisi tunnistaa henkilöitä.

Ohjaajaparini, jonka kanssa työskentelin yhteisövalmennusryhmien alusta lähtien ja jonka kanssa loimme ja kehitimme Reeraa!-ryhmiä, on lukenut opinnäytetyöstäni niin yhteisövalmennusryhmiä kuin Reeraa!-ryhmiä koskevat osuudet. Tällä olen halunnut varmistaa, että olen kirjannut tapahtumat oikein ylös. Myös arviointiosuudesta hänellä on ollut mahdollisuus lausua mielipiteensä

9 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

9.1 Ryhmätoiminnan arviointia

Asiakkailta ja viranomaisyhteistyökumppaneilta saadun palautteen mukaan Lähde mukaan! -hankkeen Reeraa!-ryhmät, jotka oli perustettu yhteisövalmennuksesta saatujen kokemusten pohjalta, onnistuivat tehtävässään. Myös ohjaajien mielestä toiminta oli onnistunutta ja tavoitteiden mukaista. Asiakkaat olivat sitoutuneita ja hyötyivät selvästi ryhmätoiminnasta. Reeraa!-ryhmillä pystyttiin parantamaan ryhmäläisten arjenhallintaa, sosiaalisia vuorovaikutussuhteita ja osallisuutta yhteiskuntaan. Ryhmätoiminnan voidaan katsoa saavuttaneen vaikuttavuutta ja hankkeen onnistuneen sosiaalisen kuntoutuksen palveluiden tuottajana.

Ryhmätoiminnan aikana tuli selväksi, että matalan kynnyksen sosiaaliselle kuntoutukselle on paljon tarvetta Porissa ja sen lähiöissä. Lähde mukaan! -hanke pystyi osaltaan helpottamaan tätä tarvetta hetkellisesti, mutta hankkeen päätyttyä sen toiminnalle pitäisi löytyä jatkaja. Ryhmäläiset, kuten myös viranomaisyhteistyökumppanit, ilmaisivat, että tällaiselle toiminnalle olisi tarvetta. Huolestuttavinta ryhmien päättyessä oli niiden ryhmäläisten kohtalo, jotka eivät olleet siinä kunnossa, että he voisivat jatkaa kuntouttavassa työtoiminnassa, tai portit olivat sulkeutuneet jostain syystä.

Lähde mukaan! -hanke oli kolmannen sektorin toimija, mistä oli paljon hyötyä toiminnassa. Asiakkaat uskalsivat kertoa omista asioistaan ja ongelmistaan eri tavalla kuin kaupungin sosiaalitoimen edustajille. Ohjaajat olivat useassa tapauksessa rinnalla kulkijan asemassa ryhmissä. Jatkossa tällaisen ryhmätoiminnan olisikin hyvä olla kolmannen sektorin järjestämää, jolloin siitä saadaan paras hyöty.

Toimiminen ryhmässä samanlaisessa tilanteessa olevien ihmisten kanssa antoi ryhmäläisille vertaistukea ja keskusteluapua. Helpottavaa oli huomata, että myös muilla oli samanlaisia ongelmia kuin itsellä ja niistä voi selvitä. Parhaimmillaan

ryhmätoiminta oli verkostoitumista ja yhteistyökuvioiden laatimista. Viimeisellä kerralla vaihdettiin jopa aikaisemmin tuntemattomien henkilöiden välillä puhelinnumeroita tulevaa yhteydenpitoa varten.

Ryhmätoimintaa toteutettiin yhteistyössä Porin kaupungin kanssa, joka lähetti asiakkaat ryhmiin. Ryhmään oli mahdollista liittyä myös kesken toimintakauden, mikä aiheutti ongelmia ryhmien ohjelman toteutuksessa. Kiinnostus eri ryhmiä kohtaan jakaantui epätasaisesti, mikä johti siihen, että ryhmäkoot vaihtelivat paljon: Sampolan ryhmissä oli vain vähän väkeä, kun Pormestarinluodossa asiakkaita oli enimmillään kuusitoista. Tämä vaikeutti selvästi ryhmän toimintaa, minkä vuoksi osallistujien määrää olisi tullut rajoittaa jo aikaisemmin tai ohjata ne, jotka eivät olleet Pormestarinluodon alueelta, Sampolan ryhmään, jolloin ryhmien koot olisivat olleet tasapainoisemmat.

Reeraa!-ryhmäläiset olivat keskenään hyvinkin heterogeenisiä eri tekijöiden suhteen. Ryhmien kokoonpanoon olisikin kiinnitettävä huomiota, sillä eri-ikäisten ihmisten toimiminen samassa ryhmässä voi olla hankalaa. Toisaalta se voi olla antoisaa, mutta järkevintä olisi olla omat ryhmät niin nuorille kuin keski-ikäisille erilaisten intressien takia. Tärkeää olisi kiinnittää huomiota myös ryhmäläisten henkiseen kuntoon: toinen voi olla selvästi sosiaalisen kuntoutuksen tarpeessa, kun toinen on valmis jopa palkkatöihin tai ainakin kuntouttavaan työtoimintaan. Kun toiminta kuitenkin suunnitellaan heikommassa asemassa olevien mukaan, parempikuntoisilla on turhautumisen vaara, ja he saattavat vain häiritä ryhmän toimintaa. Tämän vuoksi on tärkeää, että sosiaalisen kuntoutuksen ryhmän jäsenet ovat keskenään tasaveroisia.

Ikärakenteen lisäksi ryhmien kokoonpanossa pitäisi kiinnittää huomiota ryhmäläisten vaihtuvuuteen. Nyt ryhmissä oli henkilöitä, jotka olivat mukana jo yhteisövalmennusryhmissä keväällä 2016. Ryhmän ohjaajilla ei välttämättä ollut heille mitään uutta annettavaa, sillä ryhmien ohjelma oli suunniteltu toteutettavaksi kolmen kuukauden jaksoissa olettaen, että sen jälkeen ryhmän kokoonpano vaihtuisi. Ohjaajien tehtäväksi näissä tapauksissa jää varmistaa, että vanhat asiak-

kaat saisivat uutta, syvempää tietoa ja uudet asiakkaat sopeutuvat ryhmään. Toisaalta vanhoille asiakkaille saattaa olla tärkeää vain osallistua ryhmään kerran viikossa vertaistuen takia sen ohjelmasta huolimatta.

Yhteistyö asiakkaita ryhmiin ohjaavien viranomaisten ja ryhmätoimintaa järjestävän toimijan kesken on tärkeää. Kummankin osapuolen tulee olla selvillä ryhmien tavoitteista, jotta niihin osataan ohjata oikeanlaisia asiakkaita. Lisäksi viranomaisien olisi tärkeää kertoa asiakkaalleen ryhmästä sekä sen tavoitteista ja toiminnasta. Aloituspalaverit, joihin osallistuvat niin viranomainen, asiakas kuin kuntoutuksen järjestäjä, ovat tärkeitä, sillä niissä vaihdetaan tietoa molemmin puolin. Kaikenlainen informointi asiakkaan taustasta on myös kuntoutuksen järjestäjälle tärkeää. Näin pystytään varautumaan erilaisiin tilanteisiin, sillä osallistujilla saattaa olla hyvinkin rankkoja taustoja. Vastaavasti järjestävän tahon on aktiivisesti informoitava viranomaisia ryhmän ohjelman sisällöstä ja asiakkaaseen liittyvistä asioista, esimerkiksi poissaoloista. Viranomaisten ja Lähde mukaan! -hankkeen Reeraa!-ryhmien välinen yhteistyö tässä kohdassa ei aina välttämättä ollut onnistunutta, sillä esimerkiksi jokaisesta aloittavasta asiakkaasta ei pidetty aloituspalavereita. Tämän vuoksi viranomaisten tavoitteet ryhmäläisille jäivät ohjaajille epäselviksi. Lisäksi Reeraa!-ryhmien ohjaajille joidenkin ryhmäläisten taustat selvisivät vasta heidän itsensä kertomana, kun niihin olisi ollut hyvä varautua jo etukäteen.

Ryhmillä oli monipuolinen ohjelma, joka keskittyi arjenhallinnan ja osallisuuden parantamiseen sekä työllistymisen edistämiseen, ja joka oli rakennettu asiakkaita kunnioittaen. Ohjelmarunko tehtiin yhteistyössä asiakkaiden kanssa yhteisövalmennusryhmissä, minkä jälkeen ohjaajat muokkasivat sitä sosiaalisen ryhmän tarpeisiin. Reeraa!-ryhmäläisillä oli mahdollisuus esittää omat toiveensa ohjelmaan, mitä he eivät kuitenkaan aktiivisesti tehneet. Ohjelma oli joustava, mutta jälkepäin arvioiden sen suunnitteluun olisi pitänyt kiinnittää enemmän huomiota ja tehdä uusia suunnitelmia muuttuneiden tilanteiden pohjalta. Ryhmäläiset olisivat toivoneet ohjelmarungolta enemmän selkeyttä.

Monipuolisten menetelmien käyttö suunnitellun ohjelman toteutuksessa vaatii ohjaajilta kokemusta ja ammattitaitoa. Käytimme niitä menetelmiä, joita olimme opineet opintojemme ja Kaapeli-valmennuksen aikana. Lisäksi etsimme internetistä sopivia menetelmiä suunnitellun ohjelman aiheiden toteuttamiseksi. Vaihtelevuus menetelmissä oli tärkeää, jotta kuntoutujien mielenkiinto säilyy. Saimme kritiikkiä siitä, että teetimme liian paljon pohdintatöitä. Myös ryhmätöitä vastustettiin, mutta toteutimme niitä kuitenkin yksilötehtävien ohella, koska katsoimme niiden olevan tärkeitä tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ryhmien toiminnan kannalta on tärkeää, että ulkoiset puitteet olisivat kunnossa, jolloin ryhmäläiset ja ohjaajat voisivat keskittyä varsinaiseen toimintaan. Kokoon-tumistilojen tulee olla helposti saavutettavissa ja viihtyisiä, eivätkä ne saa olla tunnuksellisia. Kokoon-tuminen esimerkiksi seurakunnan tiloissa, kuten Porkan ryhmä teki, voi olla jollekulle kynnykskysymys. Omien tilojen puute Pihlavassa ja Pormestarinluodossa hankaloitti jonkin verran ryhmien toimintaa. Sampolan ryhmän tilat olivat vain ryhmän käytössä, minkä vuoksi siellä ryhmän tuotoksia pystyttiin jättämään seinille.

Hyvät ohjaajat ovat perusedellytys ryhmätoiminnan onnistumiselle. Kun ryhmän ja ohjaajien välinen yhteistyö toimii ja ohjaajat ovat ajan tasalla ryhmän toiminnasta, voidaan olettaa syntyvän tuloksia. Lähde mukaan! -hankkeen ryhmiä ohjasivat melko kokemattomat henkilöt, minkä voidaan katsoa olleen riski ryhmätoiminnan onnistumisen kannalta. Palautteesta päätellen riski ei kuitenkaan toteutunut, vaan ohjaajat pärjäsivät ryhmien kanssa hyvin.

Minulle harjoittelijana ryhmien ohjaaminen oli ammatillisesti hyvä kokemus, koska minulla ei ollut aikaisempaa kokemusta ryhmän ohjaamisesta. Tällä hetkellä minulla on hyvät tiedot ryhmien ohjaamisesta, ryhmädynamiikasta ja ohjelmien suunnittelusta. Lisäksi sain osallistua yhteisövalmennukseen, joka ei ole osa normaaleja opintoja ja joka on selvästi erilainen menetelmä heikommassa asemassa olevien ihmisen voimaannuttamiseen. Myös tästä kokemuksesta on varmasti hyötyä tulevalla työurallani.

Ryhmiä ohjatessani pääsin tekemään varsinaista sosionomin työtä jo opintojeni alkuvaiheessa, mikä ei ole kaikille mahdollista. Ryhmissä tutustuin sellaisiin henkilötyyppeihin, joita en ole aikaisemmin tavannut ja jotka ovat sosionomien tyypillisiä asiakkaita sosiaalisen kuntoutuksen sekä mielenterveys- ja päihdetyön alalla. Lisäksi pääsin tutustumaan alan käytänteisiin ja verkostoitumaan palaverissa viranomaisyhteistyökumppaneiden kanssa. Vaikka ammatillisen osaamisen karttuminen olikin hyvin tärkeää ohjaustyössä, itselleni tärkeintä oli eettisen osaamisen vahvistuminen: Ryhmissä työskennellessä ihminen ihmiselle -periaate ja huonompiosaisten asema avautuivat hyvin.

Lähde mukaan! -hankkeen yhtenä tavoitteena oli luoda toimintamalli, jota paikalliset toimijat tai muut kohderyhmät pystyisivät toteuttamaan hankkeen päättymisen jälkeen. Ryhmätoiminnasta saatujen kokemusten perusteella oli helppo luoda toimintamalli sosiaalisen kuntoutuksen matalan kynnyksen ryhmille. Varsinainen toiminnan toteutus jää joko kunnalliselle toteuttajalle tai ostopalveluna kolmannelle sektorille. Tärkeää olisi, että toiminta jatkuisi jollain tavalla mahdollisimman nopeasti, sillä pitkä tauot eivät välttämättä ole hyväksi ryhmäläisille. Tämän huomasimme Pihlavassa, kun yhteisövalmennuksen ja Reeraa!-ryhmien välille jäi tauko, jonka jälkeen joidenkin asiakkaiden kohdalla kuntoutus jouduttiin aloittamaan liki uudelleen.

9.2 Matalan kynnyksen ryhmätoimintaa pitkäaikaistyöttömille

Käsityksen siitä, millaista sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnan pitkäaikaistyöttömille tulisi olla, olen perustanut kokemuksiini Lähde mukaan! -hankkeen yhteisövalmennusryhmien ja sosiaalisen kuntoutuksen ryhmien ohjaajana toimimiseen sekä ohjaajaryhmän keskusteluihin. Sosiaalihuoltolaissa (L 1301/2014) sosiaalinen kuntoutus on määritelty kuntien tehtäväksi. Ne voivat ostaa palvelun esimerkiksi kolmannen sektorin toimijalta, jonka etuna toiminnassa on puolueettomuus. Se pystyy olemaan ryhmäläisten rinnalla kulkija. Jos palvelu ostetaan ulkopuolisilta, tärkeää on, että palveluntarjoajan ja viranomaisten välinen yhteis-

työ toimii kumpaankin suuntaan. Viranomaisilla on asiakkaistaan tietoa, jota tarvitaan ryhmätoiminnassa, kun taas palveluntarjoajalle kertyy tietoa, jota tarvitaan esimerkiksi asiakkaiden jatkopoluissa.

Ryhmät ovat suljettuja eli ryhmään ei ole pääsyä toiminnan aloittamisen jälkeen, mikä helpottaa ryhmäytymisvaihetta ja ohjelman toteutusta. Sosiaalinen kuntoutus on matalan kynnyksen palvelu, jonka ainoa kynnyks on päihtyneenä oleminen. Seuraavalla kerralla on jälleen tervetullut ryhmään, jos ei ole päihtynyt.

Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmien kokoonpanoon pitää kiinnittää huomiota: ryhmän jäsenillä pitää olla jokin muukin yhteinen tekijä kuin pitkäaikaistyöttömyys ja huono-osaisuus. Se voi olla ikä, mutta se voi olla myös olla esimerkiksi asuinlähiö, kuten Pihlavassa oli. Maksimikoko ryhmälle on 10 henkilöä. Reilun aamupalan tai lounaan tarjoaminen tai valmistaminen on olennainen osa ryhmän toimintaa, sillä ryhmäläiset eivät välttämättä ole syöneet ennen ryhmään tuloa tai heillä ei ole varaa hankkia elintarvikkeita.

Ryhmän kokoontumistilojen pitää olla neutraaleja paikkoja, joihin kaikkien on helppo tulla omista ongelmistaan huolimatta ja joihin voidaan jättää esimerkiksi ryhmän tuotokset seinille. Ne voisivat olla olohuoneen kaltaisia paikkoja, jossa on tiloja eri toiminnoille, esimerkiksi lehtien lukemiselle, rauhoittumiselle ja tietokoneen selaamiselle. Tietokoneen käyttömahdollisuus on tärkeä paitsi henkilökohtaisen viestinnän takia myös viranomaisasioiden hoidon kannalta. Tutussa ympäristössä näiden hoitaminen on helpompaa ja niihin saa tarvittaessa apua. Asiakkailla pitäisi olla käytössään myös tulostin asiapaperien tulostamista varten, sillä harvalla on mahdollisuus tähän kotona.

Ryhmän toimintaa ohjaa ohjelman perusrunko, joka muodostuu ryhmäytymisen lisäksi seuraavista osista: oma minä, yhteisö, arjenhallinta sekä työllistymisen edistäminen. Ryhmätoiminnan onnistumisen ja tavoitteiden saavuttamisen kannalta on tärkeää, että ryhmä voi vaikuttaa omaan ohjelmaansa. Se ei välttämättä ole siihen valmis tai halukas, mutta siitä huolimatta mahdollisuus on ryhmälle an-

nettava. Näin varmistetaan ryhmän sitoutuminen. Ohjelman toteuttamisessa menetelmien monipuolisuus on tärkeää, minkä vuoksi sen pitää sisältää niin ryhmäkuin yksilötyöskentelyä.

Ryhmän jäsenille voidaan antaa osittain vastuuta ryhmän toiminnasta. He voivat suunnitella ja valmistaa tarjottavat ruuat. He voivat myös järjestää yhteisesti sovittuja tapahtumia esimerkiksi ottamalla yhteyttä mielenkiintoisiin paikkoihin ja sopimalla tapaamisista. Ryhmän peruspäiväkirjan pitäminen eli tapahtumien ja läsnä olleiden kirjaaminen voi myös olla ryhmäläisten vastuulla.

Ohjaajia ryhmissä pitää olla vähintään kaksi, sillä yksi ohjaaja ei pysty palvelemaan ryhmää täysipainoisesti: esimerkiksi joku saattaa tarvita henkilökohtaista ohjausta, jota tällöin ei pysty antamaan. Lisäksi yksin ohjaaminen on työturvallisuusriski, joten mahdollisissa ongelmatilanteissa kahden ohjaajan läsnäolo on välttämätöntä. Ohjaajien on hyvä käydä työnohjauksellisesti läpi päivän tapahtumat ryhmän päätyttyä, mikä auttaa heitä jaksamaan työssään.

Useat sosiaalisen kuntoutuksen ryhmäläiset ovat kuntouttavassa työtoiminnassa, minkä vuoksi sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminta pitäisi sitoa porrasmaisesti osaksi kuntouttavaa työtoimintaa. Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmä on portaikon ensimmäinen askel, jossa parannetaan asiakkaan arjenhallintaa ja yhteiskunnallista osallisuutta. Ensimmäisen portaan kesto on yksi jakso, minkä jälkeen siirrytään seuraavaan portaalle. Portaissa eteneminen on tärkeää paitsi ryhmien myös niiden uusiutumisen kannalta. On kuitenkin mahdollista, että kaikki asiakkaat eivät pysty siirtymään vielä yhden jakson jälkeen seuraavalle portaalle, vaan heille on annettava mahdollisuus lisäjaksoon sosiaalisen kuntoutuksen ryhmässä.

Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmää seuraava porras muodostuisi sosiaalisesta kuntoutuksesta ja kuntouttavasta työtoiminnasta rinnakkain. Onkin tärkeää, että on mahdollisuus säilyttää side vanhaan sosiaalisen kuntoutuksen ryhmään. Tuttu ryhmä tuo tukea ja turvaa niille henkilöille, joille kaikki uusi aiheuttaa ongelmia ja

pelkotiloja. Osa ryhmäläisistä saattaa kuitenkin olla riittävän vahvoja selviytymään seuraavasta portaasta ilman vanhan ryhmän tukea. Tämän portaan jälkeen asiakas olisi ainoastaan kuntouttavan työtoiminnan piirissä.

Välttämättä asiakkaalle ei löydy sopivaa kuntouttavan työtoiminnan paikkaa esimerkiksi hänen tilanteensa vuoksi, mikä kaikkien osapuolien täytyy hyväksyä. Tällöin asiakkaalla pitäisi olla mahdollisuus jatkaa edelleen vanhassa sosiaalisen kuntoutuksen ryhmässä. Paras vaihtoehto kuitenkin olisi, että tällaisille asiakkaalle muodostettaisiin oma sosiaalisen kuntoutuksen ryhmä, jossa he voisivat tehdä pieniä töitä mahdollisuuksiensa ja kykyjensä mukaan. Järjestelmän ulkopuolelle heitä ei saisi enää päästää.

LÄHTEET

- Ala-Kauhaluoma, M & Tuusa, M. (2015). Sosiaalinen kuntoutus nuorten osallisuuden vahvistajana. *Kuntoutus 1/2015*, 35–41. Saatavilla <https://issuu.com/kuntoutussaatio/docs/kuntoutus-1-15>
- Blomgren, S., Karjalainen, J., Karjalainen, P., Kivipelto, M., Saikkonen, P. & Saikku, P. (2016). *Sosiaalityö, palvelut ja etuudet muutoksessa*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- ELY-keskus. Karhuseutu. Lähde mukaan -ESR-hanke. Saatavilla 16.8.2017 <https://www.ely-keskus.fi/documents/10191/15902872-/Karhuseutu+L%C3%A4hde+mukaan+ESR-hanke/142309fd-9e6d-4373-9c76-8c3c1f198491>
- Forss, P. & Vatula-Pimiä, M.-L. (2014). *Sosiaalinen turva ja hyvinvointi*. Helsinki: Edita.
- Gothóni, R. (2016). Eettiset periaatteet tutkivassa ja kehittävässä työssä. Teoksessa R. Gothóni, S. Hyväri, A. L. Karjalainen, M. Kivirinta, M. Kolkka & P. Vuokila-Oikkonen (toim.), *Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas*. (Diak opetus, 2). Helsinki: Diakoniammattikorkeakoulu. Saatavilla <http://libguides.diak.fi/tutkehopas>
- Hakkarainen, E. & Kylmä, J. (2015). ”Ollaan yhdessä valoina toisillemme.” *Yhteisövalmennus pitkäaikaistyöttömien voimavaraistajana*. (HDL Raportti 01/2015). Saatavilla 17.8.2017 https://www.hdl.fi/-images/stories/liitteet/Tyokaapeli_2015.pdf
- Harkko, J., Ala-Kauhaluoma, M. & Lehikoinen, T. (2012). Keitä ovat vaikeasti työllistyvät ja tarvitsevatko he sosiaalista kuntoutusta?. *Kuntoutus 4/2012*, 54-60. Saatavilla <https://issuu.com/kuntoutussaatio/docs/4-12-valmis>
- HDL. Kaapeli. Kaapelimenetelmän vaiheet. Helsingin Diakonissalaitos. Saatavilla 17.8.2017 <https://www.hdl.fi/fi/kaapeli/1843-kaapelimenetelman-vaiheet>
- HDL. Kaapeli. Kaapelin tarkoitus. Helsingin Diakonissalaitos. Saatavilla 17.8.2017 <https://www.hdl.fi/fi/kaapeli/1845-kaapelin-tarkoitus>

- Helsingin Diakonissalaitos (2013). Roottori II/R2. Mukana välittämisen kansanliikkeessä. Saatavilla 17.8.2017 https://www.hdl.fi/images/stories/liit-teet/HDL_Raportti_Roottori-projekti_final.pdf
- Hinkka, T., Koivisto J. & Haverinen, R. (2006). Kartoittava kirjallisuuskatsaus sosiaalisen kuntoutuksen työmuodoista ja niiden vaikutuksista. (Stakesin raportteja 12/2006) Helsinki: Stakes.
- Jalava, J. & Seppälä, U. (2010). Kuntoutus ja sosiaaliset mahdollisuudet. Teoksessa H. Hiilamo & J. Saari (toim.), *Hyvinvoinnin uusi politiikka: johdatus uusiin mahdollisuuksiin* (s. 251–264). Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Järvikoski, A. (2013). *Monimuotoinen kuntoutus ja sen käsitteet*. (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja julkaisuja 2013:43). Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3457-3>
- Järvikoski, A. & Härkäpää, K. (2011). *Kuntoutuksen perusteet*. (5. uud. p.). Helsinki: WSOYpro.
- Järvilehto, S. & Kiiski, R. (2009). *Oman hyvinvoinnin lähteillä: ohjaajan käsikirja*. Helsinki: Kuntoutussäätiö.
- Kauppila, R. (2006). Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot – Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kopakkala, A. (2011). Porukka, jengi, tiimi. Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. (3. p.). Helsinki: Edita.
- Koskinen, S., Sainio, P., Tiikkainen, P. & Vaarama, M. (2012). Sosiaalinen toimintakyky. Teoksessa S. Koskinen, A. Lundqvist & N. Ristiluoma (toim.), *Terveys, toimintakyky ja hyvinvointi Suomessa 2011* (s. 137–140). Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Kuntoutusportti. Kuntoutujalle. Kuntoutuksen jaottelut. Saatavilla 21.8.2017 <https://kuntoutusportti.fi/kuntoutujalle/kuntoutuksen-jaottelut/>
- Kuntoutusportti. Kuntoutujalle. Kuntoutuksen jaottelut. Sosiaalinen kuntoutus. Saatavilla 21.8.2017 <https://kuntoutusportti.fi/kuntoutujalle/kuntoutuksen-jaottelut/sosiaalinen-kuntoutus/>
- Kylmä, J. (2014). Mitä on CABLE yhteistoiminnallisena oppimisena? Teoksessa K. Elenius (toim.), *Yhteisölliset työmenetelmät laitosympäris-*

tössä. *Helsingin Diakonissalaitoksen yhteisötyön sovelluksia Windhoekin slummeista Helsingin lähiöihin* (s. 9–24). (HDL raportti 2/2014). Helsinki: Helsingin Diakonissalaitos.

Kähäri-Wiik, K., Niemi, A. & Rantanen, A. (2007). *Kuntoutuksella toimintakykyä*. (5. uud.p.). Helsinki: WSOY.

L 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki. Saatavilla

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301#Pidm2445280>

Lahti, J. & Pienimäki, A. (2008). Päihdekuntoutus rakentuu sosiaaliselle perustalle. Teoksessa V. Karjalainen & I. Vilkkumaa (toim.), *Kuntoutus kanssamme. Ihmisen toimijuuden tukeminen* (s. 137–151). Helsinki: Stakes.

Laine, A., Ruishalme., Salervo, P., Sivén, T. & Välimäki, P. (2003). *Opi ja ohjaa sosiaali- ja terveysalalla* (1.- 3.p.). Helsinki: WSOY.

Leader Karhuseutu. Porin lähiöt. Saatavilla 16.8.2017

http://www.karhuseutu.fi/leader_karhuseutu/porin_lahiot

Leader Karhuseutu. Porin lähiöt. Hankkeen taustaa. Saatavilla 16.8.2017

http://www.karhuseutu.fi/leader_karhuseutu/porin_lahiot/hankkeen_taustaa

Leader Karhuseutu. Porin lähiöt. Oma talous. Saatavilla 16.8.2017

http://www.karhuseutu.fi/leader_karhuseutu/porin_lahiot/oma_talou_s

Leader Karhuseutu. Porin lähiöt. Pihlava. Saatavilla 16.8.2017

http://www.karhuseutu.fi/leader_karhuseutu/porin_lahiot/pihlava

Leader Karhuseutu. Porin lähiöt. Pormestarinluoto. Saatavilla 16.8.2017

http://www.karhuseutu.fi/leader_karhuseutu/porin_lahiot/pormestarinluoto

Leader Karhuseutu. Porin lähiöt. Sampola. Saatavilla 16.8.2017

http://www.karhuseutu.fi/leader_karhuseutu/porin_lahiot/sampola

Leader Karhuseutu. Porin lähiöt. Valmennusryhmät. Saatavilla 16.8.2017

http://www.karhuseutu.fi/leader_karhuseutu/porin_lahiot/valmennusryhmat

Leemann, L. & Hämäläinen, R.-M. (2015). *Matalan kynnyksen palvelut*.

Sosiaalisen osallisuuden koordinaatiohanke (Sokra). Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Saatavilla <https://www.thl.fi/documents/>

10531/1787240/Tietopaketti_Matalan_Kynnyksen_Palvelut.pdf/8bc8490c-c2e2-4ad5-ada8-0ce8df65435e

- Martin, M., Heiska, H., Syvälahti, A. & Hoikkala, M. (2012). Satoa ryhmästä – opas hyvinvointiryhmän ohjaajalle. (Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö. Oppaita 9). Helsinki: Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö. Saatavilla http://www.yths.fi/filebank/1546-Satoa_ryhmasta.pdf
- Metteri, A. & Haukka-Wacklin, T. (2008). Sosiaalinen tuki kuntoutuksen ytimessä. Teoksessa V. Karjalainen & I. Vilkkumaa (toim.), *Kuntoutus kanssamme. Ihmisen toimijuuden tukeminen* (s. 53–69). Helsinki: Stakes.
- Näkki, P., Pyykkö, A. & Valtonen, M. (2016). Sosiaali-, terveys- ja kirkon alan perustutkintojen opinnäytetyöt. Teoksessa R. Gothóni, S. Hyväri, A. L. Karjalainen, M. Kivirinta, M. Kolkka & P. Vuokila-Oikkonen (toim.), *Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas*. (Diak opetus, 2). Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Saatavilla <http://libguides.diak.fi/c.php?g=389856&p=2813225>
- Palola, E. (2012). Sosiaalinen kuntoutus. *Kuntoutus 4/2012*, 30–35. Saatavilla <https://issuu.com/kuntoutussaatio/docs/4-12-valmis>
- Puromäki, H., Kuusio, H., Tuusa, M. & Karjalainen, J. (2017). *Sosiaalihuoltolaki ja sosiaalinen kuntoutus. Kuntakyselyn tulokset*. (Työpaperi 47/2016). Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131975/Sosiaalihuoltolaki_Tyo_47-2016_net.korj%20240217.pdf?sequence=1
- Raivio, H. (2017). Osallisuus käsitteenä. Mistä puhumme, kun puhe on osallisuudesta. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla <https://kuntoutussaatio.fi/assets/files/2017/06/HelkaRaivio.pdf>
- Raivio, H. & Karjalainen, J. (2013). Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat! Teoksessa T. Era (toim.), *Osallisuus - oikeutta vai pakkoa?*. (Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja). Saatavilla https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/64153/JAMKJULKAISUJA1562013_web.pdf
- Raivio, H. & Nykänen, N. (2014). Osallistavan työllisyyspolitiikan elementtejä – yhdenvertaisuutta vai aktivointia? Sosiaalisten oikeuksien ja

- vastikkeellisuuden ristivetoa vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien työllisyyden edistämässä. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos työpaperi 14/2014). Saatavilla http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126356/URN_ISBN_978-952-302-171-6.pdf?sequence=1
- Siirto, U. (2013). *Yhteisövalmennuksella kansalaisaktivismia. Roottoriprojektin yhteisövalmennusmenetelmän arviointi*. (HDL raportti 02/2013). Saatavilla 17.8.2017 https://www.hdl.fi/images/stories/liitteet/HDL_Raportti_Roottori-projekti_final.pdf
- Siirto, U. (2015). CABLE-metodi lähiöasukkaiden aktivoijana, voimauttajana ja valtauttajana. Teoksessa S. Väyrynen, K. Kostamo-Pääkkö & P. Ojaniemi (toim.), *Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä* (s. 301–320). EU: United Press Global.
- Siirto, U. & Tuuri, K. (2015). Yhteisötyön menetelmät sosiaalialalla. Teoksessa P. Näkki & T. Sayed (toim.), *Asiakastyön menetelmiä sosiaalialalla* (s. 127–141). Helsinki: Edita.
- Sitra. Hankkeet. Kaapeli – syrjäytyneestä täysivaltaiseksi kansalaiseksi. Saatavilla 21.8.2017 <https://www.sitra.fi/hankkeet/kaapeli-syrjaytyneesta-taysivaltaiseksi-kansalaiseksi/>
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2017). *Sosiaalihuoltolain soveltamisopas*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3959-2>
- Talentia ry (2017). *Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet*. Helsinki: Talentia Ry. Saatavilla <http://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Hyvinvointi- ja terveyserot. Eriarvoisuus. Hyvinvointi. Osallisuus. Saatavilla 31.8.2017 <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Mitä toimintakyky on. Toimintakyvyn ulottuvuudet. Saatavilla 23.8.2017 <https://www.thl.fi/fi/web/toimintakyky/mita-toimintakyky-on/toimintakyvyn-ulottuvuudet>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2017). Tutkimus- ja asiantuntijatyö. hankkeet ja ohjelmat. Sosku. Sosiaalinen kuntoutus. Laadukkaan sosiaalisen kuntoutuksen periaatteita. Saatavilla 23.8.2017

<https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/sosku/sosiaalinen-kuntoutus/periaatteet>

- Törmä, S. (2009). *Kynnyskysymyksiä. Huono-osaisimmat huumeiden käyttäjät ja matala kynnys*. (Sosiaalikehitys Oy:n julkaisuja 1/2009). Hämeenlinna: Sosiaalikehitys. (Väitöskirja, Helsingin yliopisto)
- Valve, K. (2015). CABLE-metodi työntekijöiden tietoisuutta rakentamassa. Teoksessa S. Väyrynen, K. Kostamo-Pääkkö & P. Ojaniemi (toim.), *Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä* (s. 281–300). EU: United Press Global.
- Vertanen, I. (2008). Yrittäjyyskasvatus syrjäytymisen ehkäisemisessä. Teoksessa H. Lehtonen (toim.), *Sytykkeitä syrjäytymisen ehkäisemiseen* (s. 48–67). Hämeenlinna: Tampereen yliopisto, Opettajankoulutuslaitos.
- Vilén, M., Leppämäki, P. & Ekström, L. (2008). *Vuorovaikutuksellinen tukeminen* (3. uud. p.). Helsinki: WSOY.
- Vilkkumaa, I. (2008). Kolme tapaa nähdä sosiaalinen kuntoutuksessa. Teoksessa V. Karjalainen & I. Vilkkumaa (toim.), *Kuntoutus kanssamme. Ihmisen toimijuuden tukeminen* (s. 27–38). Helsinki: Stakes.
- Vänskä, K., Laitinen-Väänänen, S., Kettunen, T. & Mäkelä, J. (2011). *Onnistuuko ohjaus – Sosiaali- ja terveysalan kehittyminen* (1. p.). Helsinki: Edita.

LIITTEET

Liite 1: Sosiaalista kuntoutusta lähiöissä – Reeraa!-ryhmät

Sosiaalista kuntoutusta lähiöissä

Reeraa -ryhmät

Outi Rantanen q33099
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak, Pori

SISÄLLYS

1 Sosiaalinen kuntoutus.....	4
2 Reeraa-ryhmät.....	4
2.1 Reeraa-ryhmien tausta.....	4
2.2 Reeraa-ryhmien toiminta.....	5
2.3 Reeraa-ryhmien ohjelma.....	5
2.4 Reeraa-ryhmien asiakkaat.....	6
2.5 Reeraa-ryhmät yhteisössä.....	7
3 Alueelliset Reeraa-ryhmät.....	7
3.1 Reeraa Porkka.....	7
3.2 Reeraa Sampola.....	9
3.3 Reeraa Pihlava.....	10
4 Reeraa-ryhmien ohjelma.....	11
4.1 Ryhmytyminen.....	11
4.2 Yhteisö.....	11
4.3 Oma minä.....	12
4.4 Arjenhallinta.....	13
4.5 Työnhaku.....	14
4.6 Tapahtumat.....	14
4.7 Ohjaus.....	15
4.8 Muuta ohjelmaa.....	15
5 Ryhmäläisten palaute.....	16
5.1 Kysely.....	16
5.2 Muu palaute.....	18
6 Lähettävien tahojen palaute.....	19
7 Asiakascaset.....	21
7.1 Case 1.....	21

7.2 Case 2.....	21
7.3 Case 3.....	21
7.4 Case 4.....	21
7.5 Case 5.....	21
7.6 Case 6.....	21
8 Pohdinta.....	21
Lähteet.....	23
Liitteet.....	24
Tervetuloa Reeraa-ryhmään.....	24
Sampolan ryhmän säännöt.....	24
Missä olen asunut?.....	25
Perussampolalainen.....	25
Sampolan arvopuu.....	26
Itä-Poria.....	27
Tavis sampolalaisten mukaan.....	27
Kysely Reeraa-ryhmäläisille hankkeen päättyessä	28
Kysely aiemmille Reeraa-ryhmille	30
Kysely lähettävälle taholle.....	31

1 Sosiaalinen kuntoutus

Sosiaalihuoltolain (L 1301/2014) mukaan sosiaalinen kuntoutus on sosiaalista tukea, jota annetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin ja jonka tarkoituksena on toimintakyvyn vahvistaminen, syrjäytymisen torjuminen ja osallisuuden edistäminen. Sosiaalinen kuntoutus muodostuu sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittämisestä ja kuntoutusneuvonnasta ja -ohjauksesta sekä kuntoutuspalvelujen yhteensovittamisesta. Sosiaalisella kuntoutuksella pyritään valmentamaan arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan. Se voi olla myös ryhmätoimintaa ja tukea sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiin. Lisäksi siihen voi liittyä muita sosiaalista kuntoutumista edistäviä toimenpiteitä. Nuorten sosiaalinen kuntoutus tukee sijoittumista esimerkiksi työ-, työpaja- ja opiskelupaikkaan sekä ehkäisee näiden keskeyttämistä.

Sosiaalisen kuntoutukselta suunnittelusta ja toteutuksesta vastaa kunnan sosiaalitoimi, joka tekee sosiaalista kuntoutusta toteuttaessaan moniammatillista yhteistyötä terveydenhuollon, työ- ja elinkeinotoimen, opetustoimen ja muiden tahojen kanssa. Sosiaalista kuntoutusta järjestetään kunnissa eri tavoilla ja usein hankerahoituksen turvin. Lisäksi kolmannen sektorin toimijoilla on merkittävä rooli sosiaalisen kuntoutuksen järjestämisessä ja kehittämisessä. (Kuntoutusportti. Kuntoutujalle. Kuntoutuksen jaottelut. Sosiaalinen kuntoutus.)

2 Reeraa-ryhmät

2.1 Reeraa -ryhmien tausta

Lähde mukaan -hankkeen mukaan tavoitteena on ollut lisätä yhteisöllisyyttä ja osallisuutta sekä vähentää työttömyyttä Porissa ja etenkin Sampolan, Impolan, Väinölän, Pormestarinluodon sekä Pihlavan alueilla. Osana hanketta on järjestetty sosiaalisen kuntoutuksen Reeraa -ryhmiä, jotka ovat osittain pohjautuneet aiemmin järjestetyille yhteisövalmennusryhmille. Ryhmiä on kokoontunut kolme, yksi Porkassa, yksi Sampolassa ja yksi Pihlavassa. Niiden tavoitteena on ollut

tutustua alueen harrastusmahdollisuuksiin, tehdä tutustumiskäyntejä mielenkiintoisiin kohteisiin, valmistaa ruokaa sekä vahvistaa yleisesti arjen sujumista. Alkuperäisenä tavoitteena oli myös pienten korjaus- ja kunnossapitotöiden tekeminen asuinalueen viihtyisyyden ja turvallisuuden parantamiseksi, mistä johtaa ryhmien nimitys.

2.2 Reeraa -ryhmien toiminta

Reeraa -ryhmien toimintajakso oli kolme kuukautta, jonka aikana ryhmätapaamisia oli pääsääntöisesti 12. Toimintajaksoja oli kolme kappaletta, joista viimeinen oli muita lyhyempi hankkeen päättymisen takia. Ryhmät kokoontuivat kerran viikossa neljän tunnin ajaksi. Kokoontumiskerrat alkoivat aamulla kello yhdeksän ja päättyivät iltapäivällä kello kolmetoista. Varhaisen aloituksen takia ryhmissä nopeasti huomattiin, että kunnan aamupalan tarjoilu on tärkeää. Ryhmien ohjaajana toimi työhön palkattu sosionomi (AMK), joka oli vastuussa toiminnasta sekä Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoita, jotka tekivät hankkeessa työharjoitteluaan.

Peruseriaatteena ryhmissä oli, että ryhmään osallistutaan vain yhden kolmen kuukauden jakson ajan. Poikkeustapauksissa olisi mahdollista olla kahden kolmen kuukauden jakson ajan, jolloin jälkimmäinen jakso olisi tukijakso kuntouttavassa työtoiminnassa olevalle henkilölle. Tästä huolimatta osa ryhmäläisistä oli pidemmän aikaa, sillä sopivaa jatkopaikkaa ei löytynyt. Tämä kuitenkin hankaloitti ryhmän toimintaa, sillä ohjelma kuitenkin oli suunniteltu kolmen kuukauden jaksoissa pyöriväksi.

2.3 Reeraa -ryhmien ohjelma

Ryhmillä oli 12 kerran perusohjelma, joista kertaa kolme kertaa oli varattu ryhmän aloitus- ja lopetustoimiin sekä ryhmäytymiseen. Ensimmäisillä ryhmäläisille tehtiin myös alkuhaastattelut, joissa kartoitettiin etukäteen lomakkeen avulla henkilöiden nykyistä elämäntilannetta ja tulevaisuuden tavoitteita. Varsinainen ohjelma

painottui arjenhallintaan, työllistymisen edistämiseen ja terveelliseen elämään painottaen sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteita. Lisäksi ryhmät ulkoilivat sään niin salliessa ja ryhmäläisten fyysisten edellytysten mukaan. Ohjelmaan mahtui myös kevyempiä osioita, esimerkiksi rentoutusta, ruuanlaittoa ja tv-dokumenttien katselua. Tarvittaessa ohjelmaan, johon myös ryhmäläiset pystyivät vaikuttamaan, tehtiin muutoksia ajankohtaisten tapahtumien mukaan. Varsinaisen ohjelman lisäksi ryhmissä käytiin erittäin hyvää keskustelua erilaisista asioista, esimerkiksi kuuntelemisen taidosta ja ensivaikutelman luomisesta.

2.4 Reeraa -ryhmien asiakkaat

Reeraa-ryhmissä kävi asiakkaita yhteensä 45, joista miehiä oli 35 ja naisia 10 ja joiden keski-ikä oli 40 vuotta. Tämän lisäksi oli 10 henkilöä, jotka joko oli ilmoitettu ryhmään, mutta eivät käyneet kertaakaan tai jotka osallistuivat ryhmän toimintaan vain kerran. Ryhmäläisistä suurin osa kävi paikalla säännöllisesti, mutta jotkut kävivät vain muutaman kerran. Keskeytysten syynä oli todennäköisesti motivaation puute ja elämäntilanteen epäselvyys, esimerkiksi normaalin unirytmien puuttuminen. Joidenkin ryhmäläisten sopimukset purettiin ryhmän aikana, sillä heillä oli liikaa poissaoloja. Joillakin asiakkaista käynnit yhdistettiin Lähde mukaan -hankkeen Duuniin -palvelun käynteihin, jotta asiakkaalle saatiin parempi palvelukokonaisuus.

Reeraa -ryhmäläiset olivat pitkäaikaistyöttömiä, jotka olivat syrjäytymisvaarassa myös muiden tekijöiden takia. Osalla asiakkaista oli sekä alkoholi- että huumeongelmia ja osa kärsi masennuksesta ja sosiaalisten tilanteiden pelosta. Pääsääntöisesti asiakkaat olivat yksin asuvia ja asuivat vuokralla. Osa asiakkaista odotti eläkepäätöstä. Kelan toimeentulotukiasiakkuus oli liki kaikille tuttua. Tulevaisuuden tavoitteiksi ryhmäläiset nimesivät muun muassa työpaikan, perheen perustamisen ja oman kodin sekä päihteettömän elämän. Vanhempien asiakkaiden tavoitteena oli usein eläkkeelle siirtyminen.

Asiakkaita Reeraa -ryhmiin lähettivät Porin kaupungin aikuissosiaalityön kuntouttavan työtoiminnan ohjaajat, työllisyyspalveluiden palveluohjaajat sekä työllistymistä edistävä monialainen palvelu (TYP). Lähettävien tahojen tavoitteita asiakkaille ja Reeraa -ryhmille oli esimerkiksi ryhmätoimintaan osallistuminen sekä tuen, tiedon ja neuvojen saaminen elämänlaadun ja elämänhallinnan kohentamiseksi. Tärkeää oli saada myös arkeen tekemistä sekä omien jatkosuunnitelmien tekeminen ryhmäjakson aikana.

2.5 Reeraa -ryhmät yhteisössä

Reeraa -ryhmät tekivät yhteistyötä paikallisten asukastupien kanssa, minkä lisäksi seurakunnat olivat yhteistyökumppaneita. Yhteistyön tiiviys vaihteli yhteisöittäin: tiiveintä yhteistyö oli Pihlavassa ja heikointa Sampolassa. Myös paikallisten asukasyhdistysten kanssa tehtiin yhteistyötä ja Pormestarinluodossa Kirjatuvan ja Pyöräpajan kanssa. Porkan ryhmä kävi tutustumassa niiden toimintaan. Pihlavassa ryhmä haravoi vanhan koulun ympäristöä yhteisöllisyyshengessä.

3 Alueelliset Reeraa -ryhmät

3.1 Reeraa Porkka

Porkan ryhmä kokoontui kolmessa eri jaksossa: ensimmäinen ryhmä kokoontui ajalla 5.9.2016 – 21.11.2016 yhteensä 12 kertaa, toinen ryhmä kokoontui ajalla 28.11.2016 – 20.2.2017 yhteensä 12 kertaa ja kolmas ryhmä ajalla 27.2.2017 – 10.4.2017 yhteensä 7 kertaa. Ryhmän kokoontumispaikka oli Pormestarinluodon seurakuntakoti. Ensimmäisessä ryhmässä oli 16 asiakasta, joista naisia oli 4 ja miehiä 12. Ryhmän keski-ikä oli 37 vuotta. Suurin osa ryhmäläisistä oli paikalla joka kerta. Ryhmän aktivoiminen oli haastavaa, sillä ryhmässä oli muutama äänekäs mielipidevaikuttaja, jotka eivät kokeneet ryhmän toimintaa mielekkääksi ja hyödylliseksi. Ryhmästä kuusi henkilöä jatkoi seuraavassa ryhmässä, yksi siirtyi

palkkatöihin ja yhden sopimus purettiin. Muut siirtyivät joko kuntouttavan työtoimintaan tai muiden palveluiden piiriin.

Toisessa ryhmässä asiakkaita oli 9, joista naisia oli 1 ja miehiä 8. Ryhmän keski-ikä oli 35 vuotta. Ryhmän asiakkaista suurin osa oli ollut jo ensimmäisessä ryhmässä ja heille oli parhaaksi jatkopaikaksi arvioitu sosiaalisen kuntoutuksen jatko. Toinen Porkan toimi huomattavasti paremmin, sillä ensimmäisen ryhmän mielipidevaikuttajat eivät jatkaneet enää toisessa ryhmässä. Ryhmä oli aktiivinen, keskusteleva ja yhteistyökykyinen. Viimeiseen ryhmään ryhmäläisistä jatkoi kaikki muut paitsi yksi, jolla ei katsottu enää olevan tarvetta sosiaalisen kuntoutukselle. Yksi siirtyneistä ei ilmestynyt kertaakaan seuraavaan ryhmään ja yksi sai ryhmän lisäksi kuntouttavan työtoiminnan paikan.

Kolmannen ryhmän kokonaisvahvuus oli 8 henkilöä, joista yksi oli nainen ja loput miehiä. Suurin osa ryhmäläisistä oli ollut myös edellisissä ryhmissä, mutta vielä tässä vaiheessa ryhmään tuli yksi uusi asiakas. Ryhmämuutosten vuoksi keski-ikä ryhmässä nousi 42:een. Ryhmä oli toimiva ja keskusteleva, kuten edellinenkin ryhmä, mutta kirjallisista töistä se ei pitänyt. Ryhmän ohjaajille haastetta toi ryhmän pysyminen samana kuin aikaisemminkin. Ryhmän jälkeen yhdelle ryhmäläiselle suunniteltiin siirtymistä ikääntyneille pitkäaikaistyöttömille tarkoitetun eläketuen piiriin ja yksi jäi odottamaan työkyvyttömyyseläkepäätöstä. Yksi henkilö jatkoi omaehtoista työnhakua odottaen vastausta hakuihinsa ja muut siirtyivät kuntouttavaan työtoimintaan tai jatkoivat sen piirissä omien mahdollisuuksiensa mukaan.

Tavoitteena oli muodostaa Reeraa -ryhmät paikallisesti, mutta Porkan ryhmissä tämä ei toteutunut, vaan ryhmäläisiä oli eri puolilta Poria. Tällä oli vaikutusta ryhmien yhteisöllisyyteen ja lisäksi se vaikeutti ohjelman toteutusta. Porkan ryhmissä ikäjakauma oli yhdeksästätoista kuuteenkymmeneenkahteen, mikä osittain aiheutti ongelmia, sillä ihmisten elämäntilanteet ja intressit olivat hyvin erilaiset. Nämä seikat haastoivat ryhmien ohjaajia ohjelman suunnittelussa ja toteutuksessa.

3.2 Reeraa Sampola

Ensimmäinen Sampolan Reeraa-ryhmistä kokoontui ajalla 7.9.2016 – 23.11.2016 yhteensä 12 kertaa. Ryhmä oli pieni, sillä siinä oli aktiivisesti vain kolme mieshenkilöä. Ryhmän toimintaan osallistui epäsäännöllisesti myös muita henkilöitä. Yksi ryhmäläisistä oli ollut jo Reeraa -ryhmiä edeltäneessä yhteisövalmennusryhmässä. Pienuudestaan huolimatta ryhmä oli toimiva ja kävi myös sampolalaisen vanhuksen luona siivoamassa. Kokoontumispaikkana oli Sampolan vanha päivätoimintakeskus. Ryhmäläisistä kolme jatkoi seuraavaan ryhmään ja yksi kuntouttavaan työtoimintaan, jossa hän oli koko ryhmän ajan jo käynyt. Yksi seuraavaan ryhmään siirtyneistä aloitti ryhmän lisäksi kahtena päivänä viikossa kuntouttavassa työtoiminnassa. Yksi ryhmäläisistä jatkoi töissä kuten aiemminkin, minkä lisäksi hänet ohjattiin ammatinvalinnanohjaukseen.

Toinen Sampolan ryhmä alkoi heti ensimmäisen ryhmän päätyttyä 30.11.2016 ja kesti helmikuun loppupuolelle 22.2.2017 saakka. Ryhmä oli edelleen pieni, sillä ydinjoukon muodosti kolme henkilöä. Toimintajakson loppupuolella ryhmään tuli lisää asiakkaita, joista toinen oli jo edellisessäkin ryhmässä ollut nainen. Ryhmän toimintaan osallistui aktiivisesti myös yksi vapaaehtoinen henkilö. Kaiken kaikkiaan ryhmän kirjoilla oli 7 henkilöä, joista osa osallistui vain muutaman kerran ja joiden keski-ikä oli 42 vuotta. Sampolan ryhmän etuna oli sen pienuus, sillä ryhmäläiset tutustuivat hyvin toisiinsa ja pystyivät tarjoamaan vertaistukea toisilleen. Ryhmäläisistä kolme siirtyi seuraavaan ryhmään, yksi jatkoi kuntouttavassa työtoiminnassa ja yksi muissa palveluissa.

Sampolan kolmas ryhmä alkoi 1.3.2017 ja lopetti 12.4.2017. Kokoontumiskertoja oli yhteensä seitsemän. Toimintaan osallistui viisi henkilöä, joista yksi oli nainen ja yksi osallistui toimintaa vapaaehtoisena. Ryhmän keski-ikä oli 43 vuotta. Ryhmän toimintaa hankaloitti ryhmäläisten erilainen asema: kahdella ryhmäläisellä oli selvästi sosiaalisen kuntoutuksen tarvetta, kun taas kaksi ryhmäläistä olivat suuntautunut selvästi työtoimintaan. Ratkaisuna työtoimintaan suuntautuneista toinen ohjattiin Duuniin -palvelun asiakkaaksi ja toinen hankki itse palkkatukipaikan kaupungin puistotoimesta. Ryhmän jälkeen muut ryhmäläiset ohjattiin takaisin omille ohjaajilleen.

3.3 Reeraa Pihlava

Pihlavan ensimmäinen Reeraa -ryhmä aloitti toimintansa pari viikkoa aikaisemmin kuin muut Reeraa -ryhmät, sillä siellä oli valmennusryhmän aikana luotu selkeä pohja toiminnalle. Ensimmäinen kokoontumiskerta Koulumäen monitoimitalolla eli Pihlavan vanhalla koululla oli 18.8.2016 ja ryhmä päättyi 2.11.2016. Yhdessä ryhmä oli 12 kertaa. Ryhmän koko oli 11 henkilöä, joista seitsemän oli miehiä ja neljä naisia. Ryhmäläisten keski-ikä oli 44 vuotta. Pihlavan ryhmiä leimasi yhteisöllisyys ja sosiaalisen kuntoutuksen tarve. Osalla ryhmäläisistä oli päihde- tai huumeongelmia, jotka vaikeuttivat osallistumista toimintaan. Ryhmien sääntöjen mukaan päihtyneenä ryhmään tuleminen ei ollut sallittua. Ryhmäläisistä seuraavassa ryhmässä jatkoi viisi henkilöä ja kuntouttavaan työtoimintaan siirtyi kolme ryhmäläistä, joista yksi palasi seuraavaan ryhmään tukitoimena kuntouttavalle työtoiminnalle. Yksi ryhmäläisistä oli menossa armeijaan, yhden sopimus purettiin kaupungin toimesta ja yhdelle ei omasta syystä löytynyt jatko- paikkaa.

Ensimmäisen Reeraa -ryhmän jälkeen Pihlavassa pidettiin pieni tauko ja toinen aloitti toimintansa 24.11.2016. Tämän ryhmän toiminta päättyi 16.2.2017 ryhmien yhteispäivään. Ryhmässä oli asiakkaita yhteensä 11, joista naisia oli neljä ja miehiä 7. Ryhmän keski-ikä oli 48 vuotta. Ryhmän kokoonpano oli haasteellinen ohjaajille, mutta ryhmä hitsautui hyvin yhteen loppujen lopuksi. Ryhmästä kolme siirtyi kuntouttavaan työtoimintaan muiden jatkaessa viimeisessä Reeraa -ryhmässä.

Pihlavan viimeinen ryhmä alkoi 23.2.2017 ja ryhmän toiminta päättyi 13.4.2017. Sampolan ja Porkan viimeisistä Reeraa -ryhmistä poiketen Pihlavan ryhmällä oli 10 kokoontumiskertaa, mikä johtui siitä, että toinen ryhmä Pihlavassa alkoi viikkoa aikaisemmin kuin muut ryhmät. Ryhmä koostui kahdeksasta vanhasta ryhmäläisestä, joista naisia oli kolme ja miehiä viisi. Ryhmän keski-ikä oli hieman laskenut ja se oli 46 vuotta. Ryhmästä kuntouttavassa työtoiminnassa jatkoi yksi henkilö, yksi jää äitiyslomalle ja yksi sai palkkatukipaikan Porin kaupungin puistotoimesta. Muiden mahdollisuudet kuntouttavaan työtoimintaan tarkistettiin yhdessä sosiaaliohjaajien kanssa.

4 Reeraa-ryhmien ohjelma

4.1 Ryhmäytyminen

Ensimmäisillä kerroilla ryhmäläiset täyttivät hankkeen ESR-lomakkeet sekä alkuhaastattelulomakkeet. Jokainen ryhmäläinen sai itse kertoa itsestään muulle ryhmälle siinä määrin, kun hän katsoi sen olevan tarpeellista. Ryhmäläisiltä kyseltiin myös heidän tavoitteitaan ryhmässä sekä toiveitaan ryhmän sisällön toteuttamiseen. Ryhmäytymisvaiheessa ryhmille luotiin omat säännöt. Sääntöjen mukaan ryhmässä kunnioitetaan toisia, poissaoloista ilmoitetaan, keskustelut ovat luottamuksellisia, ryhmät ovat kuulemastaan vaitiolovelvollisia, aikatauluja noudatetaan ja ryhmät ovat päihteettömiä. Lisäksi sovittiin, että kännykkää saa käyttää vain tarpeellisissa asioissa ryhmän aikana ja ulkovaatteet riisutaan.

Ryhmäytyminen sujui melko hyvin lukuun ottamatta Porkan ensimmäistä ryhmää. Ryhmä ei tuntunut saavaan toisiinsa kontaktia, minkä vuoksi heille päätettiin järjestää erillinen ryhmäytymispäivä Kirjurinluodossa. Ensin ryhmä teki kävelylenkin Kirjurinluodon maastossa, jolloin kaikki pystyivät juttelemaan toisten kanssa. Lisäksi ohjelmassa oli mölkkyä ja frisbeegolfia. Päivä päättyi makkaranpaistoon ja nokipannukahveihin. Ryhmäytymispäivä auttoi ryhmää jonkin verran, mutta se oli kuitenkin koko toimintansa ajan hyvin haasteellinen.

4.2 Yhteisö

Hyvin antoisa ja ryhmäläisiä kiinnostanut tehtävä oli piirtää oma lähiö. Lähiöstä piirrettiin menneisyyden ja nykyisyyden kuvat sekä tulevaisuuden tavoitekuvat. Menneisyyden kuvat herättivät paljon keskustelua, sillä ryhmäläiset halusivat kertoa omista lähiöistään. Sampolassa katsottiin myös video, miltä liikekeskus näytti 1980 -luvun lopulla. Tulevaisuuden kuviin hahmoteltiin, millainen lähiö on viiden vuoden kuluttua ja mitä palveluita lähiössä pitäisi tällöin olla. Kuvia hyödynnettiin, kun pohdittiin, miten ryhmäläiset voivat olla aktiivisia kansalaisia omassa yhteisössään.

Omiin lähiöihin tutustuttiin tarkemmin kävelylenkeillä. Pihlavan ryhmä kävi muun muassa Halssissa ja Kaunismäessä sekä etsimässä geokätköä. Porkan ryhmä teki kävelylenkin Kokemäenjoen varren kävelypolulla ja Sampolassa tutustuttiin lähiöön kävelyreiteillä. Liikunnallisuus oli muutenkin teemana ryhmän jaksamisen puitteissa, mutta talvikelit eivät olleet suotuisat, joten liikunta jäi vähemmälle. Pihlavassa tosin pelattiin syksyllä pieni, ryhmän sisäinen korinheittoturnaus, joka osoittautui hyvin mielekkääksi ryhmäläisille.

Lähde mukaan -hanke tuotti videot eri lähiöistä. Niitä varten ryhmät miettivät omalta alueeltaan tärkeitä kohteita, joita videoilla voisi näyttää. Osa ryhmäläisistä osallistui myös videon haastatteluihin.

4.3 Oma minä

Omaa minä koskevia asioista käsiteltiin ryhmissä eri muodoissa. Ryhmäläiset piirsivät aikajanelle oman elämänsä: ensimmäisessä vaiheessa keskityttiin jo menneisiin tapahtumiin sekä nykyhetkeen ja toisessa vaiheessa piirrettiin tulevaisuuden tavoitteet. Yksi ryhmäläinen esitti oman elämänsä runon muodossa:

*“Näin, koin, kaikenlaista
kohtasin, vihaa että rakkautta
myös surun ja onnen tunteita,
joista syntyi kyyneleitä, jotka kuivuivat asfalttiin”*

Aikajanojen pohjalta käytiin keskustelua, joka joissakin ryhmissä oli hyvinkin luottamuksellista. Tähän liittyen piirrettiin myös Suomen kartta, johon ryhmäläiset saivat merkitä ne paikkakunnat, joilla on asunut.

Elämän arvopuun ryhmät kokosivat yhteisesti keskustellen. Keskustelu oli vilkasta ja toi esille monia, jopa kipeitäkin asioita. Ryhmäläiset tekivät myös oman lähisuhdekarttansa, jonka pohjalta pohtivat suhteitaan muun muassa perheeseen, sukuun, ystäviin ja muihin yhteistyötahoihin. Ryhmäläisen perustyyppi muodostettiin ryhmäläisten omista ajatuksista heidän plussa- ja miinus -puolistaan. Näiden lisäksi ryhmäläiset pohtivat, millainen on tavallinen suomalainen.

Terveystenhoitaja Mirva Taimi kävi kertomassa omaan terveyteen liittyvistä asioista, kuten terveellisestä ravinnosta sekä liikunnan ja unen merkityksestä. Lisäksi käsiteltiin päihdeasioista ja ryhmäläiset täyttivät itseään varten audit-testin. Lopuksi ryhmäläisillä oli mahdollisuus kysyä omia kysymyksiä ja terveydenhoitaja mittasi halukkaiden verenpaineen. Osa sai apua myös lääkärinajan varaamisessa.

4.4 Arjenhallinta

Arjenhallinnallisesti ryhmien kanssa keskusteltiin esimerkiksi unirytmistä ja ruuanlaitosta. Lisäksi keskusteltiin asunnon siivoamisesta ja pyykkihuollosta. Ryhmäläisiä, joilla näissä oli ongelmia, pyrittiin neuvomaan ja ohjeistamaan, miten pitäisi toimia. Ryhmän vertaistuesta näissä keskusteluissa oli hyötyä.

Ruokaa ryhmäläiset laittoivat kolmella eri kerralla: Ensimmäisellä kerralla ruokavalinta oli valinnainen, jolloin yhdessä ryhmässä tehtiin Lindströmin pihvejä ja perunamuusia ja muissa ryhmissä meksikolaisruokaa. Toisella kerralla ryhmäläiset tekivät taloudellista keittoruokaa, jota varten he vertailivat eri keittojen kustannuksia. Kahdessa ryhmässä tehtiin makkarakeittoa ja yhdessä kalakeittoa. Kolmas teema oli kevyttä lounasruokaa, jota varten ryhmäläiset itse kävivät kaupassa hakemassa tarvikkeet. Ruuaksi laitettiin ruokaisaa salaattia ja piirakkaa. Ruuan laiton lisäksi joulun aikaan ryhmissä paistettiin piparkakkuja ja tehtiin joulutorttuja.

Lähde mukaan -hankkeen talous- ja velkainfoihin liittyen ryhmissä käsiteltiin oman talouden hoitoa. Aiheina olivat muun muassa arjen säästöväinkit, ruoka-apu Porissa ja oman talouden suunnittelu. Lisäksi käsiteltiin niitä vaihtoehtoja, jotka ovat mahdollisia silloin, kun oma talous on mennyt sekaisin ja velat ovat alkaneet kasautua. Osassa ryhmiä käytiin hyviä, vertaistuellisia keskusteluja tästä vaikeasta aiheesta.

4.5 Työnhaku

Ryhmäläisten kanssa käsiteltiin, millainen on hyvä CV ja työhakemus. Tämän pohjalta ryhmäläiset päivittivät omat CV:nsä ja tekivät työhakemuksen joko netistä löydettyyn työpaikkaan tai sellaiseen paikkaan, josta he ovat kiinnostuneita. Ryhmät tutustuivat yleisesti internetistä löytyviin työpaikkoihin. Työhakemusta ja mahdollista työhaastattelua varten ryhmäläiset mieltivät omia vahvuuksiaan valmiin vahvuuslistan pohjalta.

AmmatINVALINTAPSYKOLOGI Sari Lammi-Aaltonen TE-toimistosta kävi kertomassa ryhmille ammatinvalinnan ohjauksesta ja koulutuksesta. Erityisesti keskustelua herätti lähihoitajan koulutusmahdollisuudet, joiden valintakokeet olivat lähestymässä. Lisäksi ryhmäläisille esiteltiin Lähde mukaan -hankkeen Duuniin-palvelu, jota moni ryhmäläinen myöhemmässä vaiheessa käytti.

4.6 Tapahtumat

Porkan ryhmä osallistui osatoteuttaja Diakonia-ammattikorkeakoulun oppilaiden järjestämään pikkujouluun koululla joulun alla. Samalla matkalla ryhmä kävi ulkoilemassa Porin metsässä ja joi joulukahvit tarjottavien kera. Lisäksi Porkan ryhmä osallistui Pihlavassa hankkeen järjestämään asiakasraatiin. Hankkeeseen osallistuneet Diakin opettajat järjestivät ryhmäläisille kuljetuksen tapahtumaan. Porkan ryhmä kävi tutustumassa Kohtaamispaikkaan, jota ohjaaja ensin kävi ryhmälle esittelemässä. Se sijaitsee Porin keskustassa ja on matalan kynnyksen päihtetön tila elämässään kovia kokeneille. Samaan tutustumismatkaan yhdistettiin Porin pääkirjasto, jossa moni ryhmäläisistä ei ollut pitkään aikaan käynyt ja jonka palveluista oli keskustelu arjen säästövinkkien yhteydessä.

Sampolan ryhmä osallistui Sampolan asukastuvalla järjestettyyn asiakasraatitapahtumaan, jossa keskusteltiin muun muassa Sampolan ajankohtaisista asioista. Lisäksi ryhmä osallistui Diakonia-ammattikorkeakoulun sairaanhoitajaopiskelijoi-

den hyvinvointi-infoon, jossa käsiteltiin muun muassa terveelliseen ruokaan liittyviä asioita, kuten ruokakolmiota. Ryhmä kävi tutustumassa Porin Seudun Työttömien toimintaan Mikonkadulla.

Pihlavan ryhmä osallistui lokakuussa järjestettyyn Asunnottomien yön päivätahtumaan. Lisäksi ryhmä osallistui kaikkien ryhmien yhteiseen talvipäivän tahtumaan, joka järjestettiin ryhmäläisten toiveesta. Ryhmät kokoontuivat ensin keilaamaan Porin keilahalliin, josta siirryttiin Sampolan päivätoimintakeskukseen. Siellä ryhmät saivat kertoa ryhmästään ja heille järjestettiin pieni tietovisa asioista, joita oli käsitelty alkuvuoden aikana. Paikallishengessä ruuaksi tilattiin pizaa läheisestä pizzeriasta.

Jokaisessa ryhmässä järjestettiin pikkujoulut, jotka olivat samalla ensimmäisen jakson päätöstilaisuus. Ryhmäläisille tarjottiin itsetehtyä riisipuuroa ja luumukeittoa. Mantelin metsästys oli ohjelmanumero joka ryhmässä.

4.7 Ohjaus

Ryhmäläisille järjestettiin ohjausta, neuvontaa ja tukea eri asioissa, kuten opiskelu- ja kuntouttavan työpaikan etsimisessä. Ryhmäläisiä annettiin myös neuvoja vuokrasopimusten tekemisessä. Vuoden 2017 alussa tapahtunut perustoimeentulotuen siirtyminen Kelan käsiteltäväksi aiheutti paljon ohjaustarvetta ryhmissä. Asiakkaita avustettiin hakemusten tekemisessä, liitteiden täydentämisessä sekä päätösten tarkistamisessa ja valitusten tekemisessä. Kevään ryhmissä, etenkin Pihlavassa, Kela-asioita käsiteltiin joka kerta.

4.8 Muuta ohjelmaa

Aluksi ryhmissä tarjottiin pelkkä aamukahvi keksin tai pullan kera. Melko pian huomattiin, että tarvetta on aamupalan tarjoamiselle, minkä vuoksi ryhmät aloitettiinkin aina aamupalalla. Aamupalan yhteydessä keskusteltiin yleensä ajankohtaisista asioista ja siitä, mitä ryhmäläisille oli viikon aikana tapahtunut.

Toinen tärkeä asia, jonka tarve huomattiin nopeasti, oli tauot. Kunnan tauotuksella asiakkaat jaksoivat käsitellä asioita paremmin. Ohitetuista tasatunnin tauoista huomautettiin ohjaajille herkästi.

Jokaisessa ryhmässä katsottiin dokumentti, jonka nostamista aiheista keskusteltiin ryhmässä ja jonka ryhmäläiset itse saivat valita. Porkassa katsottiin dokumentti Pekka Hyysalon loukkaantumisesta ja sen jälkeisestä kuntoutusprosessista. Sampolan valinta oli Autolla Nepaliin, kun taas Pihlavassa katsottiin Arman Alizadin Pohjantähden alla -sarjan ravintojakso.

Ryhmä- ja yksilötöiden, jotka ryhmäläisistä tuntuivat aika ajoin vaativilta ja raskailta, vastapainona ryhmissä oli myös kevyempää ohjelmaa, jotka päästivät ryhmäläiset hieman helpommalla. Ryhmissä järjestettiin muun muassa tietovisoja ja levyraateja, joiden lisäksi pelattiin Perusturva-agilityä ja Pictionarya. Ryhmäläiset olivat kiinnostuneita peleistä, joita he olisivat pelanneet mielellään useamminkin.

5 Ryhmäläisten palaute

5.1 Kysely

Reeraa -ryhmien päättyessä ryhmäläisille tehtiin kysely, jossa kartoitettiin ryhmäläisten mielipidettä toiminnasta. Aikaisemmin päättyneille ryhmille on tehty pienimuotoisempi kysely. Kyselyyn vastasi 14 asiakasta. Porkkalaisista puuttui kahden ryhmäläisen vastaukset ja pihlavalaisista yhden ryhmäläisen vastaukset, sillä he eivät olleet viimeisellä kerralla paikalla, kun kyselyt tehtiin. Sampolasta puolestaan oli vain yksi vastaus.

Suurin osa ryhmäläisistä eli 8 vastanneista oli sitä mieltä, että oli hyötynyt Reeraa -ryhmän toiminnasta. Viisi vastaajaa oli melko samaa mieltä väitteen kanssa. Vastaajien mukaan ryhmätapaamiset olivat terapiaa ja apua oli saatu lomakkeiden täytössä. Yhden vastaajan mukaan ryhmä oli merkinnyt hänelle sitä, että yhtenä päivänä viikossa oli tekemistä. Samaa mieltä oli toinenkin vastaaja, jonka

mielestä ryhmä oli antanut toimintaa viikkoon. Lisäksi hän oli oppinut eri mahdollisuuksista vaikuttaa omaan työttömyystilanteeseen ja verkkopalveluiden käytöstä. Yksi ryhmäläinen nimesi, että hän oli saanut CV:nsä päivitettyksi sekä apua työnhaussa. Ryhmissä oli todettu olevan myös keskusteluseuraa. Yksi ryhmäläisistä sanoi saaneensa ryhmästä aamukahvea, täyttöapua kelapapruissa ja asiallista informaatiota. Vastaavasti yksi ryhmäläinen kertoi saaneensa lisää yleistietoa sosiaalisten asioiden hoidosta.

Ryhmäläisistä yhdeksän oli melko samaa mieltä siitä, että heidän sosiaalinen toimintakykynsä on parantunut ryhmän aikana, kun puolestaan neljää vastaajaa katsoi sosiaalisen toimintakyvyn parantuneen. Yhden vastaajan mielestä sosiaalinen toimintakyky ei ollut parantunut ryhmä toiminnan aikana.

Reeraa -ryhmien kaltaiselle ryhmätoiminnalle on selvästi tarvetta tulevaisuudessa, sillä vastaajista 12 oli joko samaa mieltä tai melko samaa mieltä kysyttäessä ryhmien tarpeellisuudesta. Ryhmäläiset olivat omasta mielestään saaneet riittävästi ohjausta, esimerkiksi Kela-hakemusten täyttämässä. Lähettävien asettamat tavoitteet ryhmäläiset katsoivat saavuttaneensa ainakin osittain, sillä vastaajista seitsemän oli melko samaa mieltä väitteen kanssa ja samaa mieltä oli viisi vastaajaa.

Reeraa -ryhmät oli pyritty kokoamaan paikallisesti eli ryhmäläiset olisivat olleet samasta lähiöstä tai läheltä. Ryhmäläiset kokivat tästä olevan hyötyä ryhmän toiminnassa. Ryhmätoiminta oli ryhmäläisten mielestä riittävän monipuolista. Joku olisi toivonut kuitenkin enemmän vierailu- ja tutustumiskäyntejä sekä yhteistä tekemistä.

Arjenhallinta oli parantunut suurimmalla osalla ryhmäläisistä ryhmätoiminnan aikana. Yksi vastaajista oli sitä mieltä, ettei hänen arjenhallintansa välttämättä ole parantunut. Työelämän valmiuksien parantamiseen ryhmätoiminnalla ei välttämättä pystytty, sillä vastaajista kuusi oli vähintään eri mieltä väittämän kanssa. Toisaalta seitsemän oli sitä mieltä, että valmiudet olisivat parantuneet ainakin jonkin verran.

Hankkeelle itselleen oli tärkeätä, että se on palveluntarjoajana kolmannen sektorin toimija ja piti sitä etunaan ryhmätoiminnassa. Asiakkaat jakoivat tämän katsojien hankkeen kanssa, sillä melkein kaikki vastaajat katsoivat kolmannen sektorin toimivuudesta olleen etua ryhmän toiminnan järjestämisessä.

Vapaassa palautteessa ryhmäläiset vaikuttavat olleen hyvin tyytyväisiä toimintaan. Heidän mielestään homma oli mennyt hyvin tai erittäin hyvin. Ryhmissä olit rento meininki ja ryhmäläisillä oli ollut mahdollisuus vaikuttaa myös ohjelman sisältöön. Ryhmään oli ollut mukava tulla joka viikko. Ohjelma oli monipuolista sekä ryhmä ja ohjaajat olivat kivoja. Samanlaisessa toiminnassa haluttaisiin käydä myös jatkossa. Joku olisi halunnut osallistua vielä enemmän, mutta omasta tilastaan johtuen ei ollut siihen pystynyt.

5.2 Muu palaute

Ensimmäisen ja toisen jakson Reeraa -ryhmille tehtiin pienempi kysely kuin viimeisen jakson ryhmille. Vastauksia ryhmäläisiltä saatiin yhteensä 28 kappaletta. Kyselyssä kysyttiin ryhmän hyödyllisyyttä, työllistymistä, arjenhallintaa ja työkykyä koskevia kysymyksiä. Lisäksi tiedusteltiin, vastasiko ryhmän toiminta odotuksia ja pyydettiin antamaan arvosana toiminnalle. Arvosanan antoi 16 vastaajaa ja keskiarvoksi tuli 8,2. Arvosanat vaihtelivat kahdeksan ja kolmentoista välillä.

Enemmistö vastaajista eli 16 ryhmäläistä katsoi ryhmän toiminnasta olleen hyötyä itselleen. Melko moni ryhmäläisistä oli sitä mieltä, että oli saanut apua työllistymiseen liittyvissä asioissa. Toisaalta liki yhtä moni oli sitä mieltä, ettei ollut saanut apua. Huomattavaa on, että liki yhtä suuri osuus ei osannut sanoa, oliko saanut apua työllistymiseen liittyvissä asioissa.

Arjenhallintaan kurssista oli osa saanut apu, mutta suurempi oli sitä mieltä, ettei heidän arjenhallintansa ollut parantunut. Reeraa-ryhmien toiminta ei ole kohentanut ryhmäläisten työkykyä. Toisaalta tämä ei ole ollutkaan sosiaalisen kuntoutuksen päätavoite. Ryhmätoiminta kokonaisuudessaan oli kuitenkin melko hyvin vastannut asiakkaiden odotuksia.

Vapaassa palautteessa kritisoitiin yleisesti kuntouttavan työtoiminnan järjestämistä ja tarpeettomuutta. Tämä mielipide tuotiin usein ryhmässä esille, mikä vaikeutti ryhmän toimintaa melko paljon. Ryhmän toiminnassa kritisoitiin vierailu- ja tutustumiskäyntien puutetta sekä kännykän käyttöä tapaamisten aikana, mihin puututtiinkin seuraavissa ryhmissä. Joidenkin mielestä käsitellyt asiat olivat itsestään selviä ja turhia. Ohjelmarunkoon kaivattiin selkeyttä. Tehtäviä oli myös liikaa ja ryhmätyöt olisi voinut jättää kokonaan pois.

Ilmapiiiri ryhmissä oli hyvä ja salliva eikä oman mielipiteen ilmaisemista tarvinnut pelätä. Ryhmäkaverit olivat mukavia ja heidän kanssaan pystyi verkostoitumaan. Ryhmiin oli myös helppo tulla ja ne olivat syy, miksi tuli lähdettyä edes kerran viikossa aamulla ulos. Ryhmätoiminta oli tuonut ryhmäläiselle itsevarmuutta ja parantanut sosiaalista kanssakäymistä. Työnhakuun liittyen ryhmäläinen oli saanut vinkkejä, kuinka itseään voi tuoda esille työnhakutilanteessa. Ryhmäläiset arvostivat myös mahdollisuutta vaikuttaa ohjelmaan, vaikka he eivät tätä mahdollisuutta omasta mielestään välttämättä olleetkaan hyödyntäneet. Ohjaajien todettiin olleen hyviä ja mukavia, sekä he olivat osanneet antaa ohjeita ja neuvoja eri asioissa, esimerkiksi toimeentulotukiasioissa.

Pihlavan ryhmän jatkosta oli keskustelua ensimmäisen jakson päättyttyä. Asiakkailla oli syvä huoli toiminnan jatkumisesta. Heidän mielestään ryhmien olisi pitänyt ehdottomasti jatkaa, kuten ne sitten tekivätkin. Lisäksi toivottiin useampina toimintapäiviä viikkoon. Tämä kertoo paljon, millainen tarve sosiaalisen kuntoutuksen ryhmille yleensäkin on.

6 Lähettävien tahojen palaute

Lähettäville tahoille lähetettiin hankkeen päättyessä kysely, jossa kysyttiin niiden mielipidettä Reeraa -ryhmien toiminnasta ja joka lähetettiin 12 henkilölle. Siihen saatiin viisi vastausta, joista kolme oli Porin aikuissosiaalityön kuntouttavan työtoiminnan ohjaajilta ja kaksi Porin kaupungin työllisyyspalveluiden palveluohjaajilta. Vastaajien mielestä heidän asiakkaansa olivat hyötyneet Reeraa-ryhmästä. Nämä olivat saaneet vertaistukea sekä kädestä pitäen ohjausten lomakkeiden

täytössä. Ryhmissä oli hyväksyvä ja asiakkaasta välittävä ilmapiiri, joka on sitouttanut asiakkaita toimintaan ja edistänyt osallisuutta ja toimijuutta. Lisäksi asiakkaat ovat saaneet tekemistä ja sosiaalista vuorovaikutusta. Ryhmissä on myös saanut apua työhakemusten ja cv:den kanssa sekä koulutusmahdollisuuksien selvittämisessä. Reeraa -ryhmät ovat olleet matalan kynnyksen palvelu niille asiakkaille, jotka sitä tarvitsevat.

Vastaajien mielestä Reeraa -ryhmien toiminta on vastannut sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteita, joten niiden voidaan katsoa toiminnan perustehtävässään. Vastaavalle toiminnalle on vastaajien mukaan tarvetta myös tulevaisuudessa. Ryhmäläisille on pystytty tarjoamaan ryhmissä sosiaaliohjausta melko hyvin ja paikallisuudesta on ollut hyötyä ryhmien toiminnassa. Ryhmäläiset eivät ole välttämättä saavuttaneet tavoitteitaan eivätkä heidän arjenhallintataidot tai työkyky ole parantuneet. Ryhmien ohjelmasisältö tuntuu jääneen ainakin verran epäselväksi vastaajille. Vastaajien mielestä ryhmäläisten osallisuus sekä sosiaalinen aktiivisuus ovat parantuneet ryhmätoiminnan aikana. Kolmannen sektorin toiminnan järjestäjästä on myös ollut etua ryhmätoiminnassa.

Vastaajien mielestä sosiaalisen kuntoutuksen ryhmässä pitäisi keskittyä asiakkaaseen ja hänen elämänhallintaansa. Toiminnan pitäisi olla tavoitteellista ja myös ryhmäläisille pitäisi olla omat henkilökohtaiset tavoitteensa, kuten työaikojen noudattaminen ja läsnäoloista ilmoittaminen, joita sitten seurataan ja tarvittaessa raportoidaan lähettävälle taholle matalalla kynnyksellä. Ryhmäohjaajien ja lähettävän tahon välinen yhteistyö asiakkaiden asioissa, esimerkiksi jatkolutuksissa, on tärkeää. Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmiin ei pitäisi laittaa sellaisia asiakkaita, joilla ei siihen ole tarvetta, sillä oikeasti tällaista ryhmätoimintaa tarvitsevat hyötyvät niistä eniten. Lähettävällä taholla on myös tarve tietää ohjelman sisällöstä tarkemmin.

Vastaajat toivovat Reeraa -ryhmien kaltaiselle toiminnalle jatkoa. Asiakkaista on pidetty huolta ja he ovat olleet sitoutuneempia ryhmätoimintaan kuin perustyötoimintaan. Asiakkaat ovat viihtyneet ryhmissä, mikä sinänsä kertoo ryhmätoiminnan onnistumisesta.

7 Case-tapaukset

7.1 Case 1

7.2 Case 2

7.3 Case 3

7.4 Case 4

7.5 Case 5

7.6 Case 6

8 Pohdinta

Ryhmätoiminnan aikana on selväksi tullut, että sosiaaliselle kuntoutukselle on erittäin paljon tarvetta Porissa ja sen lähiöissä. Lähde mukaan -hanke on osaltaan pystynyt lievittämään tätä tarvetta, mutta hankkeen päätyttyä sen toiminnalle pitäisi löytyä jatkaja. Ryhmäläiset ovat itse myös ilmaisseet, että tällaiselle toiminnalle olisi tarvetta. Huolestuttavinta on niiden ryhmäläisten kohtalo, jotka eivät ole siinä kunnossa, että he voisivat jatkaa kuntouttavassa työtoiminnassa tai portit ovat sulkeutuneet jostain syystä.

Lähde mukaan! -hanke on ollut kolmannen sektorin toimija, mistä on ollut paljon hyötyä toiminnassa. Asiakkaat ovat uskaltaneet kertoa omista asioistaan ja ongelmistaan eri tavalla kuin kaupungin sosiaalitoimen edustajille. Ohjaajat ovat useassa tapauksessa rinnalla kulkijan asemassa ryhmissä. Jatkossa tällaisen ryhmätoiminnan olisikin hyvä olla kolmannen sektorin järjestämää, jolloin siitä saadaan paras hyöty.

Toimiminen ryhmässä on antanut ryhmäläisille vertaistukea ja keskusteluapua samanlaisessa tilanteessa olevien ihmisten kanssa. Helpottavaa on huomata,

että myös muilla on samanlaisia ongelmia kuin itsellä ja niistä voi selvittää. Parhaimmillaan ryhmätoiminta on ollut verkostoitumista ja yhteistyökuvioiden laatimista. Viimeisellä kerralla vaihdettiin jopa aikaisemmin tuntemattomien henkilöiden välillä puhelinnumeroita tuleva yhteydenpitoa varten.

Ryhmien kokoonpanoon on kiinnitettävä huomiota, sillä eri-ikäisten ihmisten toimiminen samassa ryhmässä voi olla hankalaa. Toisaalta se voi olla antoisaa, mutta järkevintä olisi olla omat ryhmät niin nuorille kuin keski-ikäisille erilaisten intressien takia. Tärkeää on kiinnittää huomiota myös ryhmäläisten henkiseen kuntoon: toinen voi olla selvästi sosiaalisen kuntoutuksen tarpeessa ja toinen on valmis jopa palkkatöihin tai ainakin kuntouttavaan työtoimintaan. Kun toiminta suunnitellaan kuitenkin heikommassa asemassa olevien mukaan, toisilla on turhautumisen vaara ja he saattavat vain häiritä ryhmän toimintaa. Tämän vuoksi onkin tärkeää, että sosiaalisen kuntoutuksen ryhmän jäsenet ovat keskenään tasaveroisia.

Yhteistyö lähettävän tahon ja ryhmätoimintaa järjestävän toimijan kesken on tärkeää. Ryhmien tavoitteet tulee olla selvillä molemmilla osapuolilla, jotta niihin osataan ohjata oikeanlaisia asiakkaita. Lisäksi lähettävän tahon on tärkeää kertoa asiakkaalleen ryhmästä sekä sen tavoitteista ja toiminnasta. Aloituspalaverit, joihin osallistuvat niin lähettävä taho, asiakas kuin kuntoutuksen järjestäjä, ovat tärkeitä, sillä niissä vaihdetaan tietoa molemmin puolin. Kaikenlainen informointi asiakkaan taustasta on myös kuntoutuksen järjestäjälle erittäin tärkeää. Näin pystytään varautumaan erilaisiin tilanteisiin, sillä osallistujilla saattaa olla hyvinkin rankkoja taustoja. Vastaavasti järjestävän tahon on aktiivisesti informoitava lähettävää tahoa ryhmän ohjelman sisällöstä ja asiakkaaseen liittyvistä asioista, esimerkiksi poissaoloista. Lähettävän tahon ja Lähde mukaan -hankkeen Reeraa -ryhmien välinen yhteistyö tässä kohdassa ei aina välttämättä ole onnistunut.

Ryhmien toiminnan kannalta on tärkeää, että ulkoiset asiat ovat kunnossa, jolloin ryhmäläiset ja ohjaajat voivat keskittyä itse toimintaan. Kokoontumistilojen tulee olla helposti saavutettavissa ja viihtyisiä. Pienten asioiden huomioonottaminen, esimerkiksi aamupalan tai lounaan tarjoaminen, on myös tärkeää. Ryhmäläisillä

on hyvä olla käytössään myös tietokone tietoliikenneyhteyksin, sillä usein tarvitaan apua Kela-asioissa, pankkiasioissa tai muissa sellaisissa asioissa. Tutussa ympäristössä näiden hoitaminen on helppoa ja niihin saa tarvittaessa apua. Nämä seikat Lähde mukaan -hanke on melko hyvin pystynyt tarjoamaan ryhmilleen.

Verrattaessa Reeraa -ryhmien toimintaa ja sen tuloksia sosiaalihuoltolain sosiaaliselle kuntoutuksen määritelmään ja tarkoitukseen voidaan todeta toiminnan vastanneen niitä. Reeraa -ryhmillä on pystytty parantamaan ryhmäläisten arjenhallintaa, sosiaalisia vuorovaikutussuhteita ja osallisuutta yhteiskuntaan. Näin ollen ryhmätoiminta on onnistunut sosiaalisen kuntoutuksen palveluiden tuottajana. Tämän jälkeen on tärkeintä luoda jatko toiminnalle joko kaupungin tai kolmannen sektorin toimesta.

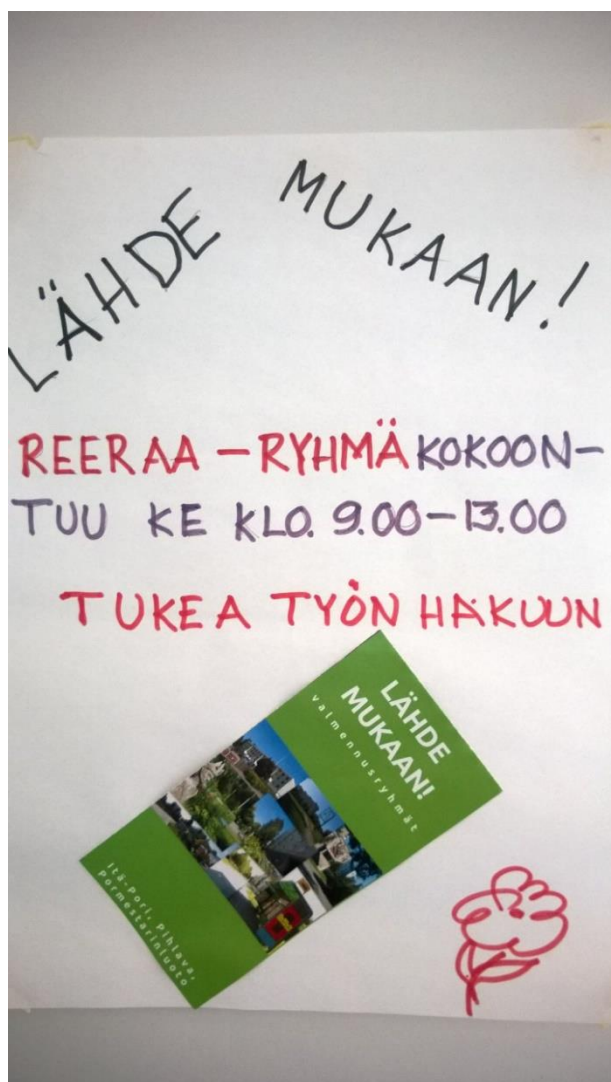
Lähteet

Kuntoutusportti. Kuntoutujalle. Kuntoutuksen jaottelut. Sosiaalinen kuntoutus. Saatavilla 20.4.2017 <https://kuntoutusportti.fi/kuntoutujalle/kuntoutuksen-jaottelut/sosiaalinen-kuntoutus/>

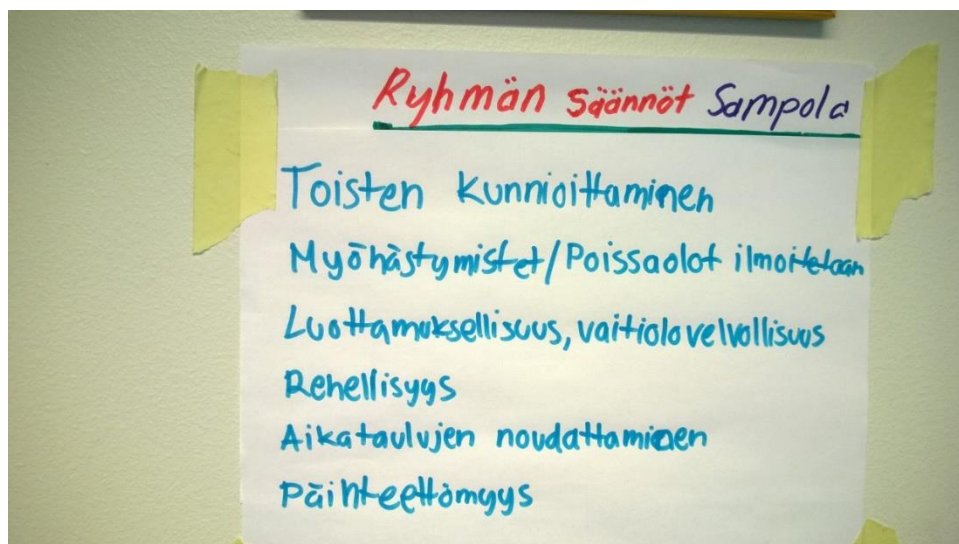
L 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki. Saatavilla <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301#Pidm2445280>

Liite

Tervetuloa Reeraa -ryhmään!

Sampolan ryhmän säännöt

Missä olen asunut?

Perussampolalainen

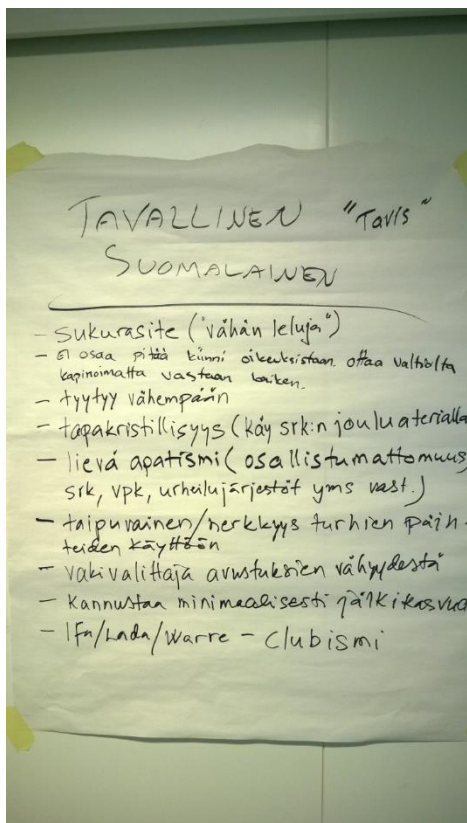
Sampolan arvopuu

Itä-Poria

Tavis sampolalaisten mukaan

Kysely Reeraa-ryhmäläisille hankkeen päättyessä

4.4.2017 Reeraa!

Reeraa!

Lähde mukaan -hanke on järjestänyt viime syksystä lähtien sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoimintaa Porkassa, Pihlavassa ja Sampolassa. Nyt hanke on päättymässä ja keräämme ryhmäläisten kokemuksia toiminnasta oheisella kyselyllä.

1. 1. Reeraa -ryhmäni
Merkitse vain yksi soikio.

Porkka
 Pihlava
 Sampola

2. 2. Olen hyötynyt Reeraa -ryhmästä
Merkitse vain yksi soikio.

Samaa mieltä
 Melko samaa mieltä
 Melko eri mieltä
 Eri mieltä
 En osaa sanoa

3. 3. Mitä hyötyä olet saanut hankkeesta?

4. 4. Sosiaalinen toimintakykyeni on vahvistunut ryhmän aikana
Merkitse vain yksi soikio.

Samaa mieltä
 Melko samaa mieltä
 Melko eri mieltä
 Eri mieltä
 En osaa sanoa

5. 5. Ryhmätoiminnalle on tarvetta myös tulevaisuudessa.
Merkitse vain yksi soikio.

Samaa mieltä
 Melko samaa mieltä
 Melko eri mieltä
 Eri mieltä
 En osaa sanoa

<https://docs.google.com/a/karhuseutu.fi/forms/d/1y6ufzx9B7UwWoudaW6DJTzJ2gnKf3zOJuxAV1AawcV/edit> 1/3

4.4.2017

Reeraa!

11. Ryhmätoiminta on ollut sisällöllisesti riittävän monipuolista*Merkitse vain yksi soikio.*

- Samaa mieltä
 Melko samaa mieltä
 Melko eri mieltä
 Eri mieltä
 En osaa sanoa

12. Mitä muuta olisit sisällöltä kaivannut?

13. Reeraa! -ryhmien toiminnan järjestämisestä on vastannut kolmannen sektorin toimija (ei viranomainen) Tästä on ollut etua ryhmätoiminnassa.*Merkitse vain yksi soikio.*

- Samaa mieltä
 Melko samaa mieltä
 Melko eri mieltä
 Eri mieltä
 En osaa sanoa

14. Miten meni noin niinku omasta mielestä?

Palvelun tarjoaja
 Google Forms

<https://docs.google.com/a/karhuseutu.fi/forms/d/1y6ufzx9B7UwWoudaW6DJTzJ2gnKf3zOjuxAV11AvcV/edit>

3/3

Kysely aiemmille Reeraa-ryhmille

LÄHDE MUKAAN! REERAA! - RYHMÄ	
Ympyröi vaihtoehto ja perustele vastauksesi lyhyesti:	
OLEN KOKENUT RYHMÄN HYÖDYLLISEKSI?	
<ul style="list-style-type: none"> • Kyllä • En osaa sanoa • Ei 	
RYHMÄ ON AUTTANUT MINUA SELKEYTTÄMÄÄN TYÖLLISTYMISEEN LIITTYVIÄ ASIOITA	
<ul style="list-style-type: none"> • Kyllä • En osaa sanoa • Ei 	
OLEN SAANUT RYHMÄSTÄ APUA ARJENHALLINTAAN	
<ul style="list-style-type: none"> • Kyllä • En osaa sanoa • Ei 	
RYHMÄ ON KOHENTANUT TYÖKYKYÄNI	
<ul style="list-style-type: none"> • Kyllä • En osaa sanoa • Ei 	
RYHMÄN TOIMINTA VASTASI ODOTUKSIANI	
<ul style="list-style-type: none"> • Kyllä • En osaa sanoa • Ei 	
RISUJA & RUUSUJA (MIKÄ OLI HYVÄÄ, MIKÄ HUONOA, MITÄ VOISI PARANTAA, LISÄTÄ TAI OTTAA POIS?)	ARVOSANA

Kysely lähettävälle taholle

25.4.2017 Lähde mukaan! - Reeraa-kysely

Lähde mukaan! - Reeraa-kysely

Lähde mukaan -hanke on toteuttanut viime syksystä lähtien sosiaalisen kuntoutuksen Reeraa -ryhmiä. Nyt hanke on päättymässä, minkä vuoksi haluamme kuulla ryhmiin asiakkaita lähettäneiden tahojen mielipiteen toiminnastamme.

*Pakollinen

1. 1. Lähettävä taho, jota edustan
Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

Aikuissosiaalityön kuntouttavan työtoiminnan ohjaajat
 Porin kaupungin työllisyyspalvelut palveluohjaajat
 Työllistymistä edistävä monialainen palvelu (TYP)
 Muu

2. 2. Asiakkaani ovat hyötäneet Reeraa! -ryhmien toiminnasta *
Merkitse vain yksi soikio.

Samaa mieltä
 Jokseenkin samaa mieltä
 Jokseenkin eri mieltä
 Eri mieltä
 En osaa sanoa

3. 3. Kerro, miten asiakkaasi ovat hyötäneet Reeraa! -ryhmien toiminnasta

4. 4. Reeraa! -ryhmien toiminta on vastannut sosiaaliselle kuntoutukselle asetettavia tavoitteita. Sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteita ovat esimerkiksi sosiaalisen toimintakyvyn vahvistaminen ja sosiaalisten vuorovaikutustaitojen parantaminen. *
Merkitse vain yksi soikio.

Samaa mieltä
 Jokseenkin samaa mieltä
 Jokseenkin eri mieltä
 Eri mieltä
 En osaa sanoa

<https://docs.google.com/forms/d/1it5r0fx839qcwJVMvXjs4YK3MaldadaXGYktrnGfC2-M/edit> 1/4

25.4.2017

Lähde mukaan! - Reeraa-kysely

5. Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnalle on tarvetta myös tulevaisuudessa. **Merkitse vain yksi soikio.*

- Samaa mieltä
 Jokseenkin samaa mieltä
 Jokseenkin eri mieltä
 Eri mieltä
 En osaa sanoa

6. Ryhmien ohjaajat ovat pystyneet tarjoamaan ryhmäläisille riittävästi sosiaaliohjausta kuntoutusjakson aikana. **Merkitse vain yksi soikio.*

- Samaa mieltä
 Jokseenkin samaa mieltä
 Jokseenkin eri mieltä
 Eri mieltä
 En osaa sanoa

7. Osallistujat ovat saavuttaneet kuntoutusjakson aikana heille asetetut tavoitteet. **Merkitse vain yksi soikio.*

- Samaa mieltä
 Jokseenkin samaa mieltä
 Jokseenkin eri mieltä
 Eri mieltä
 En osaa sanoa

8. Ryhmät on pyritty kokoamaan paikallisesti. Paikallisuudesta on ollut hyötyä ryhmän tavoitteiden saavuttamisessa. **Merkitse vain yksi soikio.*

- Samaa mieltä
 Jokseenkin samaa mieltä
 Jokseenkin eri mieltä
 Eri mieltä
 En osaa sanoa

9. Osallistujien arjenhallintataidot ja työelämävalmiudet ovat parantuneet. **Merkitse vain yksi soikio.*

- Samaa mieltä
 Jokseenkin samaa mieltä
 Jokseenkin eri mieltä
 Eri mieltä
 En osaa sanoa

25.4.2017

Lähde mukaan! - Reeraa-kysely

10. Ryhmätoiminta on ollut sisällöllisesti riittävän monipuolista. **Merkitse vain yksi soikio.*

- Samaa mieltä
 Jokseenkin samaa mieltä
 Jokseenkin eri mieltä
 Eri mieltä
 En osaa sanoa

11. Osallistujien yhteiskunnallinen osallisuus on parantunut. **Merkitse vain yksi soikio.*

- Samaa mieltä
 Jokseenkin samaa mieltä
 Jokseenkin eri mieltä
 Eri mieltä
 En osaa sanoa

12. Ryhmätoiminta on edistänyt osallistujien sosiaalista aktiivisuutta. **Merkitse vain yksi soikio.*

- Samaa mieltä
 Jokseenkin samaa mieltä
 Jokseenkin eri mieltä
 Eri mieltä
 En osaa sanoa

13. Reeraa! -ryhmien toiminnan järjestämisestä on vastannut kolmannen sektorin toimija. Tästä on ollut etua ryhmätoiminnassa. **Merkitse vain yksi soikio.*

- Samaa mieltä
 Jokseenkin samaa mieltä
 Jokseenkin eri mieltä
 Eri mieltä
 En osaa sanoa

14. Kehittämisehdotuksesi sosiaalisen kuntoutuksen ryhmien toimintaan? *

<https://docs.google.com/forms/d/1it5r0fx839qcwJVMvXjs4YK3MaldadaXGYktrGfC2-M/edit>

3/4

25.4.2017

Lähde mukaan! - Reeraa-kysely

15. Terveisesi hankkeelle!

Palvelun tarjoaa
 Google Forms